

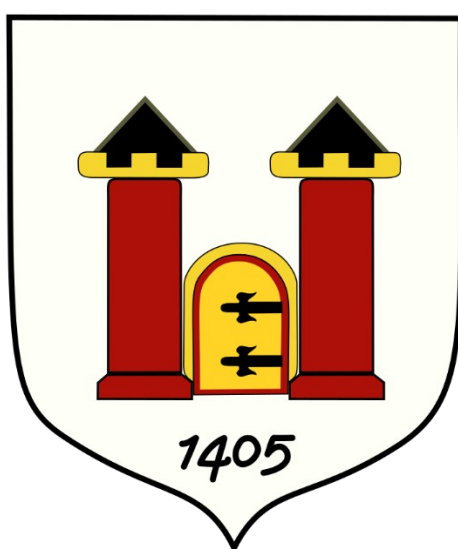
Diagnoza społeczno-gospodarcza i przestrzenna

Miasta i Gminy Przedbórz

*Diagnoza została przygotowana na potrzeby
opracowania*

Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Przedbórz na lata

2024 – 2032

Projekt

Listopad 2023 r.

Spis treści

UWARUNKOWANIA PRZESTRZENNE	3
POŁOŻENIE GMINY	3
UWARUNKOWANIA SPOŁECZNO – GOSPODARCZE	7
DEMOGRAFIA	7
EDUKACJA	13
GOSPODARKA I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	16
ROLNICTWO	21
RYNEK PRACY I BEZROBOCIE	25
POMOC SPOŁECZNA	27
OCHRONA ZDROWIA	34
KULTURA	36
SPORT	40
TURYSTYKA I REKREACJA	42
BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	47
UWARUNKOWANIA KULTUROWE I PRZYRODNICZE	49
POTENCJAŁ KULTUROWY	49
POTENCJAŁ PRZYRODNICZY	58
INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	70
INFRASTRUKTURA DROGOWA	70
INFRASTRUKTURA WODNO – KANALIZACYJNA	73
GOSPODARKA ODPADAMI	75
ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII, ZAOPATRZENIE W CIEPŁO, ENERGETYKA, TELEKOMUNIKACJA	77
ZARZĄDZANIE GMINĄ	81
STRUKTURA ORGANIZACYJNA	81
SYTUACJA FINANSOWA	83
KLUCZOWE PROJEKTY ZREALIZOWANE W LATACH 2016 – 2023	87
PLANOWANE PRIORYTETOWE PROJEKTY NA LATA 2024 – 2032	89
SPIS MAP	96
SPIS TABEL	96
SPIS WYKRESÓW	97

Uwarunkowania przestrzenne

Przedbórz to gmina miejsko-wiejska, położona w wschodniej części powiatu radomszczańskiego w województwie łódzkim. Stanowi jedną z trzynastu gmin powiatu radomszczańskiego. Gmina Przedbórz składa się z 1 miasta o tej samej nazwie oraz 29 sołectw, które tworzy 59 wsi. Obszar gminy liczy 190 km². Gmina Przedbórz jest miejscem o niezwykłych walorach krajobrazowych i przyrodniczych. Mimo bliskości dużych metropolii może poszczycić się utrzymaniem na swoim terenie atmosfery ciszy i spokoju. Dzięki temu jest to wspaniały obszar do mieszkania i życia, ale także turystyki weekendowej. Gmina Przedbórz leży u podnóża Pasma Przedborsko-Małogoskiego, na jej terenie znajduje się najwyższe wzniesienie województwa łódzkiego Fajna Ryba - 347 m n.p.m. Lasy stanowią ok. 54 % powierzchni Ziemi Przedborskiej, zapewniając wyjątkowe walory przyrodnicze. W 1988 roku na terenie gminy został utworzony Przedborski Park Krajobrazowy.

Położenie Gminy

Miasto i gmina Przedbórz jest gminą wiejsko – miejską. Pod względem geograficznym leżą na Wyżynie Przedborskiej. Administracyjnie gmina Przedbórz stanowi jedną z trzynastu gmin powiatu radomszczańskiego i graniczy:

- od północy z gm. Aleksandrów,
- od zachodu z gm. Ręczno, Masłowice, Wielgomłyny
- od wschodu z gm. Fałków, Słupia i Krasocin
- od południa z gm. Kluczewsko.

Powierzchnia gminy wynosi 190 km². Liczba sołectw 28, a liczba miejscowości 56¹.

Mapa nr 1 - Przedbórz na tle powiatu radomszczańskiego²

¹ <https://svs.stat.gov.pl/1449/17/39>

² <https://przedborz.biuletyn.net/archiwum/?menu=2846>

Mapa nr 2 – Gmina i Miasto Przedbórz³

³ <https://przedborz.biuletyn.net/archiwum/?menu=2846>

Sołectwa gminy Przedbórz:

Borowa, Brzostek, Chałupy, Faliszew, Gaj, Góry Mokra, Góry Suche, Grobla, Jabłonna, Józefów, Józefów Stary, Kajetanów, Kaleń, Miejskie Pola, Mojżeszów, Nosalewice,

Piskorzaniec, Policzko, Przyłanki, Stara Wieś, Taras, Wojciechów, Wola Przedborska, Wygwizdów, Wymysłów, Zagacie, Zuzowy, Żeleźnica.

Mapa nr 3 - Sołectwa⁴

Konkluzje: Rozbudowany i pozostający w dobrym stanie układ komunikacyjny ma kluczowe znaczenie dla rozwoju każdej jednostki terytorialnej łącząc ją z ościennymi miejscowościami i pobliskimi miastami. Sprawna komunikacja ma podstawowe znaczenie dla ludności – zarówno dojeżdżającej do pracy, czy np. korzystającej z infrastruktury społecznej i oferty

⁴ Raport o stanie Gminy Przedbórz za 2022 r.

kulturalnej większych ośrodków, ale również dla podmiotów pragnących dotrzeć do gminy np. z uwagi na prowadzoną działalność gospodarczą. Ponadto baza komunikacyjna wpływa bezpośrednio na stopień ruchu turystycznego obszaru – sprawna komunikacja sprzyja jego rozwojowi. Przedbórz posiada bezpośrednie połączenie z Łodzią, Katowicami, Lublinem, Kielcami, Częstochową, Radomskiem, Krakowem, Włocławkiem, Piotrkowem Trybunalskim, Chełmem, Radomiem, Końskimi, Jędrzejowem i Włoszczową. Przedbórz zapewnia także zbiorczą komunikację na swoim obszarze komunikacja kursuje do wybranych miejscowości gminnych: Policzko, Gepnerów, Góry Mokre, Żeleźnicy, Borowej, Piskorzeńca, Wojciechowa, Tarasu, Nosalewic, Przyłanek, Miejskich Pól, Chałup, Zagacia, Starej Wsi (Dojo).

Uwarunkowania społeczno – gospodarcze

Demografia

Aktualne dane wskazują, że gminę zamieszkuje - 6775 osób (stan na koniec sierpnia 2023 r.). Gmina Przedbórz w ostatnich latach odnotowuje wyrazy spadek liczby

Wykres nr 1 - Liczba ludności w latach 2018 – 2022⁵

⁵ www.stat.gov.pl

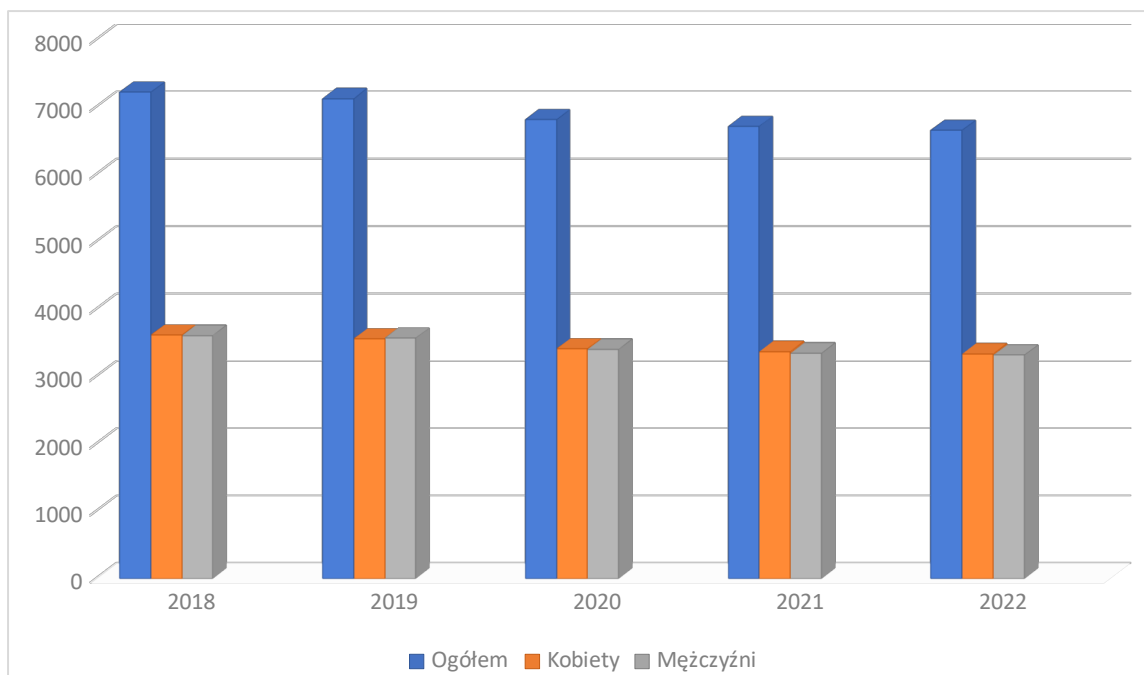

Tabela nr 1 - Liczba ludności w latach 2018 – 2022⁶

	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
2018	7217	3612	3605
2019	7122	3556	3566
2020	6809	3408	3401
2021	6709	3368	3341
2022	6647	3334	3313

Polska wieś i małe miasteczka borykają się d dużym problemem spadku liczby mieszkańców. W podmiejskich wsiach mieszkańców przybywa, a w typowo rolniczych – ubywa. Ten trend narasta nie tylko w Polsce, ale także w innych krajach Wspólnoty. W 2015 roku, 28 proc. ludności Unii Europejskiej mieszkało na obszarach wiejskich, ale już w ubiegłym roku, odsetek ten spadł do 21 proc. Obecnie, w Polsce na obszarach wiejskich mieszka około 15 mln ludzi. Problemem depopulacji dotyczy przede wszystkim obszarów peryferyjnych. Gminy wiejskie przy miastach stają się nowym miejsce zamieszkania dla ludzi z miasta i odnotowują wzrosty liczby mieszkańców.

Należy odnotować, iż na obszarze gminy rośnie liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, co jest niestety charakterystyczną cechą związaną z procesem starzenia się społeczeństwa. Zdecydowaną większość osób w wieku poprodukcyjnym stanowią kobiety.

⁶ Tamże.

Wykres nr 2 - Liczba mieszkańców w wieku w wieku poprodukcyjnym⁷

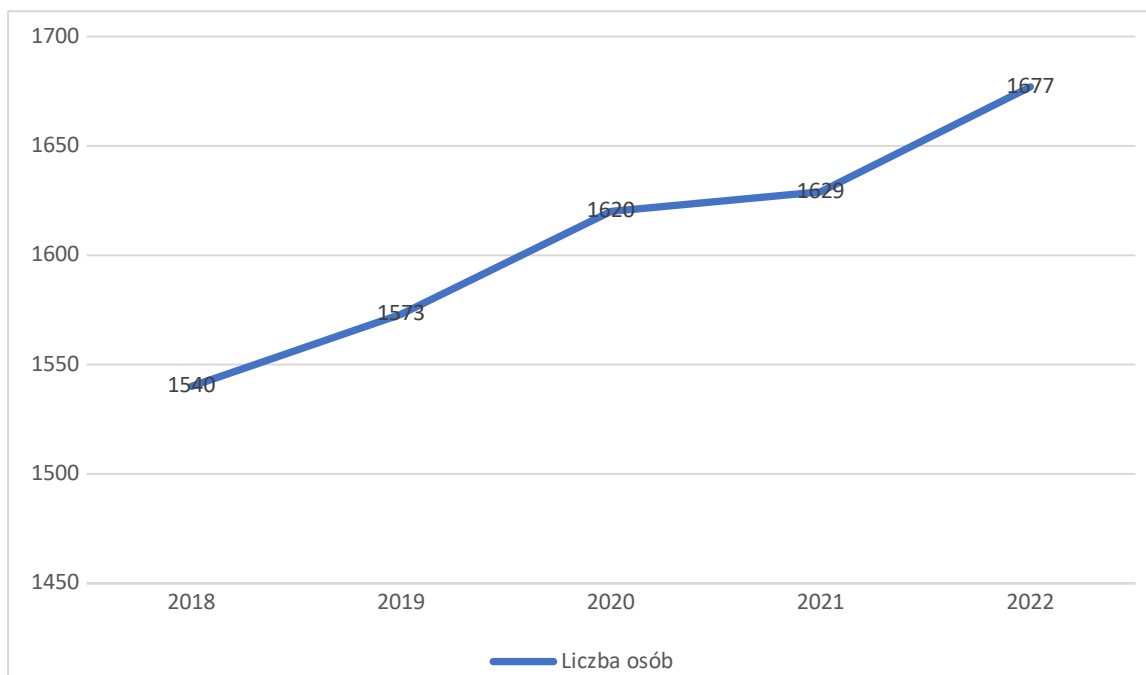

Tabela nr 2 - Liczba mieszkańców w wieku w wieku poprodukcyjnym⁸

	2018	2019	2020	2021	2022
Kobiety w wieku poprodukcyjnym	1028	1041	1063	1062	1072
Mężczyźni w wieku poprodukcyjnym	512	532	557	567	605

Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym jest na zbliżonym poziomie, choć rok 2022 r. przyniósł spadek. Szczegóły prezentuje poniższa tabela:

Tabela nr 3 - Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej)⁹

⁷ www.stat.gov.pl

⁸ Tamże.

⁹ Tamże.

	2018	2019	2020	2021	2022
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	1210	1166	1187	1159	1132

W przypadku salda migracji na 1000 ludności w ostatnim czasie jest ono bardziej ustabilizowane od -4,1 w 2018 r. do - 5,3 osób w 2022 r. W ostatnich 5 latach najwyższych był w 2019 r. i wyniósł -10.

Tabela nr 4 – Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców¹⁰

	2018	2019	2020	2021	2022
Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców osoby	- 6,2	- 13,2	- 9,8	- 14,7	- 9,2

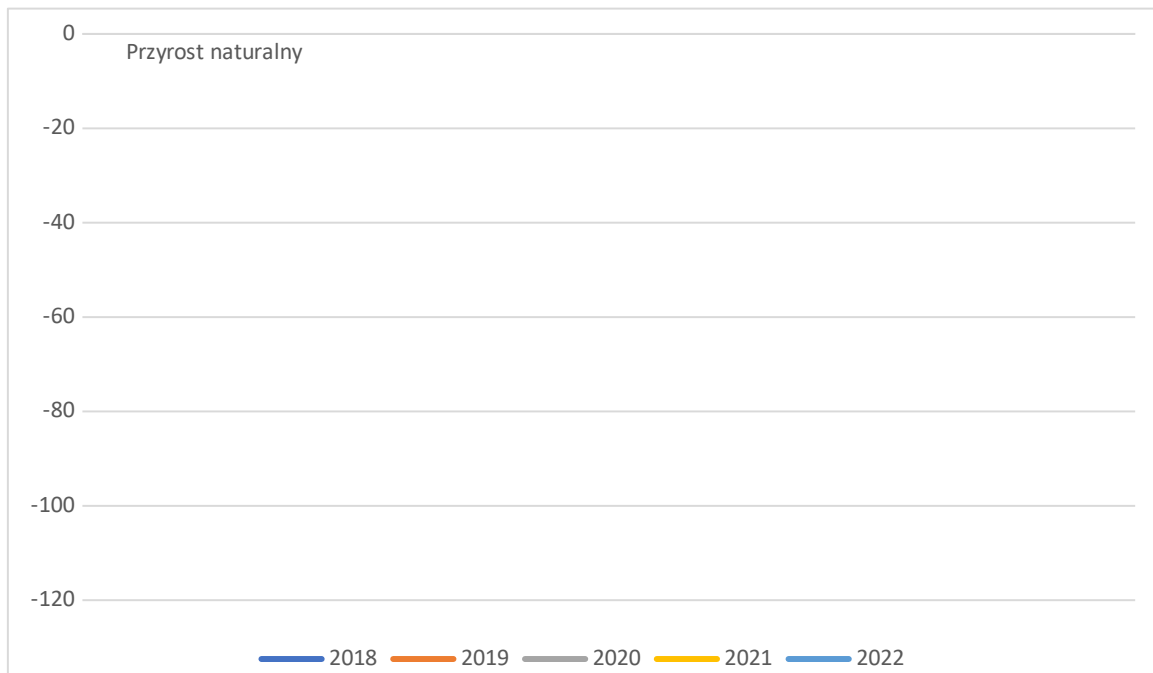
Tabela nr 5 - Przyrost naturalny¹¹

	2018	2019	2020	2021	2022
Przyrost naturalny ogółem	- 7	- 12	- 24	- 45	- 20

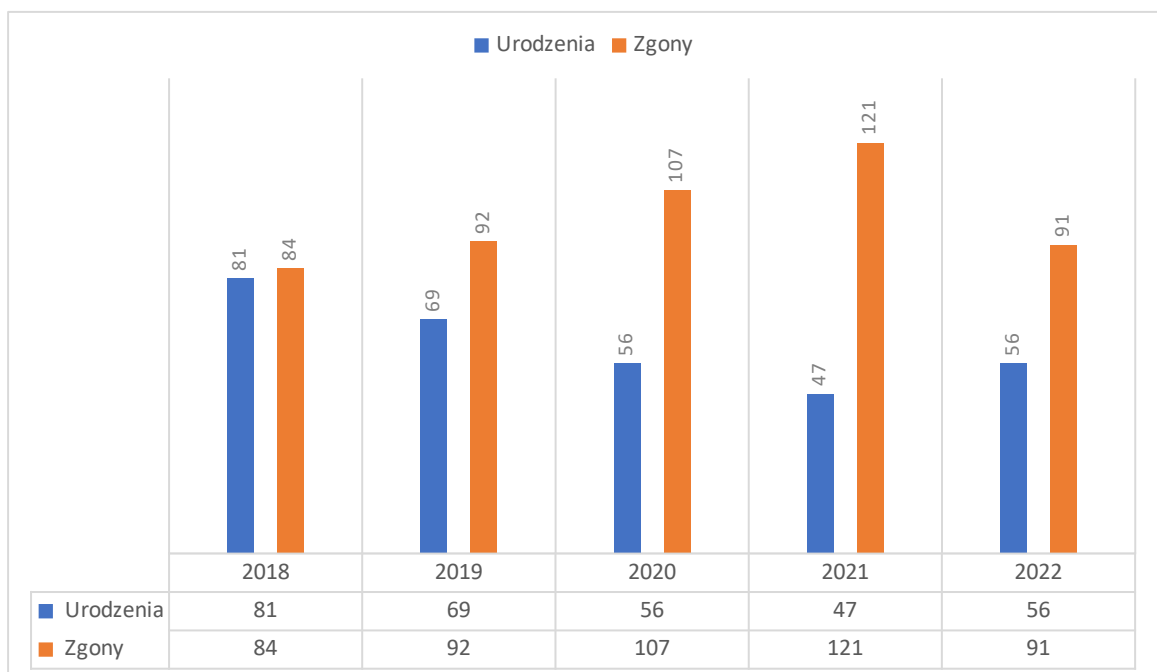
¹⁰ Tamże.

¹¹ Tamże.

Wykres nr 3 - Przyrost naturalny¹²

Wykres nr 4 - Liczba urodzeń i zgonów w latach 2018-2022¹³

¹² Tamże.

¹³ Tamże.

Konkluzje: Dane statystyczne dotyczące demografii w gminie Przedbórz pokazują spadki w liczbie ludności ostatnich latach. Jednak jest to trend depopulacji, który dotyczy całego kraju.. Zauważalny jest wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, co powoduje, że gmina musi zacząć się mierzyć z nowymi wyzwaniami związanymi z kwestiami wsparcia dla seniorów, usług opiekuńczych, zapewnienia im możliwości spędzania wolnego czasu poprzez udział w zorganizowanych zajęciach, wsparcia w obsłudze komputera, bankowości elektronicznej itp.

Gminę tak jak cały kraj dotyka problem depopulacji, czyli spadek liczby ludności. Jest to jeden z ważnych problemów demograficznych, który jest spowodowany m.in. przez:

- ❖ Niski przyrost naturalny: Polska od lat ma do czynienia z niskim przyrostem naturalnym, czyli różnicą między liczbą urodzeń a liczbą zgonów. Tempo urodzeń spada, a jednocześnie rośnie długość życia, co prowadzi do starzenia się społeczeństwa i obniżenia przyrostu naturalnego. W przypadku Przedborza przyrost naturalny drastycznie spada: od - 7 % w 2018 r. do – 20 % w 2022 r.;
- ❖ Emigracja zarobkowa: Od lat wiele osób, zwłaszcza młodych i wykształconych, decyduje się na emigrację zarobkową do innych krajów, i części Polski. Ten problem dotyka także gminę i cały powiat radomszczański. Emigracja ma negatywny wpływ na demografię, gdyż zmniejsza liczbę ludności w wieku produkcyjnym i utrudnia odbudowę populacji;
- ❖ Niski poziom dzietności: W Polsce obserwuje się niski poziom dzietności, czyli małą liczbę dzieci na kobietę w wieku rozrodczym. Wiele czynników, takich jak zmiany społeczno-gospodarcze, zmieniające się role płci, trudności ekonomiczne czy ograniczony dostęp do przedszkoli i opieki nad dziećmi, przyczynia się do tego zjawiska;
- ❖ Wyludnianie obszarów wiejskich: Depopulacja jest szczególnie widoczna na obszarach wiejskich, gdzie coraz mniej osób decyduje się na pozostanie i prowadzenie działalności gospodarczej. Migracja do miast powoduje ubytek ludności na wsi, co ma negatywny wpływ na rozwój tych obszarów i ich infrastrukturę. W gminie Przedbórz w całym 2022 r. urodziło się 56 dzieci, a zmarło 91 mieszkańców;

Depopulacja ma wiele skutków, takich jak starzenie się społeczeństwa, trudności w utrzymaniu równowagi demograficznej, presję na system emerytalny i zdrowotny oraz zmiany społeczne

i ekonomiczne. W celu przeciwdziałania temu problemowi, konieczne są działania na wielu frontach, takie jak wspieranie polityki pro-rodzinnej, tworzenie atrakcyjnych warunków życia i pracy w kraju, rozwój infrastruktury na obszarach wiejskich oraz inwestowanie w edukację i rozwój społeczno-gospodarczy.

Edukacja

Gmina Przedbórz jest organem prowadzącym dla dwóch szkół podstawowych oraz przedszkola:

- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Kazimierza Wielkiego w Przedborzu, ul. Mostowa 35A;
- Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Górach Mokrych 94A;
- Samorządowe Przedszkole w Przedborzu, ul. Mostowa 39.

Dodatkowo na obszarze gminy działają:

- Niepubliczne Przedszkole Gumiś Oddział Zamiejscowy Góry Mokre;
- Niepubliczne Przedszkole Gumiś Przedbórz.

Tabela nr 6 – Liczba uczniów i oddziałów w szkołach¹⁴

	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba uczniów	501	480	483	487	453
Liczba oddziałów	28	27	27	26	24

Tabela nr 7 - Publiczna Szkoła Podstawowa im. Kazimierza Wielkiego w Przedborzu¹⁵

	2022/2023
Liczba uczniów	393
Liczba nauczycieli	51

¹⁴ www.stat.gov.pl

¹⁵ Dane Urząd Miejski w Przedborzu.

Tabela nr 8 - Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Górach Mokrych¹⁶

	2022/2023
Liczba uczniów	104
Liczba nauczycieli	15

Tabela nr 9 - Samorządowe Przedszkole w Przedborzu¹⁷

	2022/2023
Liczba dzieci	125
Liczba nauczycieli	5

Tabela nr 10 - Niepubliczne Przedszkole Gumiś¹⁸

	2022/2023
Niepubliczne Przedszkole Gumiś Oddział Zamiejscowy Góry Mokre	
Liczba dzieci	25
Liczba nauczycieli	1
Niepubliczne Przedszkole Gumiś Przedbórz	
Liczba dzieci	50
Liczba nauczycieli	2

W Przedborzu działają także bursza szkolna i szkolne schronisko młodzieżowe.

¹⁶ Dane Urząd Miejski w Przedborzu.

¹⁷ Dane Urząd Miejski w Przedborzu.

¹⁸ Dane Urząd Miejski w Przedborzu.

Szkoły podstawowe posiadają pracownie komputerowe i dostęp do sieci Internet. Budynki szkolne i otoczenie wokół zarządzane przez dyrektorów jednostek oświatowych spełniają podstawowe wymogi bezpieczeństwa oraz higieny nauki i pracy. Dyrektorzy jednostek oświatowych rokrocznie zakupują pomoce dydaktyczne oraz sprzęt sportowy niezbędny do prowadzenia zajęć edukacyjnych. Baza lokalowa, jaką dysponują jednostki oświatowe, obejmuje łącznie 4 obiekty szkolne i przedszkolne. Szkoły podstawowe są dobrze wyposażone w pomoce dydaktyczne, uczniowie i nauczyciele wykorzystują pracownie komputerowe oraz tablice multimedialne.

Szkoły uczestniczą w różnego rodzaju projektach i inicjatywach:

- Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0, Dotacja w ramach Programu - „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021- 2025" - Priorytet 3";
- Laboratoria Przyszłości - Inicjatywa edukacyjna realizowana przez Ministerstwo Edukacji i Nauki we współpracy z Centrum GovTech w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Misją jest stworzenie nowoczesnej szkoły, w której zajęcia będą prowadzone w sposób ciekawy, angażujący uczniów oraz sprzyjający odkrywaniu ich talentów i rozwijaniu zainteresowań.

Konkluzje: Rozwój edukacji i szkolnictwa na obszarach gmin miejsko - wiejskich ma ogromne znaczenie dla społeczności lokalnych i ich przyszłości ze względu na:

- ❖ Równość szans: Dostęp do wysokiej jakości edukacji jest kluczowy dla zapewnienia równych szans rozwoju dla wszystkich dzieci, niezależnie od miejsca zamieszkania. Rozwinięte szkolnictwo na obszarach wsi i małych miast pomaga zrównać szanse edukacyjne między wiejskimi i miejskimi obszarami;
- ❖ Wzmacnianie społeczności lokalnych: Szkoły pełnią funkcję nie tylko jako miejsce nauki, ale także jako ważne centra społeczne. Stanowią miejsce spotkań, integracji i współpracy dla lokalnych społeczności, przyczyniając się do wzmocnienia więzi społecznych i lokalnego kapitału społecznego;
- ❖ Zwalczanie ubóstwa i migracji: Dobre wykształcenie może pomóc mieszkańcom obszarów wiejskich w zdobyciu lepszych perspektyw zawodowych i uniezależnieniu się od rolnictwa jako głównego źródła utrzymania. Inwestycje w edukację na wsiach mogą zmniejszyć ryzyko ubóstwa i migracji do miast, wspierając rozwój lokalnej gospodarki i infrastruktury;
- ❖ Ochrona dziedzictwa kulturowego: Szkoły na obszarach wiejskich mogą odegrać ważną rolę w przekazywaniu lokalnego dziedzictwa kulturowego i tradycji z pokolenia na pokolenie. Dzięki edukacji, dzieci i młodzież mogą poznać i docenić swoją kulturę, język, zwyczaje oraz tradycyjne umiejętności rzemieślnicze, co przyczynia się do zachowania i ochrony lokalnej tożsamości;

- ❖ **Rozwój zrównoważonej społeczności wiejskiej:** Edukacja może wpływać na świadomość ekologiczną i zrównoważony rozwój. Nauczanie o ochronie środowiska, rolnictwie ekologicznym, energii odnawialnej i innym zrównoważonych praktykach może przyczynić się do rozwoju społeczności wiejskich, które są bardziej ekologiczne i świadome znaczenia ochrony środowiska naturalnego.

Znaczenie edukacji i szkolnictwa na obszarach wiejskich jest niezwykle istotny dla równego rozwoju społecznego, gospodarczego i kulturalnego. Inwestycje w infrastrukturę szkolną, wysoko wykwalifikowanych nauczycieli, dostęp do nowoczesnych narzędzi edukacyjnych oraz promowanie lokalnej tożsamości i dziedzictwa kulturowego mogą przyczynić się do wzmocnienia społeczności wiejskich i stymulacji ich rozwoju.

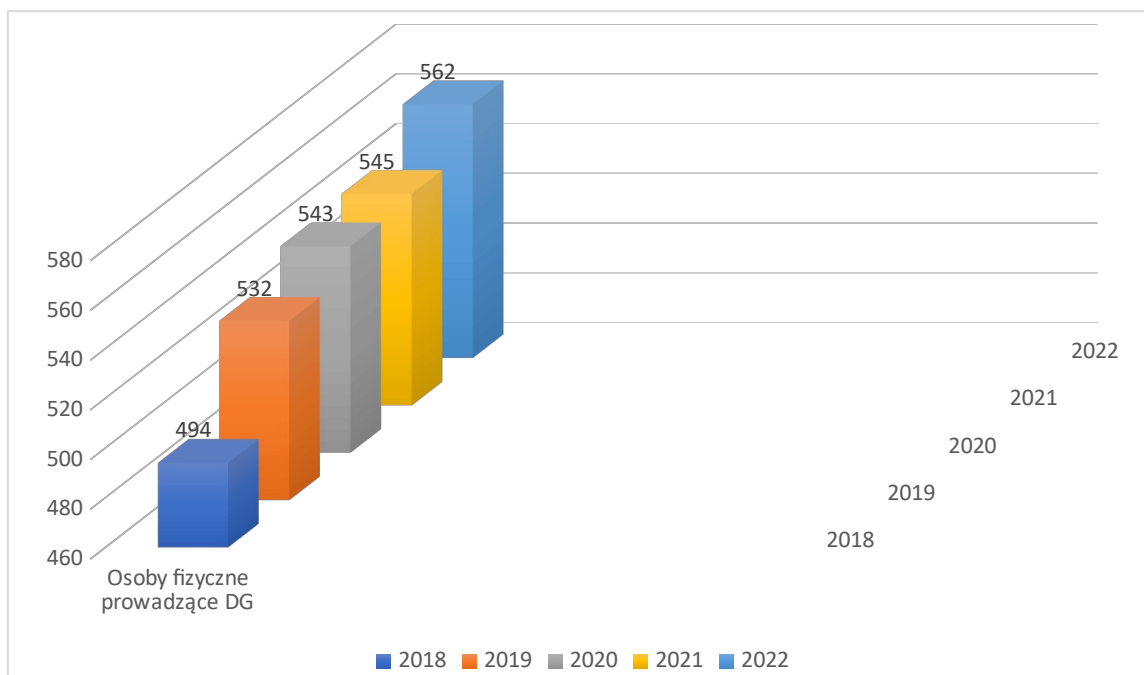
Należy zauważyć, że gmina Przedbórz posiada dobrze rozwiniętą sieć placówek edukacyjnych. W gminie działają przedszkola. Minusem jest fakt, że na zinstytucjonalizowaną opiekę nie mogą liczyć najmłodsze dzieci do 3 lat, gdyż nie ma żłobka ani klubu malucha. Szkoły podejmują się realizacji różnych inicjatyw i projektów, tak aby zajęcia były jak najbardziej atrakcyjne. W placówkach działają koła zainteresowań, uczniowie biorą udział w zawodach sportowych, olimpiadach przedmiotowych.

Gospodarka i przedsiębiorczość

Gmina Przedbórz ma charakter typowo rolniczy, na jej obszarze, przeważają małe, często rodzinne firmy usługowe.

Wykres nr 5 - Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą 2018 – 2022¹⁹

¹⁹ www.stat.gov.pl

Firmy działające na terenie gminy to przede wszystkim podmioty zajmujące się handlem i usługami.

Tabela nr 11 - Podmioty gospodarcze wg grup rodzajów działalności PKD 2007²⁰

Lata	2018	2019	2020	2021	2022
Ogółem	591	631	644	648	669
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	21	19	20	19	21
Przemysł i budownictwo	168	186	193	197	212
Pozostała działalność	402	426	431	432	436

²⁰ www.stat.gov.pl

Tabela nr 12 - Podmioty wg sektorów własnościowych²¹

	2018	2019	2020	2021	2022
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	591	631	644	648	669
Sektor publiczny - ogółem	20	20	20	20	18
Sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	12	12	12	12	10
sektor publiczny - spółki handlowe	2	2	2	2	2
ogółem Sektor prywatny -	571	611	624	627	650
Sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	494	532	543	545	562
Sektor prywatny - spółki handlowe	15	15	16	17	22
Sektor prywatny -	1	1	1	0	1

²¹ Tamże.

spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego					
Sektor prywatny - spółdzielnie	3	3	3	2	2
Sektor prywatny - fundacje	2	2	2	2	2
Sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	20	20	21	20	22

Tabela nr 13 - Podgrupa: Podmioty wg klas wielkości²²

Wielkość zatrudnienia	2018	2019	2020	2021	2022
Ogółem	591	631	644	648	669
0-9	561	604	619	623	654
10-49	26	23	21	22	21
50-249	4	4	4	3	3

Konkluzje:

Przedsiębiorczość w gminie może odegrać kluczową rolę w stymulowaniu lokalnego rozwoju gospodarczego, tworzeniu miejsc pracy i wzbogacaniu społeczności. Istotne aspekty dotyczące przedsiębiorczości, na które samorząd może mieć wpływ i przyczynić się do jego rozwoju:

- ❖ **Wsparcie dla lokalnych przedsiębiorców:** Gmina może stymulować przedsiębiorczość poprzez udzielanie wsparcia i zachęty dla lokalnych przedsiębiorców. Może to obejmować ulgi podatkowe, dotacje na rozwój biznesu, wsparcie techniczne i doradcze oraz ułatwienia w procesach załatwiania formalności;

²² www.stat.gov.pl

- ❖ Wspieranie lokalnych produktów i usług: Gmina może promować lokalne produkty i usługi, wspierając lokalnych producentów i usługodawców. To może przyczynić się do wzrostu lokalnej gospodarki i zachęcić mieszkańców do wspierania lokalnych przedsiębiorców;
- ❖ Partnerstwo z instytucjami edukacyjnymi: Współpraca z lokalnymi szkołami, uczelniami i ośrodkami edukacyjnymi może pomóc w rozwijaniu kompetencji i umiejętności potrzebnych w biznesie oraz tworzeniu ścieżek kariery dla młodych mieszkańców;
- ❖ Rozwój turystyki i agroturystyki: Gmina może rozwijać turystykę i agroturystykę, promując atrakcje i walory turystyczne regionu. To może przyciągnąć turystów, generując nowe możliwości dla lokalnych przedsiębiorców, takich jak restauracje, hotele, lokalne przewodnictwo i usługi rekreacyjne;
- ❖ Inwestowanie w infrastrukturę: Dobra infrastruktura, zarówno drogowa, jak i technologiczna, jest niezbędna dla rozwoju przedsiębiorczości. Gmina może inwestować w poprawę infrastruktury, co ułatwi prowadzenie działalności gospodarczej i przyciągnie inwestorów.

Przedsiębiorczość może być ważnym motorem rozwoju gminy Przedbórz, wspierając zrównoważony wzrost i poprawę jakości życia mieszkańców. W gminie Przedbórz można odnotować rosnącą liczbę działających firm. Od 2018 r. liczba rejestrowanych działalności gospodarczych stale rośnie. Zdecydowana większość to usługi, handlowe mikro przedsiębiorstwa

Do największych firm działających na obszarze gminy można zaliczyć:

1. Cukiernia - Piekarnia Antoni Różycki Antoni Różycki;
2. Firma handlowa "Butex" Artur Piwowarczyk;
3. Autoryzowana Stacja Obsługi Samochodów Eugeniusz Klaus;
4. Firma Usługowo - Handlowa Sławomir Lara 7721005132
5. Kompleksowe Usługi Pogrzebowe "MALISZEWSKI" Robert Maliszewski;
6. Przedsiębiorstwo Produkcyjno Handlowo Usługowe "ROL/EX" Robert Dziuba;
7. PPHU TOM-POL Tomasz Łopaciński;
8. Firma Produkcyjno-Handlowo-Usługowa "JUSZCZYK" Sławomir Juszczyk;
9. METAL-TECHNIKA Rafał Cygan;
10. PPHU Bożena Wasilewska;
11. PPHU WIN-PIW BIS Ireneusz Auguścik;
12. PUH "AUTOCENTRUM" Anna Świech;
13. MAJKA-OIL Paweł Kuzdak;
14. Euro-Masz Wojciech Wyciskiewicz.

Rolnictwo

Gmina Przedbórz ma charakter rolniczy, dominują jednak małe gospodarstwa rolne, przeważają gospodarstwa indywidualne. Jakość gleb w gminie Przedbórz, a tym samym warunki dla produkcji rolnej, są wyjątkowo niekorzystne. Ponad 82 % gleb to gleby nieurodzajne należące do V i VI klasy bonitacyjnej w areale gruntów ornych gminy, niecałe 18 % to gleby średniej jakości, tj. klasy III i IV, brak natomiast gleb klasy I i II. Zmienność podłoża skalnego i morfologii terenu, zróżnicowanie lokalnych warunków hydrogeologicznych, klimatycznych i roślinnych wpłynęły na wykształcenie poszczególnych typów i rodzajów gleb. W ramach gminy można wyróżnić następujące jednostki geologiczno – geomorfologiczno – glebowe:

- wysoczyzny zbudowane z piasków i żwirów wodnolodowcowych z kompleksem gleb rdzawych i brunatnych różnych odmian,
- wysoczyzna zbudowana z gliny z glebami pyłowymi i brunatnymi,
- wzgórza i równiny zbudowane z mezozoicznych skał wapiennych o glebach rędzinnych,
- wzgórza zbudowane z mezozoicznych skał niewęglanowych z glebami wyługowanymi i kwaśnymi,
- wydmy i pola piasków eolicznych z glebami bielcowymi, biellicami i glebami rdzawymi,
- tarasy rzeczne nadzalewowe z glebami rdzawymi i glejowymi,
- równiny akumulacji organiczno – mineralnej z glebami mineralno – murszowymi,
- równiny akumulacji bagiennej z glebami torfowymi i torfowo– murszowymi,
- dna dolin i tarasy zalewowe pokryte madami,
- suche doliny denudacyjne i stoki z glebami deluwialnymi.

Gleby na obszarze gminy przedstawiają niską wartość użytkową. Aż 85 % stanowią gleby o odczynie bardzo kwaśnym i kwaśnym, natomiast udział frakcji piaszczystej w składzie granulometrycznym sprawia, że większość gleb jest okresowo lub stale sucha. Duże spadki terenu rzędu $8\div 20^\circ$ i wysokie stoki utrudniają nie tylko mechaniczną uprawę gleb, ale również są czynnikiem sprzyjającym erozji wodnej i wietrznej i tak już słabych gleb.

Powyższe elementy wpływają bezpośrednio na możliwości produkcji rolniczej i potencjał urodzajności gleb. Głównie uprawia się na nich żyto, owies, łubin, częściowo ziemniaki.

Kompleksy przydatności rolniczej gleb w % powierzchni gruntów ornych przedstawiają się następująco:

Kompleks 1 – pszenno b. dobry – 0,0 %,

Kompleks 2 – pszenno dobry – 0,45 %,

Kompleks 3 – pszeny wadliwy – 1,4 %,
 Kompleks 4 – żytni b. dobry – 1,1 %,
 Kompleks 5 – żytni dobry – 10,2 %,
 Kompleks 6 – żytni słaby – 30,5 %,
 Kompleks 7 – żytni b. słaby – 40,3 %,
 Kompleks 8 – zbożowo – pastewny mocny – 2,3 %,
 Kompleks 9 – zbożowo – pastewny słaby – 13,8 %.

Tabele poniżej przedstawiają strukturę rodzajową użytków rolnych oraz wielkość gospodarstw indywidualnych w gminie.

Tabela nr 14 - Struktura użytkowania użytków rolnych²³

Użytki rolne	Sady	Ogrody przydomowe	Łąki trwałe	Pastwiska trwałe	Pozostałe użytki rolne	Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty
5393,60 ha	10,55 ha	16,33 ha	1329,19 ha	272,26 ha	952,20 ha	835,89 ha	283,32 ha

Tabela nr 15 - Struktura indywidualnych gospodarstw rolnych w gminie Przedbórz²⁴

Wielkość gospodarstw				
Do 1 ha	1-5 ha	5-10 ha	10-15 ha	Powyżej 15 ha
93	458	310	66	34

Tabela nr 16 - Struktura indywidualnych gospodarstw rolnych w gminie Przedbórz (stan na 2023 r.)²⁵

Grunty orne wg klas bonitacyjnych (%)					
IIIb	IVa	IVb	V	VI	VIz
0,7	5,5	11,8	34,8	42,2	5

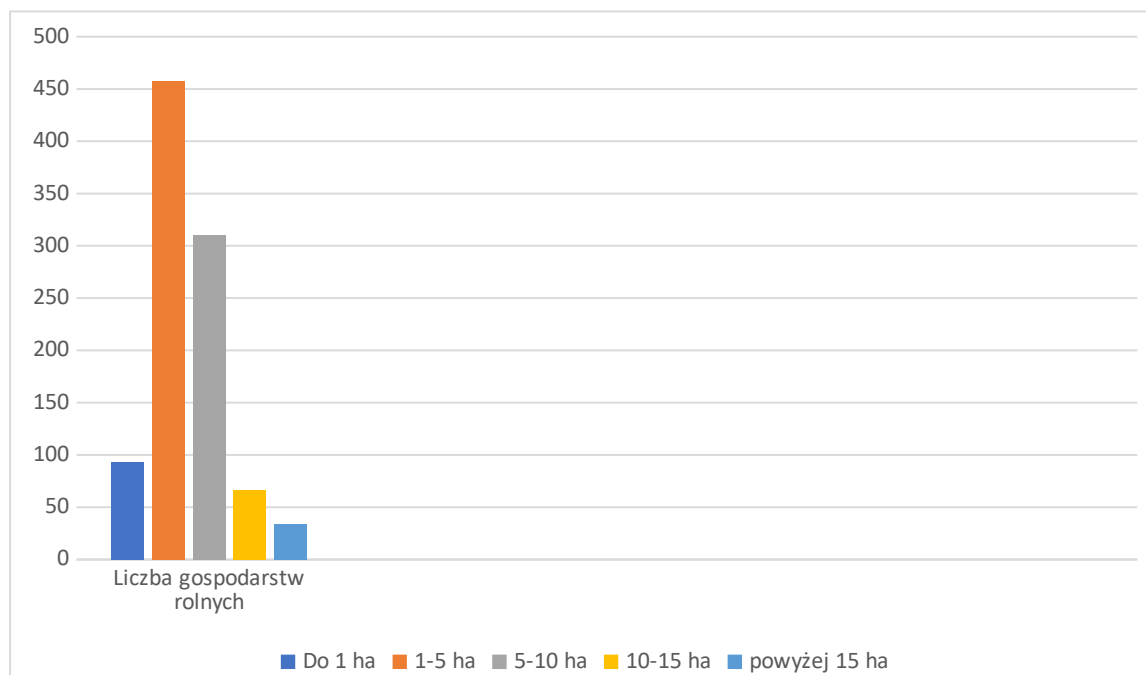
²³ PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA dla Gminy Przedbórz na lata 2018-2021 z uwzględnieniem perspektywy do 2025 r.

²⁴ Tamże.

²⁵ Zmiana Studium Uwarunkowań i kierunków Zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Przedbórz.

Bonitacja trwałych użytków zielonych przedstawia się następująco: brak I, II klasy, III – 0,1%, IV – 17,5%, V – 49,8%, VI – 28,8%, VIz – 3,8%.

Wykres nr 6 – Gospodarstwa rolne²⁶

W powierzchni zasiewów przoduje: zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi, żyto, owies, pszenżyto ozime, mieszanki zbożowe jare, ziemniaki.

W hodowli zwierząt gospodarskich przeważają: trzoda chlewna, krowy, drób kurzy.

Na terenie gminy występują i są eksploatowane kopaliny użyteczne, reprezentowane przez następujące grupy surowców: surowce okrucowe (piaski wydymowe, piaski i żwiry akumulacji lodowcowej), surowce ilaste (gliny), surowce krzemkowe (piaski) oraz surowce węglanowe (wapienie). Najliczniej reprezentowane są złoża piasków drobno- i średnioziarnistych. Wynika to z budowy geologicznej gminy, której znaczną część zajmują pokrywy piasków fluwioglacjalnych. Utwory te, zalegają na powierzchni, a więc są łatwo dostępne, mają zmienną miąższość (od kilku do kilkunastu metrów) i charakteryzują się dużą różnorodnością frakcji. Występują tu zarówno piaski drobnoziarniste z dużą domieszką pyłów, jak i piaski średnio- i gruboziarniste z wkładami żwirów.

Konkluzje: Gospodarstwa rolne na terenie gminy w zdecydowanej większości są gospodarstwami małymi między 1 a 10 ha. Najczęściej produkcja rolnicza jest poboczną i

²⁶ Raport o stanie Gminy Przedbórz za 2022 r.

dodatkową działalnością ich właścicieli. Zauważalnym trendem na obszarach wiejskich jest także dzierżawa ziemi i tworzenie większych i bardziej wydajnych gospodarstw, które są w stanie produkować na większą skalę. Gminę dotyczą problemy związane z odchodzeniem od prowadzenia gospodarstw rolnych, ze względu na małą opłacalności produkcji rolnej zwłaszcza w małych gospodarstwach. Z tym wiążą się inne problematyczne kwestie dotyczące m.in.:

- ❖ Niska efektywność: Małe gospodarstwa rolnicze często mają mniejszy dostęp do nowoczesnych technologii, maszyn rolniczych i wyspecjalizowanego personelu, co może wpływać na wydajność produkcji;
- ❖ Brak skalowości: Drobne gospodarstwa mogą mieć trudności w uzyskaniu korzyści wynikających z ekonomii skali, które są dostępne dla większych gospodarstw rolnych. Może to prowadzić do wyższych kosztów produkcji;
- ❖ Trudności w modernizacji: Ze względu na tradycyjne struktury i własność ziemi, modernizacja i restrukturyzacja są często utrudnione, co może ograniczać rozwój rolnictwa;

Problemem wpływającym na rozwój rolnictwa jest także kwestia opłacalności produkcji rolnej:

- ❖ Ceny produktów rolnych: Wahania cen produktów rolnych, wynikające z różnych czynników, takich jak zmiany sezonowe, zmiany popytu i podaży, a także czynniki globalne, mogą wpływać na opłacalność produkcji rolniczej;
- ❖ Koszty produkcji: Wysokie ceny paliwa, nawozów, pestycydów, nasion i innych zasobów oraz wydatki na sprzęt i maszyny rolnicze mogą wpływać na opłacalność produkcji;
- ❖ Klęski żywiołowe i zmiany klimatyczne: Skutki zmian klimatycznych i występowanie klęsk żywiołowych mogą wpływać na wielkość plonów i jakość produkcji, wpływ na opłacalność produkcji rolniczej.
- ❖ Dostęp do rynków i konkurencja: Brak dostępu do atrakcyjnych rynków zbytu lub konkurencja ze strony tanich importowanych produktów rolnych może ograniczać możliwości sprzedaży i wpływać na opłacalność produkcji rolnej.

W celu problemów dotyczących rolnictwo, niektóre zalecane działania to: poprawa efektywności produkcji, promowanie modernizacji i restrukturyzacji rolnictwa, wspieranie rolników w dostępie do nowoczesnych technologii i szkoleń, tworzenie korzystnych warunków handlowych i rynkowych dla produktów rolnych oraz dostarczanie odpowiednich programów wsparcia i zachęt finansowych dla rolników.

Rynek pracy i bezrobocie

Sytuacja na rynku pracy na obszarze gminy Przedbórz jest zbliżona do sytuacji w całym powiecie radomszczańskim. Na koniec czerwca 2023 r. najwyższe bezrobocie było w mieście Radomsko 1009 osób, Gminie Radomsko 110 osób, Gminie Gidle 131 osób. W gminie Przedbórz wyniosło miasto 49 osób i wieś 53 osoby²⁷.

Stopa i poziom bezrobocia na koniec września 2023 przedstawiały się następująco²⁸:

- Kraj 5,0%
- Województwo Łódzkie 5,4%
- Powiat Radomszczański 5,0%.

Patrząc na dane statystyczne na przestrzeni ostatnich 5 lat liczba osób pozostających bez pracy uległa zmniejszeniu, co odzwierciedla pozytywne zmiany na rynku pracy.

Tabela nr 17 – Liczba bezrobotnych w latach 2018 – 2022²⁹

	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba osób bezrobotnych ogółem	326	310	335	298	123
W tym kobiety	186	172	172	157	65

Na uwagę zasługuje jednak wysoki odsetek bezrobotnych kobiet, co niestety jest częstym zjawiskiem na obszarach wiejskich oddalonych od większych miast.

Tabela nr 18 - Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci³⁰

Liczba osób w %	2018	2019	2020	2021	2022
Ogółem	7,3	7,1	8,4	7,6	3,2
Mężczyźni	5,7	5,7	7,3	6,5	2,7
Kobiety	9,2	8,8	9,7	9,0	3,8

²⁷ <https://radomsko.praca.gov.pl/informacja-o-bezrobociu-w-przekroju-miast-i-gmin>

²⁸ <https://radomsko.praca.gov.pl/stopa-i-poziom-bezrobocia>

²⁹ www.stat.gov.pl

³⁰ Tamże.

Konkluzje:

Bezrobocie jest dysfunkcją, która powoduje negatywnych skutków dla osoby bezrobotnej, rodziny bezrobotnego, społeczności lokalnej. Rozwiązanie problemu bezrobocia wymaga zintegrowanych działań różnych instytucji i organizacji niezbędna wydaje się być stała współpraca gminy z M-GOPS oraz z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach. Celem działań powinno być:

- aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych przez umożliwienie podjęcia pracy w ramach prac interwencyjnych i robót publicznych,
- edukacja i aktywizacja kobiet mająca na celu ułatwienie im dostępu do rynku pracy, - wspieranie rynku pracy i promocja zatrudnienia młodzieży.

Barometr zawodów w powiecie radomszczańskim³¹

Barometr zawodów to jednoroczna prognoza sytuacji w zawodach. Barometr dzieli zawody na trzy grupy: deficytowe, zrównoważone i nadwyżkowe.

Zawody deficytowe to takie, w których liczba wolnych miejsc pracy jest większa niż liczba osób zainteresowanych podjęciem pracy i spełniających wymagania pracodawców (najtrudniej pracodawcom znaleźć kandydatów do pracy)

Zawody zrównoważone to te, w których liczba wolnych miejsc pracy jest zbliżona do liczby osób zainteresowanych podjęciem pracy i spełniających wymagania pracodawców.

Zawody nadwyżkowe, w których liczba wolnych miejsc jest mniejsza niż liczba osób zainteresowanych podjęciem pracy i spełniających wymagania pracodawców (najtrudniej osobom poszukującym pracy znaleźć zatrudnienie).

Prognoza na rok 2023 w powiecie radomszczańskim:

Deficyt poszukujących pracy

- ✓ Kierownicy ds. produkcji
- ✓ Kucharze
- ✓ Lekarze
- ✓ Operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych
- ✓ Operatorzy obrabiarek skrawających
- ✓ Operatorzy urządzeń dźwigowo-transportowych
- ✓ Piekarze

³¹ <https://radomsko.praca.gov.pl/documents/1842191/4532964/Raport.%20Badanie%20rynku%20pracy%20powiatu%20radomszcza%C5%84skiego%202022.pdf/686b3306-343f-4f07-a6d9-e0fb423618f9?t=1674132667273>

- ✓ Pielęgniarki i położne
- ✓ Projektanci wzornictwa przemysłowego i operatorzy CAD
- ✓ Psycholodzy i psychoterapeuci
- ✓ Specjaliści ds. zarządzania zasobami ludzkimi i rekrutacji
- ✓ Specjaliści elektroniki, automatyki i robotyk.

Zgodnie ze szczegółowym badaniem sytuacji na rynku pracy na obszarze powiatu radomszczańskiego do rekomendowanych działań należy zaliczyć³²:

- 1) Reorientacja zawodowa osób bezrobotnych o niskich kwalifikacjach lub kwalifikacjach niedostosowanych do potrzeb lokalnego rynku pracy oraz osób bezrobotnych bez doświadczenia zawodowego;
- 2) Zwiększenie szans na zatrudnienie osób bezrobotnych powyżej 50 tego roku życia;
- 3) Zwiększenie zatrudnienia osób bezrobotnych w wieku do 30 lat;
- 4) Promowanie zatrudnienia kobiet powracających na rynek pracy po urodzeniu dziecka;
- 5) Wspieranie mobilności przestrzennej osób bezrobotnych;
- 6) Zintensyfikowanie współpracy z lokalnymi pracodawcami (szczególnie mniejszymi prywatnymi przedsiębiorstwami) – usprawnienie przepływu informacji.

Pomoc społeczna

Pomoc społeczna realizowana na poziomie gminy ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Za organizację pomocy społecznej odpowiada Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Przedborzu przy ulicy Pocztowej 30, który jest samodzielną jednostką organizacyjną nie posiadającą osobowości prawnej, działającą jako wyodrębniona jednostka budżetowa.

Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Przedborzu wykonuje zadania, w szczególności w zakresie:

- 1) Pomocy społecznej zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Ośrodek wykonuje zadania z zakresu pomocy społecznej w gminie z uwzględnieniem podziału na następujący typ zadań:
 - a) zadania własne gminy o charakterze obowiązkowym,
 - b) zadania własne gminy,

³² Tamże.

- c) zadania zlecone z zakresu administracji rządowej;
- 2) Świadczeń rodzinnych, które są wykonywane jako zadania zlecone z zakresu administracji rządowej zgodnie z ustawą z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych;
 - 3) Świadczeń z funduszu alimentacyjnego, które są wykonywane jako zadania zlecone z zakresu administracji rządowej zgodnie z ustawą z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów;
 - 4) Świadczenia wychowawczego, które są wykonywane jako zadania zlecone z zakresu administracji rządowej zgodnie z ustawą z dnia 11 lutego 2016 roku;
 - 5) Dodatków mieszkaniowych, które są realizowane jako zadania własne gminy zgodnie z ustawą z dnia 21 czerwca 2001 roku o dodatkach mieszkaniowych;
 - 6) Przeciwdziałania przemocy w rodzinie zgodnie z ustawą z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
 - 7) Wsparcie rodziny zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
 - 8) Profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych zgodnie z ustawą z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
 - 9) Przeciwdziałania narkomanii zgodnie z ustawą z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii;
 - 10) Zasiłków dla opiekunów, które są wykonywane jako zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej zgodnie z ustawą z dnia 4 kwietnia 2014 roku o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów;
 - 11) Za życiem zgodnie z ustawą z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin
 - 12) Przyznania Karty Dużej Rodziny zgodnie z ustawą z dnia 5 grudnia 2014 roku o Karcie Dużej Rodziny oraz rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 grudnia 2014 roku w sprawie sposobu unieważnienia Karty Dużej Rodziny, wzorów graficznych oraz wzoru wniosku w sprawie przyznania Karty Dużej Rodziny;
 - 13) Dodatku energetycznego zgodnie z ustawą z dnia 10 kwietnia 1997 roku Prawo energetyczne;
 - 14) Inne zadania na podstawie uchwał Rady Miejskiej w Przedborzu, zawartych umów i porozumień, które są wykonywane jako zadania zlecone z zakresu administracji rządowej.

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Pomoc społeczną organizują organy organizacji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Gmina zobowiązana jest zgodnie z przepisami do wykonywania zadań pomocy społecznej, nie może odmówić pomocy osobom potrzebującym, mimo istniejącego obowiązku osób fizycznych do zaspokajania jej niezbędnych potrzeb życiowych.

Ideą niesionej pomocy jest wsparcie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Rodzaj, forma i rozmiar świadczenia powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy. Potrzeby osób i rodzin korzystających z pomocy powinny zostać uwzględnione, jeżeli odpowiadają celom i mieszczą się w możliwościach pomocy społecznej. Udziela jej się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- 1) ubóstwa;
- 2) sieroctwa;
- 3) bezdomności;
- 4) bezrobocia;
- 5) niepełnosprawności;
- 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- 7) przemocy w rodzinie;
- 8) potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi;
- 9) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- 10) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
- 11) trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach;
- 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- 13) alkoholizmu lub narkomanii;
- 14) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
- 15) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje:

- 1) osobie samotnie gospodarującej, której dochód nie przekracza kwoty 776 zł od dnia 01.01.2022 r.
- 2) osobie w rodzinie, w której dochód na osobę nie przekracza kwoty 600 zł od dnia 01.01.2022 r.

- przy jednoczesnym wystąpieniu co najmniej jednego z powodów wymienionych powyżej lub innych okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy społecznej.

Pomoc społeczna polega w szczególności na:

- 1) przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń;
- 2) pracy socjalnej;
- 3) prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- 4) analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej;
- 5) realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych;
- 6) rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy:

- 1) opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka;
- 2) sporządzanie oceny w zakresie pomocy społecznej;
- 3) udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;
- 4) przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;
- 5) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych;
- 6) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;
- 7) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- 8) przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego;
- 9) opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem;
- 10) praca socjalna;

- 11) organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 12) prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych;
- 13) dożywianie dzieci;
- 14) sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym;
- 15) kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu;
- 16) pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- 17) sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;
- 18) utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników;
- 19) przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;
- 20) opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Do zadań własnych gminy należy:

- 1) przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych;
- 2) przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze;
- 3) prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki;
- 4) opracowanie i realizacja projektów socjalnych;
- 5) podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych;
- 6) współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach oraz realizacji Programu Aktywizacja i Integracja, o którym mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Tabela nr 19 - Korzystający ze świadczeń rodzinnych³³

	Jednostka	2018	2019	2020	2021	2022

³³ www.stat.gov.pl

	miary					
Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	Osoba	396	377	339	286	226
Dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny - ogółem	Osoba	760	718	653	564	474
Dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	Osoba	692	654	592	516	438
Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	%	56,5	54,5	49,1	43,8	38,2

Tabela nr 20 - Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wielu³⁴

	2018	2019	2020	2021	2022
Ogółem	1032	964	832	692	668
Poniżej kryterium dochodowego	715	611	496	482	665
Powyżej kryterium dochodowego	317	353	336	210	3

³⁴ Tamże.

Tabela nr 21 - Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego³⁵

	2018	2019	2020	2021	2022
Ogółem	417	398	355	313	312
Poniżej kryterium dochodowego	298	259	227	242	309
Powyżej kryterium dochodowego	128	139	128	71	3

Tabela nr 22 - Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku w %³⁶

	2018	2019	2020	2021	2022
Ogółem	14,3	13,4	12,1	10,3	10,0
Poniżej kryterium dochodowego	9,9	8,5	7,2	7,1	10,0
Powyżej kryterium dochodowego	4,4	4,9	4,9	3,1	0,0

Konkluzje: Rozwiązywanie problemów społecznych jest trudne i musi być ściśle powiązane z diagnozą problemów na danym obszarze. Temu pomaga dobra współpraca na linii Urząd – M-GOPS. Przy diagnozie problemów należy od razu analizować kwestie związane z propozycjami ich rozwiązania poprzez programy wychodzenia z ubóstwa, wsparcia osób bezrobotnych, pomocy dla osób niepełnosprawnych. Problemem, który jest zauważalny jest także obecność przemocy domowej. W gminie pomoc społeczna jest jednym z głównych priorytetów polityki samorządowej, ponieważ czynniki zewnętrzne (zły stan gospodarki, brak rynków zbytu) oraz wewnętrzne (brak aktywności, migracje młodzieży do miast, starzenie się społeczeństwa) mają niekorzystny wpływ na sytuację mieszkańców

³⁵ Tamże.

³⁶ Tamże.

gminy. Zjawiska te mogą powodować wzrost patologii (alkoholizm, przemoc) oraz pogłębiają frustracje mieszkańców. Strategia ma za zadanie wypracować takie metody, aby znacząco podnieść standard życia w gminie oraz skutecznie przeciwdziałać rozprzestrzenieniu się niekorzystnych zjawisk społecznych. W tym celu gmina będzie realizować inwestycje – przy wsparciu funduszy z Unii Europejskiej oraz krajowych.

Skuteczne przeciwdziałanie problemom społecznym musi opierać się na :

- poprawie standardu życia mieszkańców gminy;
- realizacja zamierzeń inwestycyjnych w zakresie: poprawy dostępności do opieki medycznej, kultury, rekreacji oraz do usług bytowych, urzędowych, mieszkaniowych. Inwestycje te mogą być przeprowadzone dzięki wykorzystaniu funduszy pomocowych z Unii Europejskiej i funduszy krajowych;
- zagwarantowaniu możliwości funkcjonowania w społeczeństwie osobom, które nie są w stanie same zadbać o siebie lub potrzebują wsparcia (osoby niepełnosprawne i zaburzeniami psychicznymi, osoby chore, osoby starsze);
- stworzeniu w gminie takich warunków, aby każdy potrzebujący mógł uzyskać stosowną do potrzeb pomoc: finansową, prawną, opiekuńczą. Pomoc ta nie może narażać odbiorcy na długotrwałą marginalizację, powinna go raczej aktywizować i wspomagać w realizacji ról społecznych. Głównym zadaniem jest wyprowadzenie rodziny czy osoby z tzw. grupy ryzyka.

Ochrona zdrowia

Na terenie gminy Przedbórz opiekę zdrowotną zapewnia Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Przedborzu, ul. Częstochowska 25. SP ZOZ prowadzi działalność leczniczą w zakresie:

1. Udzielania świadczeń zdrowotnych – świadczeń służących zachowaniu, ratowaniu, przywracaniu lub poprawie zdrowia oraz innych działań medycznych wynikających z procesu leczenia lub przepisów odrębnych regulujących zasady ich wykonywania dla ludności zamieszkałej stale lub czasowo na obszarze działania SP ZOZ oraz pacjentów zamieszkałych w Rzeczypospolitej Polskiej i z zagranicy.
2. Podejmowaniu działań na rzecz ochrony oraz poprawy stanu zdrowia ludności poprzez organizowanie i prowadzenie działalności leczniczej, profilaktycznej oraz stałe podnoszenie jakości usług oraz propagowaniu działań prozdrowotnych.

Zakład udziela świadczeń w zakresie:

- podstawowej opieki zdrowotnej,
- ginekologii i położnictwa,
- stomatologii,

- EKG,
- analityki medycznej,
- pielęgniarstwa środowiskowego,
- położnictwa środowiskowego,
- medycyny szkolnej,
- szczepień ochronnych

Struktura organizacyjna:

Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Przedborzu

Przychodnia, Częstochowska 25, Przedbórz

Poradnia lekarza POZ, Częstochowska 25, Przedbórz

Poradnia pediatryczna, Częstochowska 25, Przedbórz

Poradnia ginekologiczno- położnicza, Częstochowska 25, Przedbórz

Poradnia stomatologiczna, Częstochowska 25, Przedbórz

gabinet zabiegowy, Częstochowska 25, Przedbórz

pracownia EKG, Częstochowska 25, Przedbórz

Pracownia RTG, Częstochowska 25, Przedbórz

Laboratorium analityki medycznej, Częstochowska 25, Przedbórz

Poradnia rehabilitacji, Częstochowska 25, Przedbórz

Poradnia psychiatryczno- odwykowa, Częstochowska 25, Przedbórz

Poradnia okulistyczna, Częstochowska 25, Przedbórz

Punkt szczepień, Częstochowska 25, Przedbórz

Poradnia pielęgniarki i położnej środowiskowej, Częstochowska 25, Przedbórz

Gabinet medycyny szkolnej, Częstochowska 25, Przedbórz

Poradnia chirurgii ortopedycznej, Częstochowska 25, Przedbórz

Poradnia dermatologiczna, Częstochowska 25, Przedbórz

Nocna i Świąteczna Opieka Zdrowotna, Częstochowska 25, Przedbórz

Wiejski Ośrodek Zdrowia, Góry Mokre 45, Góry Mokre

Poradnia lekarza POZ, Góry Mokre 45, Góry Mokre

gabinet zabiegowy, Góry Mokre 45, Góry Mokre

punkt szczepień, Góry Mokre 45, Góry Mokre

Oddział dla Przewlekłe Chorych, Częstochowska 25, Przedbórz

Pododdział opieki paliatywnej, Częstochowska 25, Przedbórz

Zakład Pielęgnacyjno- Opiekuńczy, Częstochowska 25, Przedbórz.

Tabela nr 23 – Ambulatoryjna opieka zdrowotna - porady lekarskie³⁷

³⁷ www.stat.gov.pl

2019	2020	2021	2022
51 867	39 720	44 338	47 050

Kultura

Za aktywności kulturalną odpowiadają w gminie poniższe instytucje kultury tj.:

1. Miejski Dom Kultury, ul. Rynek 15³⁸;
2. Miejska Biblioteka Publiczna im. Marii Konopnickiej, ul. Mostowa 29;
3. Muzeum Ludowe w Przedborzu.

Instytucje kultury w gminie swoją działalność koncentrują na:

- upowszechnianiu kultury,
- wspieraniu działań i inicjatyw kulturalnych promujących gminę;
- organizacji zajęć kulturalnych dla dzieci i młodzieży oraz innych mieszkańców Gminy;
- organizacji imprez masowych;
- aktywizacji intelektualnej i kulturalnej mieszkańców Gminy;
- upamiętnianiem miejsc i wydarzeń historycznych oraz osób zasłużonych dla środowiska lokalnego;
- podtrzymywaniem tradycji i dziedzictwa narodowego.

Ad. 1.

Miejski Dom Kultury w Przedborzu jest samodzielną instytucją kultury zlokalizowaną w centrum miasta, przy zabytkowym rynku i w otoczeniu najcenniejszych zespołów zabytkowej zabudowy mieszkalnej. W pobliżu znajduje się zabytkowy Kościół parafialny p.w. Św. Aleksego, klasycystyczny ratusz, relikty zamku Kazimierza Wielkiego oraz Muzeum Ludowe Ziemi Przedborskiej. Zgodnie ze Statutem MDK z dnia 23 marca 2004r. Miejski Dom Kultury prowadzi wielokierunkową działalność rozwijającą i zaspokajającą potrzeby kulturalne mieszkańców oraz upowszechnia kulturę lokalną w kraju i za granicą. Siedzibę MDK stanowi zmodernizowany, nowoczesny budynek spełniający wszystkie wymogi unijne, w którym znajdują się sale zajęciowe, sala kinowa, sala konferencyjna, pomieszczenia służbowe

i socjalne, szatnia, garderoba, pomieszczenia gospodarcze oraz toalety. W budynku znajdują się również nowopowstałe pomieszczenia przeznaczone na prowadzenie działalności gospodarczej. Miejski Dom Kultury to przede wszystkim zasoby ludzkie – wykształcona i doświadczona kadra oraz wszyscy uczestnicy kultury.

Działalność MDK:

³⁸ <https://przedborz-turystyka.pl/>

- Organizowane są zajęcia artystyczne dla dzieci i młodzieży w zakresie tańca, nauki gry na gitarze i śpiewu, informatyki, rozwoju umiejętności plastycznych, manualnych i kreatywnego myślenia. Odbywają się konkursy, koncerty, akademie okolicznościowe, targi edukacyjne i targi pracy, warsztaty, wystawy, prelekcje, bale dla najmłodszych, rajdy rowerowe i piesze, spotkania integracyjne, akcje profilaktyczne, happeningi, przedstawienia teatralne, festyny, Dni Przedborza, zabawy przy muzyce. W MDK działa Orkiestra Dęta i Chór Seniora;
- Miejski Dom Kultury, który wraz z Towarzystwem im. Marii Konopnickiej jest współorganizatorem szeregu imprez kulturalnych, z których do najważniejszych należą Ogólnopolskie Spotkania z Poezją Marii Konopnickiej (maj), Ogólnopolski Przegląd Piosenki i Przyśpiewki Ludowej (czerwiec) oraz Światowy Festiwal Poezji Marii Konopnickiej (sierpień). Niektóre z nich mają ponad 30-letnią tradycję.

Stale i uznane miejsca wśród wydarzeń kulturalnych Przedborza zajmuje Światowy Festiwal Poezji Marii Konopnickiej, kilkudniowa impreza skierowana do Polaków mieszkających poza granicami. W festiwalu brali udział przedstawiciele Polonii m. in. z Ukrainy, Rosji, Czech, Szwecji, Chorwacji, Albanii, USA, Chin, Wietnamu, Australii. Renomą cieszy się także Ogólnopolski Przegląd Piosenki i Przyśpiewki Ludowej, który gromadzi wykonawców z całego kraju.

Ad. 2.

Biblioteka się w Ratuszu Urzędu Miejskiego w Przedborzu przy ulicy Mostowej 29. Została założona w 1925 r. Obecnie posiada jedną filię w Górach Mokrych.

Do najważniejszych imprez organizowanych i współorganizowanych przez MDK i Miejską Bibliotekę Publiczną w Przedborzu należą:

- Ogólnopolskie Spotkania z Poezją Marii Konopnickiej,
- Polonijne Warsztaty Artystyczne,
- Ogólnopolski Przegląd Piosenki i Przyśpiewki Ludowej,
- Światowy Festiwal Poezji Marii Konopnickiej,
- Ogólnopolski Konkurs Piosenki Turystyczno-Przyrodniczej,
- Ogólnopolski Festiwal Piosenki i Pieśni o Mojej Ojczyźnie.

Liczba czytelników w ciągu roku waha się od 1042 w 2018 r. do 923 w 2022 r. Wypożyczenia w 2022 r. to 17 674 wolumenów. W stosunku do 2018 r., zauważalny jest wyraźny spadek, gdyż było 22 298 wolumenów.

Ad. 3.

Placówka jest gminną jednostką organizacyjną i mieści się w budynku karczmy z XVIII wieku, przebudowanej w 1898 roku. W ramach muzealnych wystaw prezentowane eksponaty związane z kulturą ludową Przedborza i okolic (m.in. podwórze wiejskie, kuźnia, warsztat bednarski, izba ludowa w stylu XIX-wiecznym, młyn wodny typu żarnowego) oraz zanikającymi rzemiosłami (rymarstwo, szewstwo, plecionkarstwo, ciesielstwo, siciarstwo, garncarstwo). Placówka posiada zbiór ok. 200 obrazów o tematyce sakralnej. Oprócz tego w muzeum znajduje się ekspozycja historyczna, związana z historią miasta i okolicy oraz tutejszą społecznością żydowską. Część muzeum nazwana Znachorówką prezentuje eksponaty związane z medycyną ludową i tradycjami znachorskim.

Zbiory Muzeum prezentowane są w ramach stałych ekspozycji:

- podwórze wiejskie z wystawą dawnych narzędzi rolniczych, wozem z wasągami, kapliczką, studnią z żurawiem oraz z ekspozycją młyna wodnego i olejarnią,
- kącik z macewami po przedborskich Żydach, plenerowymi rzeźbami ludowymi i ruchomą rzeźbą traczy oraz ekspozycją przedstawiającą bogactwo lokalnej przyrody,
- kuźnia, warsztat bednarski, kołodziejski, wyposażone w tradycyjne narzędzia, ekspozycja XIX w. fabryczki noży, scyzoryków i kozików,
- sień z kłodą na kapustę, żarnami, stępą, skrzynią z XVIII wieku,
- izba ludowa urządzona w XIX-wiecznym stylu, a w niej komin, piec z zapiekiem, czynne krosno, dawne sprzęty i meble charakterystyczne dla Ziemi Przedborskiej,
- sala upamiętniająca zanikające rzemiosło: rymarstwo, szewstwo wraz trepiarstwem, ciesielstwo, plecionkarstwo, siciarstwo i garncarstwo,
- sala z wyrobami tkactwa przedborskiego, a w niej zestaw narzędzi do obróbki wełny i lnu oraz regionalne stroje ludowe,
- sala prezentująca bogatą historię Przedborza i okolicznych wiosek z dużą kolekcją ludowych rzeźb, fotografii z chat wiejskich ze strzechami słomianymi oraz unikalnych dokumentów i interesująca wystawa przyrodnicza,
- bunkier partyzancki,
- sala dziejów Żydów przedborskich z judaikami, gdzie znajduje się szynkwias, nawiązujący do czasów zajazdów i karczm, których w dawnym Przedborzu było 19 oraz wiele unikalnych eksponatów związanych z kulturą żydowską,
- sala zasłużonych dla Ziemi Przedborskiej.

Na obszarze gminy aktywnie działają także organizację pozarządowe oraz koła gospodyń wiejskich:

- Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Przedborskiej;
- Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Przedborskiej;
- KGW „Górzanka” w Górach Mokrych;

- KGW z Brzostka;
- KGW z Nosalewic;
- KGW Klub Kobiet Kreatywnych w Brzostku i Gaju.

Konkluzje: Gmina Przedbórz może pochwalić się aktywnymi instytucjami kultury, które uczestniczą w życiu mieszkańców. Organizacje pozarządowe odgrywają istotną rolę w gminach o charakterze miejsko - wiejskim, wpływając na rozwój społeczny, ekonomiczny i zdrowotny mieszkańców.

Mają ważny wpływ na:

- ❖ Wsparcie społeczności lokalnych: Organizacje pozarządowe często angażują się w bezpośrednią pracę na rzecz społeczności wiejskich. Działają jako partnerzy lokalnych mieszkańców, wspierając ich inicjatywy, rozwijając umiejętności, budując świadomość społeczną i promując partycypację obywatelską. Mogą dostarczać wsparcie finansowe, szkolenia, doradztwo i pomoc w zakresie rozwoju społeczności;
- ❖ Usługi zdrowotne: Niektóre organizacje pozarządowe prowadzą programy zdrowotne na wsi, włączając w to edukację zdrowotną, kampanie profilaktyczne, badania przesiewowe i usługi opieki zdrowotnej. Mogą organizować mobilne kliniki zdrowia, dostarczać lekarstwa i inne niezbędne środki medyczne, a także wspierać rozwój infrastruktury medycznej;
- ❖ Rolnictwo i rozwój gospodarczy: Organizacje pozarządowe angażują się w projekty dotyczące rolnictwa, rozwoju gospodarczego i zrównoważonej produkcji żywności na wsi. Mogą prowadzić szkolenia rolnicze, wprowadzać innowacje technologiczne, wspierać agroturystykę, promować rynki lokalne i handel sprawiedliwy;
- ❖ Ochrona środowiska: Organizacje pozarządowe mają również znaczenie dla ochrony środowiska na wsi. Mogą prowadzić kampanie edukacyjne dotyczące zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi, propagować praktyki ekologiczne w rolnictwie, monitorować jakość powietrza i wody, prowadzić projekty rekultywacji terenów zdegradowanych itp.;
- ❖ Organizacje pozarządowe na wsi pełnią rolę reprezentacji interesów lokalnych społeczności. Mogą działać jako głosy mieszkańców, wpływać na procesy decyzyjne i lobbować na rzecz polityk publicznych, które służą rozwojowi i dobru społeczności wiejskich. Mogą również monitorować działania władz lokalnych i narodowych, identyfikować problemy społeczne i stawiać pytania o odpowiedzialność.

Organizacje pozarządowe na wsi pełnią kluczową rolę w mobilizacji społeczności lokalnych, tworzeniu partnerstw,

Sport

W gminie działa jeden klub sportowy MKS Pilica Przedbórz, który prowadzi sekcje piłki nożnej dla chłopców. Sekcja seniorów gra rozgrywkach piotrkowskiej ligi okręgowej. Piłkarze grają i trenują na miejskim stadionie w Przedborzu. Bazę sportową gminy stanowi infrastruktura sportowa zlokalizowana przy placówkach szkolnych. Przy szkołach podstawowych znajdują się boiska wielofunkcyjne. Szkoły ma także do dyspozycji sale gimnastyczne. Jednakże gmina może się pochwalić także ciekawą ofertą sportową i rekreacyjną znajdującą się nad zalewem, który w ostatnich latach przeszedł metamorfozę. Została tam wybudowana nowa infrastruktura.

Stadion Miejski w Przedborzu (stadion Pilicy) mieści się przy ulicy Sportowej 8. Obiekt posiada dwie trybuny o łącznej pojemności ok. 300 miejsc siedzących. Wymiary płyty boiska to 105 x 65 metrów.

Ważnym miejscem na sportowej mapie gminy jest ośrodek Dojo Stara Wieś. Oprócz domków noclegowych, sal konferencyjnych, ośrodek dysponuje budynek treningowy. To przestrzeń 2000 m² z trzema salami wyposażonymi w najwyższej jakości specjalistyczną podłogę sportową umożliwiającą trening w komfortowych warunkach, maty tatami do karate oraz judo, lustra, worki treningowe oraz uchwyty na sprzęt TRX. Zaplecze sanitarne to zespół trzech szatni z natryskami, podgrzewaną podłogą, wentylowanymi szafkami.

Wymiary sal:

Sala 1 duża w kształcie litery L: 50m x 30m x14m, wys. 3.80m

Sala 2 mała: 13m x 13m, wys. 3.80m

Sala 3 z matami do judo: 13m x 13m, wys. 3.80m

To unikatowy na skalę światową obiekt zrealizowany zgodnie z kanonami architektury japońskiej w polskim krajobrazie. Jest największym na świecie ośrodkiem przeznaczonym do specjalistycznego treningu dalekowschodnich sztuk i sportów walki. Ponadto z możliwości wszechstronnego treningu i obcowania z duchem, klimatem i filozofią japońskich sztuk walki mogą korzystać nie tylko sportowcy, ale również amatorzy.

Konkluzje: Sport w ostatnich latach zyskał na popularności jako atrakcyjny sposób spędzania wolnego czasu, zwłaszcza w okresie wiosennym i letnim. Mieszkańcy coraz bardziej oczekują, że samorządy będą inwestować w infrastrukturę sportową i rekreacyjną. Wysuwane są konkretne oczekiwania dotyczące rozwoju obiektów sportowych. Jednakże, jeśli chodzi o inwestycje w infrastrukturę sportową, zawsze istnieje brak wystarczających środków.

W związku z tym, istnieje potrzeba uwzględnienia dodatkowych inicjatyw, takich jak budowa nowych obiektów, aby zaspokoić rosnące zapotrzebowanie społeczności.

Sport i rekreacja odgrywają istotną rolę w rozwoju jednostek, społeczności i społeczeństw jako całości. Oto kilka aspektów, które podkreślają znaczenie sportu i rekreacji w rozwoju:

- ❖ **Zdrowie i dobre samopoczucie:** Aktywność fizyczna, w tym uprawianie sportu i rekreacji, ma korzystny wpływ na zdrowie fizyczne i psychiczne. Regularne ćwiczenia poprawiają wydolność fizyczną, wzmacniają układ sercowo-naczyniowy, wpływają na redukcję stresu i poprawiają nastrój. Sport i rekreacja są kluczowe dla zachowania dobrego zdrowia i poprawy ogólnego samopoczucia;
- ❖ **Rozwój umiejętności i zdolności:** Uprawianie sportu umożliwia rozwijanie różnorodnych umiejętności, takich jak siła, wytrzymałość, zręczność, koordynacja, szybkość czy umiejętność pracy zespołowej. Działa również jako narzędzie do rozwoju umiejętności przywódczych, zarządzania czasem, koncentracji, determinacji i samodyscypliny. Te umiejętności są cenne zarówno w sferze sportowej, jak i w życiu codziennym;
- ❖ **Budowanie społeczności:** Sport i rekreacja są ważnymi narzędziami do budowania społeczności. Poprzez udział w drużynowych dyscyplinach sportowych czy klubach rekreacyjnych, ludzie mają okazję nawiązywać więzi społeczne, tworzyć relacje, współpracować i wzmacniać więzi międzyludzkie. Wspólne doświadczenia sportowe mogą budować poczucie wspólnoty, integrację i wzajemne zrozumienie;
- ❖ **Edukacja i rozwój osobisty:** Sport i rekreacja odgrywają istotną rolę w edukacji i rozwoju osobistym. Uprawianie sportu uczy wartościowych umiejętności życiowych, takich jak fair play, dyscyplina, samodzielność, odpowiedzialność, wytrwałość i umiejętność radzenia sobie z porażką. Wpływają również na rozwój poznawczy, motywację, koncentrację i kreatywność;
- ❖ **Integracja społeczna i walka z wykluczeniem:** Sport i rekreacja mogą pełnić ważną rolę w integracji społecznej i walki z wykluczeniem. Poprzez aktywność fizyczną, ludzie różnych grup społecznych i etnicznych mogą spotykać się, współdziałać i przełamywać bariery społeczne. Sport może być narzędziem do promowania równości, tolerancji i poszanowania dla innych;
- ❖ **Rozwój gospodarczy i turystyka:** Sport i rekreacja mogą przyczyniać się do rozwoju gospodarczego poprzez tworzenie miejsc pracy w sektorze sportowym, organizację imprez sportowych, infrastrukturę sportową i rozwój turystyki sportowej. Przyciąganie turystów i uczestników imprez sportowych może wpływać na wzrost lokalnej gospodarki.

Sport i rekreacja mają szerokie znaczenie dla rozwoju jednostek, społeczności i społeczeństw, przyczyniając się do zdrowia, rozwoju umiejętności, integracji społecznej i ogólnego dobrostanu.

Turystyka i rekreacja

Gmina Przedbórz ma bardzo atrakcyjną lokalizację pod kątem rozwoju usług turystycznych. Obszar rozciągający się wzdłuż doliny rzeki Pilicy, obejmuje tylko w województwie łódzkim trzy powiaty oraz kilkanaście gmin, wyróżnia się dużymi walorami przyrodniczymi oraz kulturowymi i w sposób szczególny jest rekomendowany do rozwoju turystyki, w tym przede wszystkim turystyki aktywnej – pieszej, konnej, wodnej, rowerowej, przyrodniczej i ekologicznej. Ten rejon jest już bardzo znany wśród kajakarzy.

Gmina znajduje się na terenach Natura 2000, w chwili obecnej w Polsce Natura 2000 obejmuje ok. 21% powierzchni lądowej kraju. Zadaniem programu Natura 2000 jest przede wszystkim chronić tereny najcenniejsze przyrodniczo, które monitoruje Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska. Lokalna społeczność zamieszkała na terenach objętych programem Natura 2000 może wykorzystać i stworzyć dodatkowe źródło dochodu o charakterze agroturystycznym, a zwłaszcza ekoturystycznym. Bazowanie na lokalnym potencjale, łączenie działalności turystycznej z rolnictwem ekologicznym oraz ochroną środowiska przynosi wymierne korzyści³⁹. Rejony cenne przyrodniczo są swoistym eko-dziedzictwem, które przyciąga coraz większą rzeszę turystów do ostoi, dolin, fortów i łągów. Natura 2000 to szansa na ożywienie terenów, na których nie istnieje żadna infrastruktura turystyczna lub znajduje się ona niskim poziomie.

W dolinie Pilicy występują rozległe kompleksy dawnej Puszczy Pilickiej charakteryzujące się specyficznym mikroklimatem. Znaczna część terenów objęta jest ochroną prawną w postaci parków krajobrazowych – Sulejowskiego i Przedborskiego oraz obszarów Natura 2000. Dolina rzeki Pilicy oraz otulina Sulejowskiego i Przedborskiego Parku Krajobrazowego to największe atuty omawianego terenu.

Przedbórz posiadają doskonałe warunki dla rozwoju turystyki i rekreacji. Jedną z głównych atrakcji turystycznych jest Przedborski Park Krajobrazowy położony na pograniczu województw: łódzkiego i świętokrzyskiego. Na terenie Parku (w obrębie gminy) znajdują się dwa rezerваты przyrody: "Czarna Różga" i "Piskorzeniec". Pomniki przyrody to głównie wiekowe drzewa - do najliczniejszych należą lipy, dęby, sosny i buki. Na terenie całego

³⁹ <http://nfosigw.gov.pl/bazawiedzy/edukacja/aktualnosc-edukacja/art,348.html>, dostęp 16.11.2023 r.

Przedborskiego Parku Krajobrazowego znajduje się ich ponad 50 sztuk. W uroczysku Gustawów znajdują się dwa okazałe głązy narzutowe.

Główne atrakcje turystyczne:

Najcenniejsze zabytki architektury leżą w granicach Przedborza. Należą do nich skromne dziś pozostałości zamku wzniesionego w czasach Kazimierza Wielkiego oraz relikty murów miejskich (XIV w.), a także kościół parafialny p.w. św. Mikołaja (ok. 1341, XVII w.), w fragmentach zachowany w stanie pierwotnym. W Przedborzu godnymi zobaczenia są również: dawny klasycystyczny ratusz (1820 - 1830) oraz zabytkowe domy mieszkalne z XVIII - XIX stulecia. Warto również zwiedzić miejscowe Muzeum Ludowe Ziemi Przedborskiej. To niewielkie muzeum powstało w Przedborzu w latach 80. XX wieku. Ma charakter mini skansenu i jest jednym z piękniejszych małych placówek muzealnych w Polsce. Na terenie gminy Przedbórz zaprojektowano cztery podstawowe ciągi tras komunikacji rowerowej o łącznej długości 63 km. Są to szlaki:

- Szlak rowerowy „Biały Brzeg” długości 3,7 km,
- Szlak rowerowy „Góry Przedborskie” długości 29,0 km,
- Szlak rowerowy „Taras” długości 24,4 km,
- Szlak rowerowy „Miejskie Pola” długości 5,9 km.

Wyznaczone szlaki udostępniają w sposób zorganizowany i atrakcyjny piękne tereny leśne dla ruchu rowerowego z możliwością dojazdu do miejscowości gminnych. Na tereny Gminy znajdują się również interesujące szlaki turystyczne:

- ✓ **SZLAK CZERWONY: SZLAK PRZEDBORSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO – DŁUGOŚĆ 37,5 KM.** Szlak zaczyna się na Majowej Górze i biegnie przez Przedbórz, park miejski i stare miasto do Wierzchlasu – dęby, pełnik europejski, modrzewie w uroczysku Gustawów, rezerwat „Piskorzeniec”, Górę Krzemyczą, rezerwat „Murawy Dobromierskie”, Borową, Góry Mokre, Góry Suche – Fajna Ryba, Górę Kozłową, rezerwat „Murawy dobromierskie”, „Bukową Górę” i wieś Rączki. Czas zwiedzania 2 dni;
- ✓ **SZLAK NIEBIESKI: SZLAK KRÓLEWSKICH ŁOWÓW KAZIMIERZA WIELKIEGO – DŁUGOŚĆ 44 KM.** Nazwa szlaku nawiązuje do tragicznego polowania króla w Żeleźnicy, które zakończyło się jego śmiercią. Początek szlaku – przystanek PKS w Górach Mokrych (kapliczka św. Floriana), następnie Przełęcz Mokra, Góra Kozłowa, Stara Wieś, Kajetanów, Żeleźnica (11 listopada 1998 odsłonięto pomnik upamiętniający tragiczne polowanie Kazimierza Wielkiego), rezerwat Oleszno,

Dąbrówki, Wola Świdzińska, Kozia Góra, Komorniki, Kluczewsko;

- ✓ **SZLAK ZIELONY: SZLAK RĄCZKI – WOJCIECHÓW – DŁUGOŚĆ 25 KM.** Rączki (PKS) – rezerwat „Bukowa Góra” – rezerwat „Murawy Dobromierskie” – Kowale – Góra Krzemycza – Kolonia Boża Wola – Józefów – Góra Fajna Ryba – Góry Suche – Majdan – Góry Mokre (PKS) – rezerwat „Piskorzeniec” – Borowa – Wojciechów (PKS);
- ✓ **SZLAK ŻÓŁTY: SZLAK PASMA PRZEDBORSKO-MAŁOGOSKIEGO – DŁUGOŚĆ 64,4 KM (PRZEZ PARK 29,7 KM).** Przebieg szlaku: PKS w Przedborzu, Rynek, stare kamieniczki, Muzeum Ludowe, kościół z XIII wieku, cmentarz parafialny – Brzostek Policzko - wzgórze 267,7 m n.p.m., – Gaj – Policzko – Józefów, Góra Fajna Ryba – ścieżką do przełęczy ok. 280 m n.p.m. – Góra Krzemycza (331,7 m n.p.m.) – Stara Wieś, Góra Bór (nazwa ludowa) – Żeleznica – bezimienne wzgórze 242,2 m n.p.m. koło Oleszna – cmentarz parafialny w Olesznie – barokowy kościół (konsekrowany 10 lutego 1681 roku przez arcybiskupa Stefana Wydźgę) w Olesznie – Wola Świdzińska – Rogalów – (szlak wyprowadza z PKK) Krasocin – Góra św. Michała (332,2 m n.p.m.) – Gruszczyn – Góra Cieśle (351,7 m n.p.m.) – Skorków – Góra Chojny (323 m n.p.m.) – Góra Kościółek (294,8 m n.p.m.) – Małogoszcz. Czas zwiedzania szlaku trwa 2-3 dni;
- ✓ **SZLAK DOLINY PILICY** może być wykorzystywany jako pieszy, rowerowy, konny lub narciarstwa biegowego. Szlak przebiega przez następujące miejscowości: Przedbórz (0,0 m) – Chałupy (4220 m) – Biały Brzeg (3275 m) – Błota (2675 m) – Stoczyska (2275 m) – Gęsiarnia (1075 m) – Krzętów (2025 m) – Bobrowniki (2250 m) – Ciemiętniki (1525 m) – Praczka – Kluczewsko (7640 m). Łączna długość szlaku 31 130 m;
- ✓ **ŚCIEŻKA PRZYRODNICZO- HISTORYCZNA W PRZEDBORZU.** Ścieżka składa się z 8 przystanków. Jest przeznaczona głównie dla uczestników „zielonych szkół”. Pierwszy etap wycieczki to Majowa Góra (233 m. n.p.m.), Pomnik Marszałka Józefa Piłsudskiego przy ul. Częstochowskiej, zalew przy ul. Turystycznej, kapliczka pożegnalna z 1862 r. przy ul. Częstochowskiej, wydma nad zalewem, dolina Pilicy i cmentarz Żydowski, park miejski przy ul. Trytwa, pomnik Tadeusza Kościuszki, miejska oczyszczalnia ścieków;
- ✓ **TRASA KAJAKOWA długość ok. 25 km.** Maluszyn – Ciemiętniki – Bobrowniki – Krzętów – Biały Brzeg – Przedbórz.

Rozwój turystyki aktywnej wiąże się również z przedborskim zalewem. Na terenie zalewu można spędzić czas uprawiając różne formy sportu.

- zjeżdżalnia wodna;

- pole do mini golfa, plac zabaw dla dzieci;
- pływająca fontanna (widoczna w dzień i mieniąca się różnymi kolorami w nocy);
- zaplecze gastronomiczne oraz wypożyczalnia sprzętu wodnego;
- ciąg spacerowy, miejsca na ogniska;
- kąpielisko spełniające standardy unijne z zapleczem sanitarnym oraz miejscami parkingowymi;
- ścianka wspinaczkowa, skatepark;
- boisko do koszykówki i siatkówki;
- kort tenisowy, boisko do piłki nożnej;
- pole namiotowe i caravanningowe;
- pomosty wędkarskie, pomost cumowniczy oraz inne atrakcje.

Europejskie Centrum Budo – Dojo Stara Wieś⁴⁰

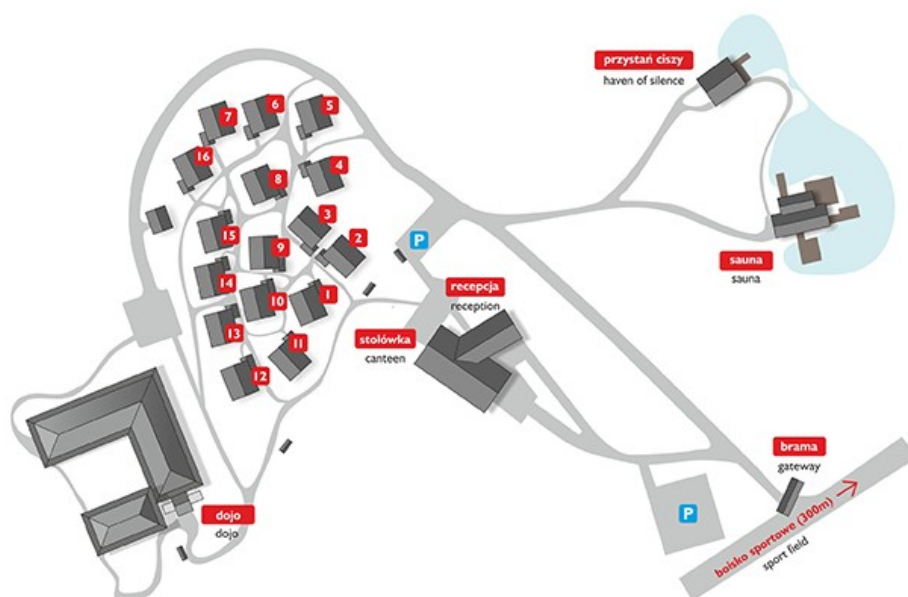
W Starej Wsi znajduje się otwarty w 2009 r. największy na świecie ośrodek przeznaczony do specjalistycznego treningu dalekowschodnich sztuk i sportów walki. Europejskie Centrum Budo – Dojo. Obszar Centrum to aż 60 hektarów „magicznej przestrzeni”. Otoczone lasami, leży w sercu malowniczego Przedborskiego Parku Krajobrazowego. Na terenie ośrodka znajduje się ponad 20 obiektów przeznaczonych dla gości, kamienne ogrody w stylu japońskim, sztuczne jezioro oraz boisko do gry w piłkę nożną, siatkówkę i koszykówkę. Najważniejszym budynkiem Centrum jest Dojo – miejsce treningów dla przedstawicieli wielu dyscyplin sportowych. Wzniesione na wzgórzu Dojo koncentruje w sobie pozytywną energię miejsca, jest jego duszą.

⁴⁰ <https://www.dojo-starawies.pl/>

Europejskie Centrum Budo – Dojo Stara Wieś

European Budo Center – Dojo Stara Wieś

Konkluzje: Gmina Przedbórz ze względu na swoje

- obecność zalewu w Przedborzu oraz rzeka Pilica bardzo atrakcyjna dla spływów kajakowych (niewielka głębokość, spokojny bieg);
- bardzo wysoka lesistość – ponad połowa terenów gminy pokryta lasami (około 55%)
- istniejąca infrastruktura oznakowanych szlaków turystyki pieszej, rowerowej, konnej i kajakowej przebiegające przez atrakcyjne przyrodniczo i historycznie tereny gminy;
- posiadanie lokalnego, rozpoznawalnego szeroko produktu kulinarnego jakim jest Kugiel z Przedborza - dobrze rozpoznawalny poza terenem gminy
- Możliwość rozwoju turystyki kulinarnej na bazie ogólnie rozpoznawanego lokalnego produktu kulinarnego jakim jest Kugiel z Przedborza;
- Muzeum Ludowe w Przedborzu, samorządowa placówka muzealna z ciekawymi ekspozycjami uatrakcyjniamy turystyczną ofertę;
- Działalność Centrum Japońskich Sportów i Sztuk Walki „Dojo-Stara Wieś”;
- LGD „Dolina Pilicy” jako animator i organizator pasm turystycznych na terenie gminy Przedbórz i gmin sąsiadujących;
- potencjał wytyczenia nowych szlaków pieszych, rowerowych w oparciu o tereny przyrodnicze, zabytki gminy oraz miejsca historycznych wydarzeń.

Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne w gminie jest niezwykle istotnym zagadnieniem, które ma na celu zapewnienie ochrony mieszkańcom, ich mieniu oraz ogólnemu porządkowi społecznemu. Na bezpieczeństwo publiczne w gminie składa się:

- ❖ Zapewnienie bezpieczeństwa osobom i mieniu: Gmina jest odpowiedzialna za utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa mieszkańców;
- ❖ Współpraca z organami ścigania: Gmina powinna współpracować z lokalnymi organami ścigania, takimi jak policja, straż pożarna i służby ratunkowe, aby skutecznie reagować na sytuacje awaryjne i przeciwdziałać przestępczości. Dobra komunikacja i współdziałanie są kluczowe dla skuteczności działań związanych z bezpieczeństwem publicznym;
- ❖ Monitorowanie i prewencja: Gmina powinna monitorować sytuację związaną z bezpieczeństwem publicznym oraz prowadzić działania prewencyjne. To może obejmować systematyczne patrolowanie obszarów publicznych, instalację monitoringu, edukację społeczności w zakresie bezpieczeństwa, organizację programów profilaktycznych i kampanii informacyjnych;
- ❖ Zarządzanie sytuacjami kryzysowymi: Gmina powinna być przygotowana do zarządzania sytuacjami kryzysowymi, takimi jak klęski żywiołowe, wypadki drogowe, pożary czy inne sytuacje awaryjne. Powinna posiadać odpowiednie plany reagowania na kryzysy, szkolenia personelu, a także koordynować działania z innymi służbami ratunkowymi i instytucjami odpowiedzialnymi za zarządzanie kryzysowe;
- ❖ Współpraca z społecznością: Gmina powinna angażować mieszkańców i organizacje społeczne w działania związane z bezpieczeństwem publicznym. Ważne jest budowanie zaufania i współpracy, tworzenie programów sąsiedzkich, działania profilaktyczne, a także zachęcanie do zgłaszania nieprawidłowości i podejrzanych sytuacji;
- ❖ Edukacja i świadomość społeczna: Gmina powinna promować edukację w zakresie bezpieczeństwa publicznego, aby mieszkańcy byli świadomi zagrożeń i wiedzieli, jak się przed nimi chronić.

W Przedborzu jest zlokalizowany komisariat policji przy ul. Mostowej 22.

Liczba przeprowadzonych postępowań przygotowawczych w związku z zaistniałymi przestępstwami na terenie gminy Przedbórz:

- 2021 – 91
- 2022 – 92.

Ochotnicze straże pożarne (OSP) są jednostkami ochrony przeciwpożarowej, które są jednocześnie stowarzyszeniami w rozumieniu ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261). Jednostki OSP są umundurowanymi, wyposażonymi w specjalistyczny sprzęt, przeznaczonymi do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi lub innymi miejscowymi zagrożeniami, w tym prowadzącymi działania w zakresie ratownictwa specjalistycznego, jednostkami ochrony przeciwpożarowej. Jednostki OSP ściśle współdziałają z jednostkami organizacyjnymi Państwowej Straży Pożarnej (PSP) oraz innymi podmiotami i instytucjami w celu zapewnienia bezpieczeństwa obywateli na terenie swego działania (miasta i gminy).

Działalność ochotniczych straży pożarnych obejmuje:

- prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie z Państwową Strażą Pożarną, organami samorządowymi i innymi podmiotami,
- udział w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń,
- informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi,
- rozwijanie wśród członków ochotniczej straży pożarnej kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenia działalności kulturalno-oświatowej i rozrywkowej,
- wykonywanie innych zadań wynikających z przepisów o ochronie przeciwpożarowej,
- działania na rzecz ochrony środowiska.

Na terenie gminy Przedbórz działają 4 jednostki OSP: Przedbórz, Góry Mokre, Zuzowy, Józefów Stary.

Do KSRG należy OSP Przedbórz.

Wyjazdy OSP:

2022:

OSP Przedbórz 140;

OSP Góry Mokre 35

2021:

OSP Przedbórz 148;

OSP Góry Mokre 14.

Strażacy nie tylko gaszą pożary, ale również uczestniczą w likwidacji skutków kolizji drogowych, klęsk żywiołowych i innych zagrożeń oraz pracują społecznie (dbają o bezpieczeństwo dzieci przy przychodzeniu przez jezdnię, prowadzą szkolenia i pogadanki dla uczniów w szkołach na temat bezpieczeństwa, udzielania pierwszej pomocy).

Konkluzje: Na obszarze gminy bezpieczeństwo jest zapewnione przez policję i straż pożarną. Liczba zdarzeń utrzymuje się na stałym poziomie. Głównymi zdarzeniami w okresie letnim są pożary lasów, wypalanie traw. Do najczęstszych zdarzeń wymagających interwencji policji należą przestępstwa drogowe.

Uwarunkowania kulturowe i przyrodnicze

Potencjał kulturowy

Na terenie gminy Przedbórz znajduje się pięć zabytków i zespołów zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków. Wszystkie zostały wymienione w tabeli poniżej. Są to tym samym najcenniejsze elementy krajobrazu kulturowego na terenie gminy podlegające ścisłej ochronie konserwatorskiej, wynikającej z przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Tabela nr 24 Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków w Gminie Przedbórz⁴¹

L.p.	Miejscowość	Ulica/nr	Przedmiot wpisu do rejestru zabytków	Data powstania	Uwagi (nr rejestru, data wpisu)
1.	Przedbórz	Mostowa 29	ratusz	1820	769 z 30.05.1972
2.	Przedbórz	Trytwa	park	XVII w.	722/ 20.12.1957
3.	Przedbórz	Róg ul. Kielecka 7/ul. Pocztowa 7	karczma, ob. muzeum	XVIII w.	A-437 z 13.06.1994
4.	Przedbórz	Kościelna 1	kościół par. pw. Św. Mikołaja	1341 r.	447 z 27.02.1957; 306 z 28.02.1967
5.	Przedbórz	Warszawska	dom	XVIII w.	643 z 14.01.1972

⁴¹ Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Przedbórz na lata 2023 – 2026, s. 66.

		8 i 10 (nr działki 78)			
6.	Przedbórz	fragmenty miasta: zasięg zgodnie z ilustracją poniżej	układ urbanistyczny miasta Przedborza i zespół budowlany wraz z podziemną, archeologiczną warstwą kulturową	1145 r.	403/ 02.06.1989

Plan miasta z naniesionymi strefami ochrony konserwatorskiej – kopia z Decyzji w prawie wpisania dobra kultury do rejestru zabytków z 02.06.1989 r, nr rejestru 403, przedmiot wpisu: układ urbanistyczny miasta Przedborza i zespół budowlany wraz z podziemną, archeologiczną warstwą kulturową⁴².

Mapa nr 4

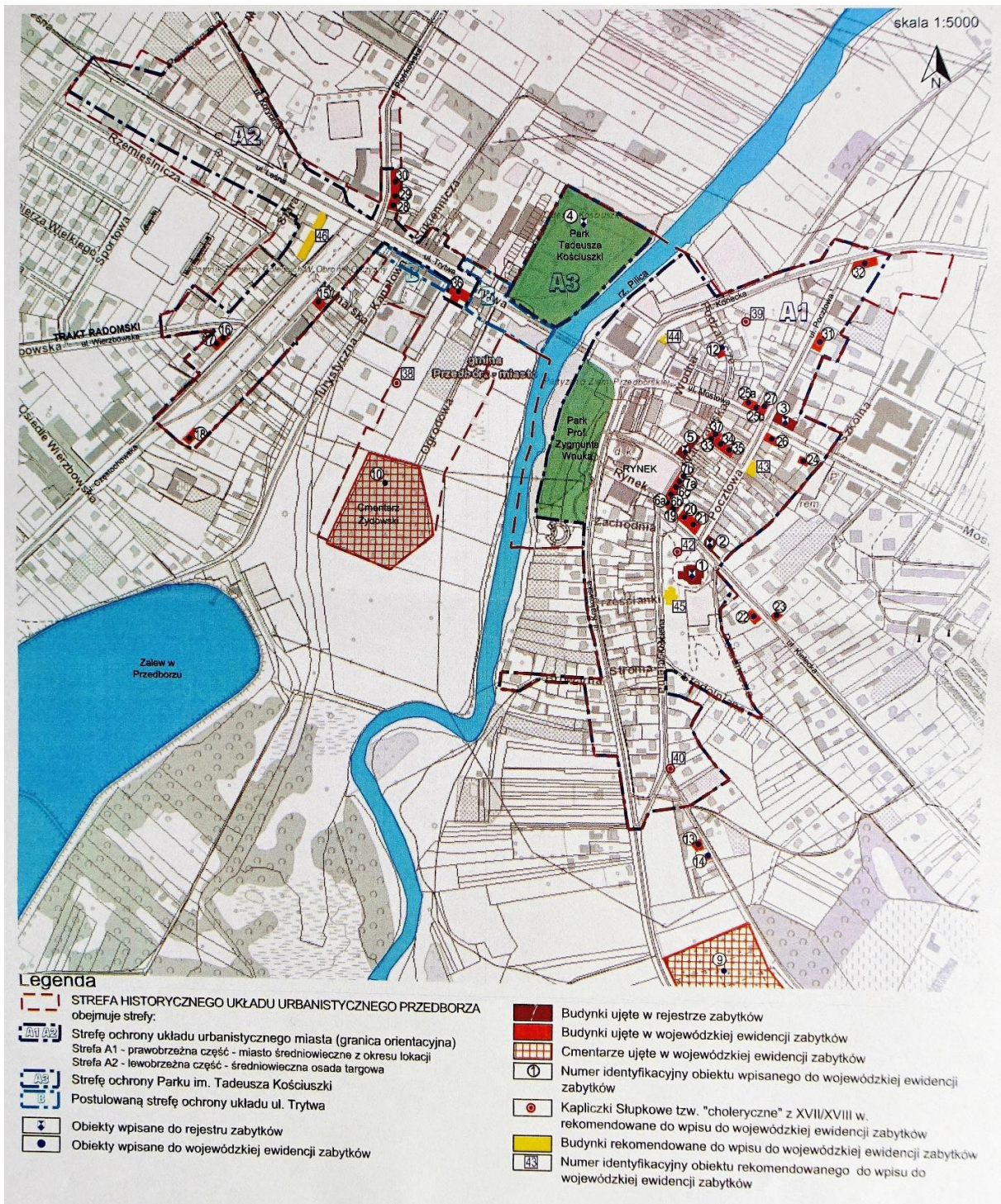
⁴² Tamże.

Zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków

Listę obiektów zabytkowych ujętych w prowadzonej przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi przedstawiono w tabeli nr 24 – są to zabytki ujęte w gminnej ewidencji zabytków gminy Przedbórz. Nie wszystkie obiekty zabytkowe ujęte w ewidencji wojewódzkiej posiadają karty ewidencyjne zabytku nieruchomego.

Mapa nr 5 - HISTORYCZNY UKŁAD URBANISTYCZNY PRZEDBORZA
STREFY OCHRONY HISTORYCZNEGO UKŁADU URBANISTYCZNEGO PRZEDBORZA
(dokumentacja graficzna : Archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Łodzi)

Zabytki nieruchome ujęte w gminnej ewidencji zabytków Gminy Przedbórz⁴³

Gminna ewidencja zabytków jest dokumentem otwartym. Zgodnie z art. 22 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w gminnej ewidencji zabytków mogą być ujęte

⁴³ Tamże.

inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków).

Gmina Przedbórz posiada aktualną Gminną Ewidencję Zabytków, przyjętą Zarządzeniem Nr 0050.57.2022 Burmistrza Przedborza z dnia 1 czerwca 2022, zaktualizowaną Zarządzeniem nr 0050.88.2022 Burmistrza Przedborza z 11 sierpnia 2022, wykreślającym zabytek z gminnej ewidencji zabytków. Lista zabytków prezentowana w tabeli nr 24 uwzględnia wykreślenie zabytku zarządzeniem nr 0050.88.2022.

Zabytki nieruchome w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Przedbórz obejmują 144 pozycje. Stanowiska archeologiczne 120 pozycji.

Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy⁴⁴

Krajobraz kulturowy gminy Przedbórz jest spuścizną materialną bardzo bogatej historii tych terenów. Przetrwale w różnym stopniu zachowania jego elementy podkreślają walory gminy i czynią ją potencjalnie niezwykle atrakcyjną turystycznie, pod warunkiem czynienia wysiłków przez całą społeczność gminną dla ich zachowania a następnie przywrócenia przynajmniej części dawnej świetności.

Niewątpliwie do najcenniejszych zabytków na terenie należą obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków.

Przedbórz, układ urbanistyczny – wpis do rejestru zabytków nr 403 decyzją z 02.06.1989

Układ urbanistyczny miasta Przedborza powstał na założeniu tzw. "Owalnicy Śląskiej", której podstawą był Rynek, układ ulic wylotowych z Rynku oraz Kościół, usytuowany na przekątnej Rynku, układ głównych dróg dojazdowych: wzdłuż Pilicy ul. Konecka i ul. Krakowska, ul. Kielecka, ul. Mostowa. Znajdują się przy nim kamienice z kompleksem piwnic kolebkowych z XVII i XVIII w. Przy jednej z kamienic pozostały fragmenty sukiennic. Wcześniej podcienia występowały w większej liczbie, ale tylko ta jedna budowla pozostała w tej postaci po pożarze z 1939 r. II wojna światowa zniszczyła rynek doszczętnie. Rynek był niegdyś brukowany. Dzisiaj rynek został odremontowany, nadal jednak możemy oglądać na nim pozostałości bruku. Po środku znajduje się odremontowana studnia.

Z rynku na południe prowadzi ul. Kościelna, przy której znajduje się kościół pw. św. Aleksego.

⁴⁴ Tamże.

Przedbórz, ratusz – wpis do rejestru zabytków nr 769 decyzją z 30.05.1972

Po wojnie w budynku mieściła się m. in. szkoła podstawowa, siedziba MRN, obecnie mieści się siedziba burmistrza miasta Przedborza, sekretariat i Urząd Stanu Cywilnego - na parterze, na piętrze zaś znajduje się Miejska Biblioteka Publiczna im. Marii Konopnickiej wraz z czytelnią oraz sala obrad rady miejskiej.

Budynek ratusza zaprojektowali: Jakub Molke i Augustyn Kurella (zaprojektował także jatki przedborskie). Ratusz w Przedborzu, wybudowany został w latach 1838-1840, według dokumentacji ewidencyjnej w WUOZ w Łodzi w latach 1820-1830, lub 1826-1830. Budynek murowany, w stylu późnoklasycystycznym. Budynek założony na rzucie prostokąta, z dwutraktowym układem wnętrza. Bryła nieprzekształcona, dwukondygnacyjna, zamknięta dachem czterospadowym z tympanonem w elewacji frontowej. W osi fasady płytki, trzyosiowy ryzalit rozczłonkowany pilastrami. Elewacje akcentowane gzymsem kordonowym oraz kroksztynowym gzymsem wieńczącym.

Przedbórz, kościół św. Aleksego – wpis do rejestru zabytków nr 306 z 28.02.1967 r.

Fundatorem kościoła był Bolesław Wstydlivy, a budowniczym Jacek Aleksy Sadykierz. Kościół był wielokrotnie przebudowywany. Pierwotna świątynia została zbudowana jako kaplica zapewne na polecenie św. Kingi, żony Bolesława V Wstydliwego przez Jacka Aleksego Sadykierza, i została poświęcona św. Aleksemu, patronowi jej dziadka cesarza Aleksego Komnena. Kaplica powstała zapewne około 1278 roku. Po wielkim pożarze w 1341 roku Kazimierz III Wielki dobudował do kaplicy wieżę z czerwonego piaskowca. W 1683 roku świątynia została spalona. W latach 1683-1695 kościół został odbudowany i powiększony o kaplicę św. Mikołaja dzięki staraniom Mikołaja Siemieńskiego. Na skutek kolejnych pożarów wieża z czasów Kazimierza III Wielkiego została obniżona. Budowla została zniszczona w 1834 roku przez pożar i odbudowany kosztem rządu. Po I wojnie światowej świątynia była odbudowywana dzięki staraniom księdza Antoniego Ręczajskiego. Ostatnio świątynia była remontowana w latach 1974-1978 dzięki staraniom księdza Józefa Oktobrowicza. W latach 1994-1997 budowla została pokryta blachą miedzianą dzięki staraniom księdza Stanisława Szczypiora. Świątynia została wzniesiona w stylu gotyckim, jednak w ciągu wieków była wielokrotnie przebudowywana, w związku z tym w większości reprezentuje styl barokowy. Jest to kościół orientowany, wybudowany z kamienia i cegły z cudownym obrazem Matki Boskiej Serdecznej z 1618 roku w barokowym ołtarzu z I poł. XVII w. W kaplicy płn. znajduje się barokowy ołtarz z XVII w. z obrazem Pana Jezusa, w kaplicy pld. ołtarz również

barokowy z obrazem św. Antoniego. Zachowała się kazimierzowska wieża gotycka o charakterze obronnym z 1340 roku.

Przedbórz, pozostałości zamku

Za fundatora zamku Jan Długosz podaje Kazimierza Wielkiego. W roku 1991 pozostałości warowni zostały przebadane przez J. Augustyniaka. Warownia wznosiła się przy przeprawie przez Pilicę na północ od miasta. Obecnie po zamku pozostała jedynie przypora wykonana z miejscowego piaskowca, pierwotnie wspierająca mur obwodowy w północno-wschodniej części założenia, natomiast wzgórze zamkowe zabudowane jest współczesnymi budynkami mieszkalnymi. W późnym średniowieczu zamek pełnił funkcję rezydencji królewskiej natomiast w czasach nowożytnych w jego murach ulokowano siedzibę starostów. Zamek był wówczas dzierżawiony. Zamek budowany był w czterech fazach jednak obecny stan badań uniemożliwia pełne rozpoznanie przekształceń założenia. W trzeciej ćwierci XIV wieku powstał czworoboczny dom mieszkalny posadowiony na planie prostokąta (13/31 m) oraz czworoboczna wieża (4,7/5,2 m). W XV wieku nastąpiła rozbudowa wiązana w Władysławem Jagiełłą. Powstał wówczas czworoboczny obwód murów obronnych oraz drewniana zabudowa wewnętrzna. Dwie kolejne rozbudowy mające swój czas już w epoce nowożytnej zostały unicestwione przez wojska szwedzkie w trakcie potopu. Po tym fakcie zamek został opuszczony i rozebrany.

Przedbórz, cmentarz ewangelicki i żydowski

W przypadku cmentarzy w Przedborzu: żydowskiego oraz ewangelickiego niezwykle istotnym jest przywrócenie należnego im miejsca w świadomości społecznej jako miejsca spoczynku dawnych mieszkańców tych ziem bez względu na charakter wyznaniowy cmentarza, czy podziały narodowościowe i społeczne. Do połowy XIX w. cmentarze wiejskie lokalizowane były przy kościołach. W późniejszym okresie, z przyczyn sanitarnych ich teren wytyczano poza obszarem zwartej zabudowy. W krajobrazie tworzyły one kępę zieleni wysokiej, często z nasadzeniami alejowymi. Najprostszą formą opieki nad cmentarzami jest dbałość i opieka poprzez: wycinkę dziko rosnącej roślinności, traw a także ogrodzenie i odpowiednie oznakowanie.

Cmentarz ewangelicki w Przedborzu

Ludność niemiecka pojawiła się w Przedborzu na przełomie XVIII i XIX w. i cmentarz pochodzi najpewniej z początku XIX w. Na cmentarzu znajdują się nieczytelne groby z I wojny światowej, w których pochowani są żołnierze austriaccy i niemieccy, którzy polegli w walkach o Przedbórz w 1914 r. Jeszcze w latach 60-tych ubiegłego wieku groby wojenne

odznaczały się żeliwnymi odlewami. Ostatnie pochówki na cmentarzu pochodzą z przełomu 1944/1945 r. W Muzeum Ludowym w Przedborzu znajduje się krzyż z żeliwnym odlewem Chrystusa z połowy XIX w., który znajdował się w centralnym miejscu cmentarza ewangelickiego.

Cmentarz żydowski w Przedborzu

Żydzi na ziemi przedborskiej pojawili się prawdopodobnie za czasów króla Stefana Batorego, choć być może prawo do zamieszkiwania w Przedborzu uzyskali za króla Kazimierza Wielkiego, którego na zamku w Przedborzu miała odwiedzać Esterka. Cmentarz został zdewastowany podczas II wojny światowej. Część macew została użyta przez Niemców do utwardzenia placu przed budynkiem ówczesnej siedziby żandarmerii. Po remoncie placu szkolnego macewy zostały ponownie umieszczone na cmentarzu żydowskim.

Konkluzje: W kontekście oceny sytuacji dziedzictwa kulturowego na obszarze gminy Przedbórz do mocnych stron można zaliczyć przede wszystkim: wielokulturowość i różnorodność kulturowa ludności zamieszkującej tereny gminy

- niezwykle wysoki potencjał przyrodniczy terenów Gminy – praktycznie teren całej gminy znajduje się w obrębie prawnie chronionej przyrody, dużymi kompleksami leśnymi w połączeniu z dużą liczbą wartościowych zabytków korzystnie wpływają na potencjał turystyczny gminy;
- niezwykle wysokie walory Przedborza, jako krajobraz małomiasteczkowy z dobrze zachowanym średniowiecznym układem przestrzennym;
- zespoły kościelne (Przedbórz, Żeleźnica), zespoły zabudowy podworskiej (Reczków Stary), cmentarze protestanckie (Przedbórz), żydowski (Przedbórz), , wojenny (Przedbórz), parki których obecność uatrakcyjnia szlaki turystyki pieszej i rowerowej;
- potencjał rozwoju infrastruktury turystycznej na bazie istniejących obiektów, na przykład pofolwarcznych;
- dobry i bardzo dobry stan zabytków w rękach kościoła katolickiego
- Możliwość prowadzenia lekcji muzealnych w Muzeum Ludowym w Przedborzu, skoncentrowanych na lokalnym dziedzictwie kulturowym dla uczniów szkół – o zasięgu przekraczającym gminę Przedbórz;
- prężnie działające samorządowe instytucje kultury: Miejski Dom Kultury, Miejska Biblioteka Publiczna, Muzeum Ludowe Ziemi Przedborskiej, mające na celu rozwijanie świadomości kulturowej mieszkańców, wzmocnienia więzi z miejscem zamieszkania;
- aktywna i zaangażowana społeczność lokalna udzielająca się w lokalnych stowarzyszeniach (np. w Kołach Gospodyń Wiejskich);

- aktywność i zaangażowanie mieszkańców udzielających się w organizacjach pozarządowych;
- dobre warunki edukacyjne w gminie kalendarz imprez cyklicznych organizowanych i współorganizowanych przez Gminę z wydarzeniami o randze wojewódzkiej i krajowej: Ogólnopolski Konkurs Piosenki i i Przyśpiewki Ludowej, Ogólnopolskie Spotkania z Poezją Marii Konopnickiej, Ogólnopolski Festiwal Piosenki i Pieśni o Mojej Ojczyźnie, Ogólnopolski Konkurs Piosenki Turystyczno-Przyrodniczej;
- ciekawe najdawniejsze dzieje terenów Gminy z materialnym pozostałościami z różnych okresów;
- aktualna gminna ewidencja zabytków;
- korzystna struktura własności obiektów zabytkowych: zabytki najcenniejsze we władaniu władz samorządowych oraz kościoła katolickiego dbających o swoją własność;
- niezwykle ciekawa historia terenów gminy mająca duży potencjał dla inicjatyw popularyzatorskich historii gminy;
- obiekty w Gminnej Ewidencji Zabytków których obecność uatrakcyjnia szlaki turystyki pieszej i rowerowej;
- brak uciążliwego przemysłu.

Potencjał przyrodniczy

Większość obszaru gminy Przedbórz stanowi Obszar Chronionego Krajobrazu, Park Krajobrazowy i rezerваты przyrody.

Przedborski Park Krajobrazowy został utworzony w maju 1988 roku i wchodzi obecnie w skład Zespołu Nadpilicznych Parków Krajobrazowych Wraz ze swoją otuliną znajduje się na terenie województw łódzkiego i świętokrzyskiego na pograniczu pasa wyżyn i nizin, w obrębie Wyżyny Małopolskiej. Od północy graniczy bezpośrednio z Wzniesieniami Południowomazowieckimi, leżącymi w obrębie Nizin Środkowopolskich. Park leży w środkowej części makroregionu zwanego Wyżyną Przedborską, która stanowi północnozachodni fragment podprovincji Wyżyna Środkowomałopolska w prowincji Wyżyna Małopolska. W krajobrazie Parku dominuje Pasma Przedborsko-Małogoskie, będące przedłużeniem Gór Świętokrzyskich i jednocześnie jego osią. Pilica, która płynie południkowo, stanowi zachodnią granicę Przedborskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Główny dopływ Pilicy na terenie Parku stanowi Czarna Włoszczowska.

Na terenie gminy Przedbórz znajdują się następujące rezerваты przyrody:

1. **„Piskorzeniec”** – o powierzchni 409,19 ha, utworzony w 1990 roku chroni naturalne biocenozy torfowiskowe i leśne z bogatą awifauną i entomofauną.
2. **„Czarna Różga”** – o powierzchni 185,60 ha, utworzony w 1996 roku chroni naturalne ekosystemy wilgotnych lasów liściastych z drzewami pomnikowymi oraz licznymi gatunkami chronionych roślin i zwierząt,
3. **Rezerwat leśny „Bukowa Góra”;**
4. **Rezerwat stepowy „Murawy Dobromierskie”.**

opis:

Ad. 1. "Piskorzeniec" - rezerwat torfowiskowy o powierzchni 409 ha, utworzony w 1990 roku Zarządzeniem nr 402 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 26 listopada 1990 roku (M.P.Nr 48, poz. 442). Położony jest na południe od wsi Piskorzeniec w gminie Przedbórz. Ochroną objęte są tu ekosystemy bagiennych lasów i torfowisk, staw "Duży", na którym prowadzona jest gospodarka rybacka, i zarośnięty szuwarami staw "Bolesław". Wokół całego torfowiska rośnie bór bagienno. Występuje tu kilkanaście zespołów turzycowych i szuwarowych. Występuje tu także znajdująca się pod całkowitą ochroną wierzba borówkolistna, relik na torfowiskui gatunek bardzo rzadki w Polsce. W rezerwacie żyją dziki, sarny, łosie, a także wiele gatunków ptaków oraz bardzo licznie reprezentowane bobry. Rezerwat ma sporządzony plan ochrony, przyjęty Zarządzeniem Nr 23/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 31 marca 2011 r. w sprawie

ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody "Piskorzeniec";

Ad. 2. "Czarna Różga"- florystyczny i leśny rezerwat położony w gminie Przedbórz, po wschodniej stronie Pasma Przedborsko - Małogoskiego, w pobliżu miejscowości Żeleźnica. Rezerwat zajmuje powierzchnię 185,6 ha, w tym 181,31 ha lasów i 4,29 ha terenów bezleśnych. Został utworzony w 1996 r. w granicach Przedborskiego Parku Krajobrazowego (M.P. z 1996 r. Nr 75, poz.677) w celu zachowania ze względów naukowych i dydaktycznych naturalnych ekosystemów wilgotnych lasów liściastych z licznymi drzewami pomnikowymi oraz gatunkami rzadkich chronionych roślin zielnych. Znajduje się tu mozaika naturalnych zespołów leśnych: olsów, łęgów, grądów, boru jodłowego i sosnowego bagiennego z kilkunastoma okazami starych dębów i buków. Rezerwat posiada plan ochrony (Zarządzenie Nr 24/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 31 marca 2011 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody "Czarna Różga").

Ad. 3. Rezerwat Bukowa Góra powstał na podstawie Zarządzenia MLiPD z dnia 5 maja 1959 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody. Został utworzony dla zachowania buczyny wraz z cennymi stanowiskami roślin chronionych na wapiennym wzgórzu. Rezerwat ten, o powierzchni 33,77 ha, znajduje się w Obrębie Przedbórz. Obejmuje on szczyt i północny stok dużego, wapiennego wzgórza znajdującego się w PN-Z części Pasma Przedborsko-

Małogoskiego. Jest to jedyny i ostatni płat naturalnego lasu bukowego na podłożu węglanowym na terenie Nadleśnictwa. W runie występują wiele rzadkich roślin podlegających ochronie ścisłej i częściowej oraz rzadkich w tej części Polski⁴⁵.

Ad. 4. Powstał w 1989 r., a jego powierzchnia wynosi 36,29 ha. Położony jest poza terenem LP lecz w granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Przedbórz. Rezerwat ten obejmuje jurajskie wzgórza w okolicy miejscowości Rączki i Dobromierz. Znajdują się w nim, jedyne w tej części Polski, stanowiska roślinności kserotermicznej z unikalną florą i dlatego w pełni zasługuje na otoczenie go specjalnym zainteresowaniem. Można tu również spotkać wiele rzadkich gatunków owadów.

Obszary chronionego krajobrazu

Przedborski Obszar Chronionego Krajobrazu - utworzony 9 lipca 2002 r. Rozporządzeniem Nr 9/2002 Wojewody Łódzkiego z dnia 9 lipca 2002 r. w sprawie wyznaczenia Przedborskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 175, poz. 2481). Znajduje się na terenie gmin: Kobiele Wielkie, Masłowice, Przedbórz, Wielgomłyny i Żytno. Obszar ten ma z założenia pełnić rolę ochronną wobec Przedborskiego Parku Krajobrazowego, jako że powstał z jego otuliny. Na obszar składają się dwa niepołączone ze sobą fragmenty. Charakteryzuje się krajobrazem rolniczym i w niewielkim stopniu obejmuje ekosystemy leśne. Według ostatniej zmiany uchwalonej przez Sejmik Województwa Łódzkiego w 2012 roku obszar ma obecnie powierzchnię 5 415 ha. Piliczański Obszar Chronionego Krajobrazu - utworzony 24 marca 2009 r. Rozporządzeniem Nr 8/2009 Wojewody Łódzkiego z dnia 24 marca 2009 r. w sprawie wyznaczenia Piliczańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 75, poz. 712), ze zmianami. Na terenie powiatu radomszczańskiego obejmuje gminy: Przedbórz, Kobiele Wielkie, Masłowice, Wielgomłyny i Żytno. Tereny chronione są ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnią funkcję korytarzy ekologicznych. Obecna powierzchnia wynosi 43 790 ha. Na obszar oprócz części zasadniczej składają się jeszcze dwa niewielkie niepołączone fragmenty. Na terenie powiatu radomszczańskiego znajduje się jeden park krajobrazowy. Przedborski Park Krajobrazowy - został powołany w 1988 roku Rozporządzeniem Nr 4/98 Wojewody Piotrkowskiego z dnia 30 czerwca 1998 r. w sprawie utworzenia Przedborskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Piotrkowskiego Nr 11, poz. 128) oraz Rozporządzeniem Nr 9/2002 Wojewody Łódzkiego z dnia 9 lipca 2002 r. w sprawie określenia granic Przedborskiego Parku Krajobrazowego i ustanowienia planu ochrony Przedborskiego Parku Krajobrazowego w województwie łódzkim oraz wyznaczenia Przedborskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj.

⁴⁵ <https://przedborz.lodz.lasy.gov.pl/rezerwaty-przyrody>

Łódzkiego Nr 175, poz. 2481). Powierzchnia Parku wynosi 16 640 ha, w tym na terenie powiatu radomszczańskiego - 7 385 ha. Leży on na pograniczu województw: łódzkiego, radomszczańskiego (w gminach: Przedbórz, Masłowice, Wielgomłyny, Żytno) i świętokrzyskiego. Obejmuje tereny byłej Puszczy Pilicka - torfowiska, podmokłe łągi, olsy bagienne, grądy, wiekowe dąbrowy i buczyny, bory sosnowe, łąki, wrzosowiska, murawy kserotermiczne oraz starorzecza Pilicy. Krajobraz Przedborskiego Parku Krajobrazowego stanowi mozaikę struktur wyżynnych i nizinnych, gdzie doliny rzeczne przeplatają się z obszarami pól, łąk i lasów, ponad którymi wznoszą się łagodne wzgórza. W Parku występują liczne gatunki roślin podlegających ochronie całkowitej oraz ochronie częściowej. Zespół Przyrodniczo-krajobrazowy: ZPK Majowa Góra W gminie Przedbórz utworzony został 23 marca 1994 r. Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Majowa Góra” (Uchwała Nr XXI/153/94 Rady Miejskiej w Przedborzu z dnia 23 marca 1994 r. w sprawie uznania terenu obszaru leśnego „Majowa Góra” w Przedborzu za zespół przyrodniczo-krajobrazowy podlegający ochronie). Zespół ma powierzchnię 3,9 ha. Obejmuje wzgórze o wysokości 235 m. n.p.m., zbudowane z piaskowców oraz wapieni. Jego środek przecięty jest wąwozem, który powstał na skutek wydobywania kamienia piaskowego na potrzeby budownictwa. Rosną tu zbiorowiska murawowe z rzadkimi gatunkami roślin: sasanka wiosenna, koniczyna długokłosa, dzwonek syberyjski, dziewięciśń pospolity

Natura 2000 "Ostoja Przedborska" – kod PLH260004 (OZW - obszary mające znaczenie dla Wspólnoty) Powierzchnia OZW wynosi 11 605, 21 ha, z tego, w obszarze terytorialnym Nadleśnictwa znajduje się 5 466 ha. w obszarze gminy: 3 635,00 ha. Obszar obejmuje fragment Przedborskiego Parku Krajobrazowego. Zachodnią część obszaru stanowi zbocze Pasma Przedborsko - Małogoskiego zbudowane z górnourajskich wapieni i kredowych piaskowców. Sieć rzeczna jest stosunkowo bogata stanowią ją liczne dopływy Czarnej Włoszczowskiej. Znaczną część obszaru zajmuje rozległy kompleks wilgotnych i podmokłych łąk oraz największy w tej części Polski płat lasów jesionowołoszowych. Zachowały się tu duże fragmenty naturalnych drzewostanów. Dominują bory sosnowe, lecz pozostały też naturalne płaty grądów, buczyn i dąbrów. Na zboczach wzgórz rozwijają się murawy kserotermiczne, a w dolinach torfowiska. Najbardziej rozległym i najcenniejszym jest Piskorzeniec. Na jego trudno dostępnych fragmentach występują liczne oczka wodne Ostoja obejmuje największy na Wyżynie Małopolskiej obszar porośnięty lasami nadrzecznymi, z silnie zróżnicowanymi drzewostanami. Szczególną wartość mają dobrze wykształcone i zachowane kompleksy wilgotnych i podmokłych łąk oraz torfowisk. Obszar o wysokiej bioróżnorodności - stwierdzono tu występowanie 13 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Ochronie podlega tu duże bogactwo flory (900 gatunków roślin naczyniowych, z licznymi rzadkimi i zagrożonymi w Polsce lub regionie oraz prawnie

chronionymi) i fauny, zwłaszcza charakterystycznej dla siedlisk wilgotnych. Wśród nich jest 10 gatunków roślin i zwierząt z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. W zasięgu Ostoi Przedborskiej położone są trzy rezerваты przyrody: Bukowa Góra, oraz opisane na wcześniej: Czarna Różga oraz Piskorzeniec. Występują tutaj duże, większości naturalne kompleksy leśne (grądy, lasy mieszane świeże i wilgotne oraz w dolinach rzecznych - lasy łęgowe i olsy). Meandrująca rzeka Pilica, której towarzyszą liczne starorzecza, tworzy tu malowniczą dolinę. Wzdłuż koryta ciągną się gęste zarośla wierzbowe oraz lasy nadrzeczne o silnie zróżnicowanych drzewostanach, którym towarzyszą podmokłe łąki, charakteryzujące się dużą różnorodnością biologiczną: bogactwem fauny i flory, zwłaszcza gatunków związanych z siedliskami wilgotnymi. Ostoja obejmuje jeden z większych ciągów ekologicznych zlokalizowanych w naturalnych dolinach rzecznych w kraju.

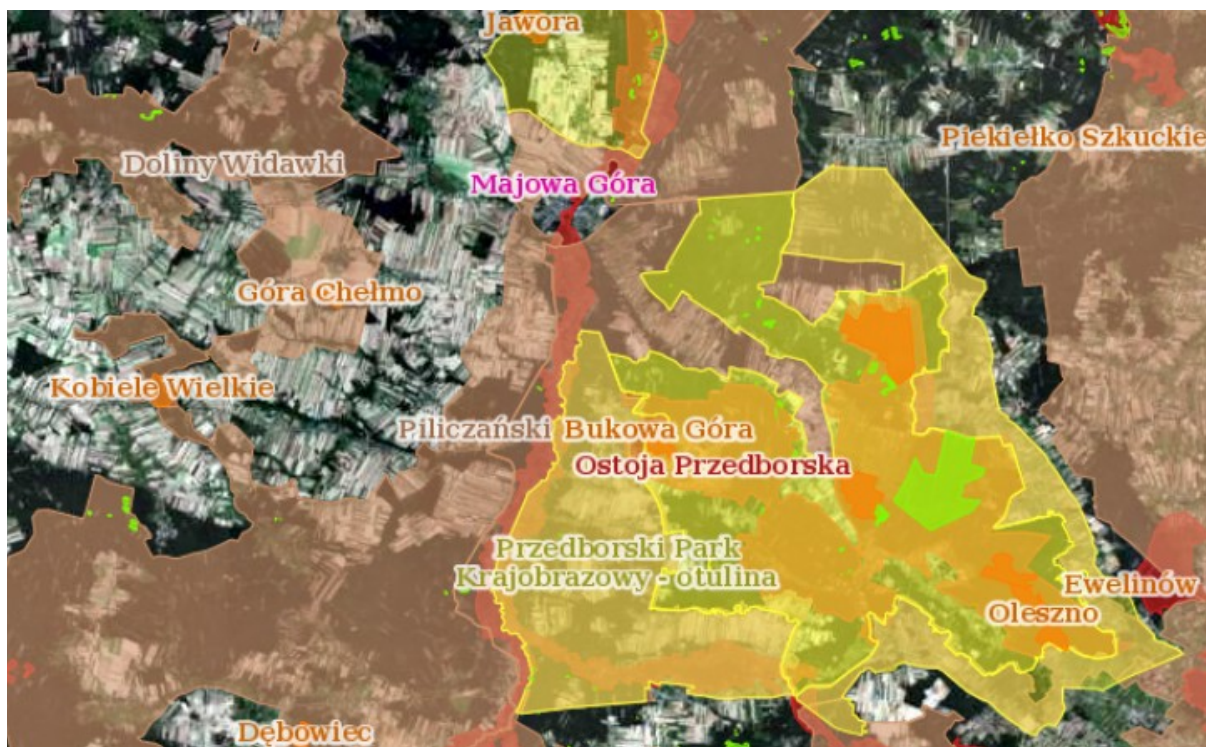
"Dolina Środkowej Pilicy" kod PLH100008 Powierzchnia OZW wynosi 3 787, 43 ha, z tego, w obszarze terytorialnym Nadleśnictwa znajduje się ok. 2 089 ha. Obszar obejmuje czterdziesto kilometrowy odcinek środkowej Pilicy (około 1/8 całkowitej długości rzeki) położony jest w większości w regionie Doliny Sulejowskiej, pomiędzy Wzgórzami Radomszczańskimi, Równiną Piotrkowską i Wzgórzami Opoczyńskimi. Wody Pilicy są stosunkowo czyste. Rzeka jest nieregulowana, przez co zachowała swój naturalny charakter, występują liczne meandry i starorzecza. Pewne fragmenty obszaru są regularnie zalewane. Łąki kośne i pastwiska pokrywają dużą część powierzchni doliny; znajdują się tu również niewielkie płyty torfowisk, trzcinowisk i turzycowisk. Znaczne połacie brzegów rzeki porośnięte są lasami łęgowymi i nadrzecznymi zaroślami wierzbowymi.

Dolina Górnej Pilicy – kod PLH260018 Gminy: Przedbórz, Wielgomłyny, Żytno. Występują tutaj duże, w większości naturalne kompleksy leśne (grądy, lasy mieszane świeże i wilgotne oraz w dolinach rzecznych - lasy łęgowe i olsy). Meandrująca rzeka Pilica, której towarzyszą liczne starorzecza, tworzy malowniczą dolinę. Wzdłuż koryta ciągną się gęste zarośla wierzbowe oraz lasy nadrzeczne, o silnie zróżnicowanych drzewostanach, którym towarzyszą podmokłe łąki, charakteryzujące się dużą różnorodnością biologiczną: bogactwem fauny i flory, zwłaszcza gatunków związanych z siedliskami wilgotnymi. Powierzchnia licznych bagien i torfowisk

Korytarze ekologiczne Przez Gminę Przedbórz przebiegają również bardzo ważne korytarze ekologiczne. Korytarze ekologiczne mają za zadanie umożliwienie migracji roślin i zwierząt. Korytarz południowo-centralny związany jest z doliną rzeki Pilicy jak również z migracją dużych zwierząt. Korytarz ekologiczny Południowo-Centralny łączy Roztocze z Lasami Janowskimi, Puszcza Sandomierską i Świętokrzyską, Przedborskim Parkiem

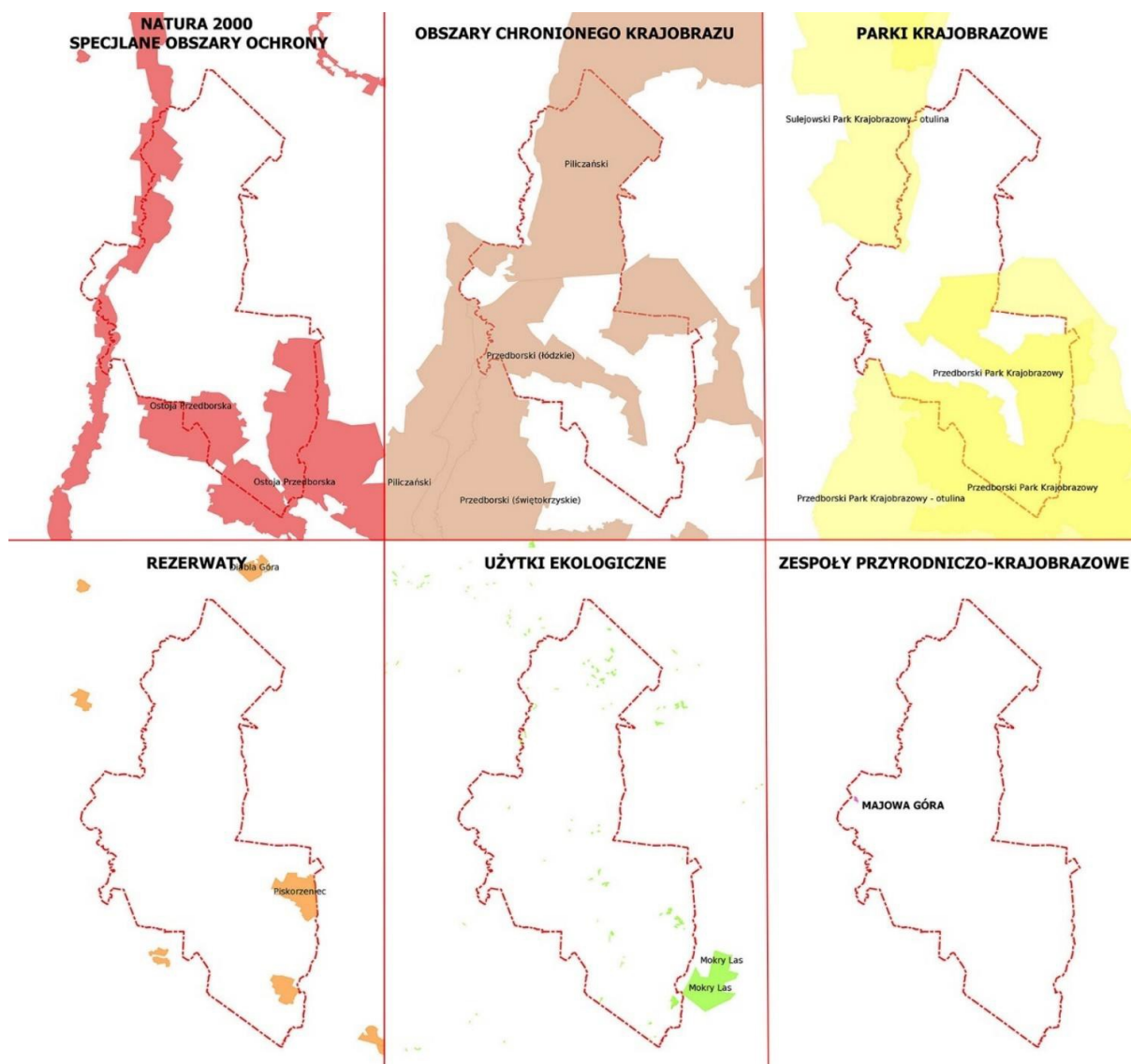
Krajobrazowym, Załęczańskim Parkiem Krajobrazowym, następnie łączy się z Lasami Lublinieckimi i Borami Stobrawskimi oraz biegnie do Lasów Milickich, Doliny Baryczy i Borów Dolnośląskich.

Mapa nr 7 Formy ochrony przyrody⁴⁶

Mapa nr 8 Lokalizacja form ochrony przyrody na obszarze gminy Przedbórz

⁴⁶ <https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=6E3E99107FBE98D18F30F44F017BFB2A>

Wody powierzchniowe i podziemne, hydrologia gminy Przedbórz

Obszar gminy Przedbórz znajduje się w obrębie 3 jednostek hydrogeologicznych. Część północno-zachodnia znajduje się w regionie Łódzkim, podregionie Piotrkowskim o symbolu XI-2, charakteryzującym się występowaniem głównych poziomów użytkowych wód podziemnych w utworach kredowych. Część południowo-zachodnia znajduje się w obrębie regionu Nidziańskiego o symbolu XVIII, w którym poziomie użytkowe występują w utworach górnourajskich i kredowych, zaś część północno-wschodnia należy do regionu Wokółświętokrzyskiego, podregionu Małogosko-Sulejowskiego (XIX-I) z poziomami w utworach triasu i jury, przy czym główny poziom użytkowy znajduje się w utworach górnej

jury. Są to wody szczelinowe, pojawiające się na głębokości od kilku do 60 m, na ogół o zwierciadle napiętym⁴⁷.

Wody powierzchniowe są związane głównie z dolinami rzek i ich obniżeniami tworzącymi podmokłości. Cały obszar gminy położony jest w środkowej części zlewni Pilicy, a głównymi rzekami odwadniającymi jest Pilica i jej prawobrzeżne dopływy Czarna Włoszczowska i Ojrzanka. Wody powierzchniowe w postaci podmokłości w obniżeniach wypełnionych torfami oraz gęstej sieci rowów melioracyjnych występują głównie w zachodniej części gminy. Znaczącym elementem wód powierzchniowych są stawy w rejonie Piskorzeńca i Papierni.

Założenie planistyczne Strategii są zgodne z ustaleniami dokumentów planistycznych, o których mowa w art. 315 pkt. 1-3 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne.

Zgodnie z art. 315 pkt 1) ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, jednym z dokumentów planistycznych w gospodarowaniu wodami są plany gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Dokumenty te stanowią podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w przyszłości⁴⁸.

Dokumenty te są poddawane przeglądowi i aktualizacji cyklicznie co 6 lat. W związku z tym, w 2020 r. rozpoczęły się prace nad drugą aktualizacją planów gospodarowania wodami dla następujących obszarów:

1. obszar dorzecza Wisły obejmujący, oprócz dorzecza Wisły znajdującego się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, również dorzecza Słupi, Łupawy, Łeby, Redy oraz pozostałych rzek uchodzących bezpośrednio do Morza Bałtyckiego na wschód od ujścia Słupi, a także wpadających do Zalewu Wiślanego;
2. obszar dorzecza Odry obejmujący, oprócz dorzecza Odry znajdującego się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, także dorzecza Regi, Parsęty, Wieprzy, Ücker oraz pozostałych rzek uchodzących bezpośrednio do Morza Bałtyckiego na zachód od ujścia Słupi, a także wpadających do Zalewu Szczecińskiego
3. obszar dorzecza Dniestru;
4. obszar dorzecza Dunaju;
5. obszar dorzecza Banówki;
6. obszar dorzecza Łaby;
7. obszar dorzecza Niemna;
8. obszar dorzecza Pregoty,
9. obszar dorzecza Świeżej.

Mapa nr 9 - Dorzecza⁴⁹

⁴⁷ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Przedbórz na lata 2018-2021 z uwzględnieniem perspektywy do 2025 r., s. 61.

⁴⁸ <https://apgw.gov.pl/pl/III-cykl-informacje-ogolne>

⁴⁹ <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/2023/300>

Dla dorzecza Wisły Plan gospodarowania wodami wszedł w życie 17.02.2023 r. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4.11.2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły⁵⁰. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy to jedne z najważniejszych dokumentów planistycznych w gospodarce wodnej, których projekty są opracowywane i aktualizowane co 6 lat przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie. Stanowią one podstawę do podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych na obszarze dorzecza i zasady gospodarowania nimi. Służą także koordynowaniu działań mających na celu osiągnięcie lub utrzymanie co najmniej dobrego stanu wód oraz ekosystemów od wód zależnych, poprawę stanu zasobów wodnych, poprawę możliwości korzystania z wód, zmniejszenie ilości wprowadzanych do wód lub do ziemi substancji mogących negatywnie oddziaływać na wody.

Mapa nr 10 – Mapa hydrologiczna gminy Przedbórz⁵¹

⁵⁰ <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/2023/300>

⁵¹ <https://isok.gov.pl/hydroportal.html>

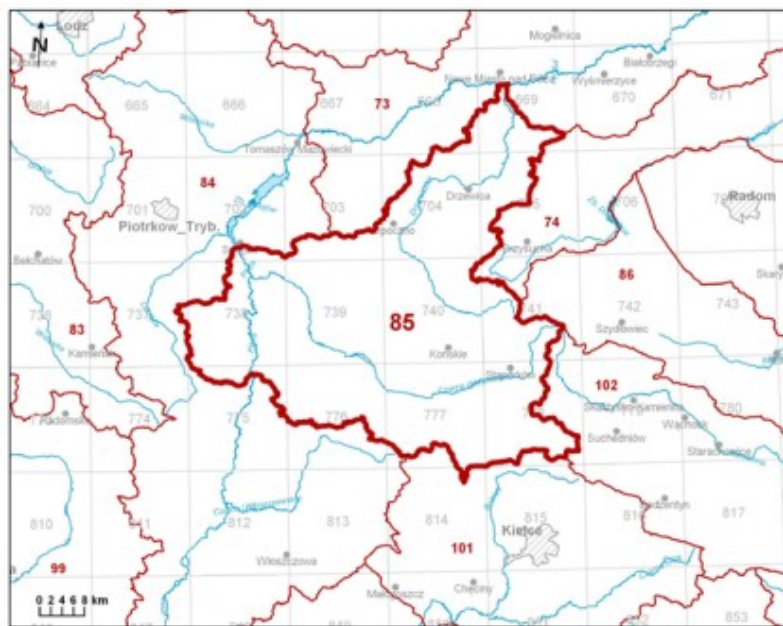
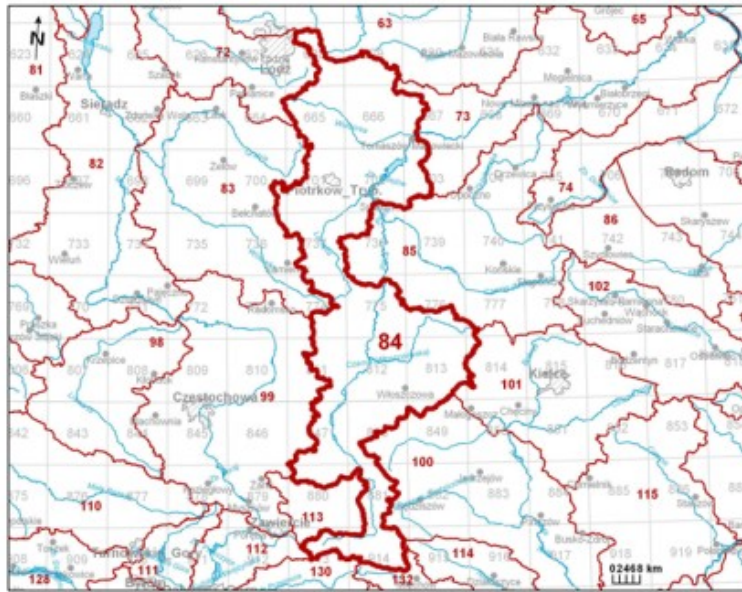
Plan zarządzania ryzykiem powodziowym w dorzeczu Wisły: Od dnia 23 marca 2023 r. obowiązują zaktualizowane plany zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły, przyjęte: Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. poz. 2739)⁵².

Gmina Przedbórz położona jest na obszarze Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie znajduje się w zasięgu zlewni następujących jednolitych części wód:

- 1) Jednolite Części Wód Powierzchniowych (JCWP):
 - Pilica od Zwleczy do zb. Sulejów, RW2000112545399;
 - Struga Strzelecka, RW2000062543529.
- 2) Jednolite Części Wód Podziemnych (JCWPd):
 - PLGW200084;
 - PLGW200085.

⁵² <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2022/pozycja/2739>

Mapa nr 11 – Jednolite części wód podziemnych na których zlokalizowana jest gmina Przedbórz⁵³

⁵³ <https://www.pgi.gov.pl/dokumenty-pig-pib-all/psh/zadania-psh/jcwpd/jcwpd-80-99/4395-karta-informacyjna-jcwpd-nr-85/file.html>

Mapa nr 12 – Mapa zagrożenia powodziowego⁵⁴

Na podstawie map zagrożenia powodziowego o godłach arkuszy: M-34-028-D-a-4, M-34-028-D-b-3, M-34-028-D-c-32, M-23-028-D-d-1, ustalono, że teren gminy Przedbórz znajduje się w zasięgu występowania obszarów szczególnego zagrożenia powodzią dla zalewu Q1 % i Q10 % od rzeki Pilica.

Obszary szczególnego zagrożenia to:

- Obszary na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat;
- Obszary na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat;
- Obszary między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano wał przeciwpowodziowy, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 224 stanowiące działki ewidencyjne;
- Pas techniczny⁵⁵.

Tereny znajdujące się na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią podlegają określonemu zagospodarowaniu zgodnie z Prawem wodnym. Zagospodarowanie nie może naruszać m.in. ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym, stanowić zagrożenia dla

⁵⁴ https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gpmmap=gpMZP

⁵⁵ Ustawa Prawo wodne art. 16.

ochrony zdrowia ludzi i środowiska, utrudniać zarządzania ryzykiem powodziowym. Lokalizacja nowych obiektów budowlanych oraz gromadzenia ścieków na powyższych obszarach wymaga uzyskania pozwolenia wodnoprawnego zgodnie z art. 390 ust. 1 ustawy Prawo wodne. Aktualnie obowiązujące Plany Zarządzania Ryzykiem Powodziowym nie zawierają szczegółowych zapisów dotyczących gminy Przedbórz

Konkluzje: Gmina Przedbórz może się pochwalić wyjątkowym potencjałem przyrodniczym, o którego znaczeniu świadczy głównie lokalizacja rzeki Pilicy i Sulejowskiego Parku Krajobrazowego.

Infrastruktura techniczna

Infrastruktura drogowa

Miasto i gmina Przedbórz posiada rozbudowaną sieć infrastrukturalną obejmującą sieć drogową, infrastrukturę wodno – kanalizacyjną. Przez gminę przebiega droga krajowa nr 42, którą można dojechać do Radomska i Końskich oraz wojewódzka 742 do Piotrkowa Trybunalskiego przez Ręczno oraz Włoszczowy. Komunikację w Przedborzu i okolicach zapewnia także PKS Radomsko. Przedbórz posiada bezpośrednie połączenie m.in. z Łodzią, Częstochową, Radomskiem, Radomiem i Końskimi.

Tabela nr 23 - Wykaz dróg gminnych na terenie Gminy Przedbórz⁵⁶

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi wg wykazu urzędowego	Długość (w km)
1	112901 E	Przedbórz, ul. Mostowa	0,724
2	112902E	Przedbórz, ul. Krzywa	0,153
3	112903E	Przedbórz, ul. Sportowa	0,281
4	112904E	Przedbórz, ul. M. Wnuka	0,175
5	112905E	Przedbórz, ul. Kazimierza Wielkiego	0,181
6	112906E	Przedbórz, ul. Żeromskiego	0,177
7	112907E	Przedbórz, ul. Rzemieśnicza	0,351
8	112908E	Przedbórz, ul. Nowa	0,269
9	112909E	Przedbórz, ul. Klonowa	0,368
10	112910E	Przedbórz, ul. Kwiatowa	0,498

⁵⁶ Dane Urząd Miejski w Przedborzu.

11	112911E	Przedbórz, ul. Słoneczna	0,804
12	112912E	Przedbórz, ul. Majowa	0,247
13	112913E	Przedbórz, ul. Majowa Góra	0,561
14	112914E	Przedbórz, ul. Młynarska	0,078
15	112915E	Przedbórz, ul. Ogrodowa	0,245
16	112916E	Przedbórz, ul. Stroma	0,075
17	112917E	Przedbórz, ul. Sukiennicza	0,356
18	112918E	Przedbórz, ul. Szkolna	0,150
19	112919E	Przedbórz, ul. Wodna	0,057
20	112620E	Przedbórz, ul. Zachodnia	0,095
21	112921E	Przedbórz, ul. Lipowa	0,176
22	112922E	Przedbórz, ul. M. Konopnickiej	0,093
23	112923E	Przedbórz, ul. Szczęśliwa	0,074
24	112924E	Przedbórz, ul. Zielona	0,369
25	112925E	Przedbórz, ul. Działkowa	0,120
26	112926E	Przedbórz, ul. Brzozowa	0,231
27	112927E	Przedbórz, ul. Wiśniowa	0,128
28	112928E	Przedbórz, ul. Modrzewiowa	0,199
29	112929E	Przedbórz, ul. Podzamcze	0,129
30	112929E	Przedbórz, ul. Warszawska	0,110
31	112941E	Przedbórz, ul. Rynek	0,094
32	112929E	Przedbórz, (ul. Kościelna, ul. Cmentarna) – Józefów	10,102
33	112930E	Przedbórz, ul. Stara	0,235
34	112931E	Przedbórz, ul. Wierzbowska	0,597
35	112932E 112934E	Przedbórz, ul. Stodolniana, ul. Południowa, ul. Cegielniana	2,589
36	112933E	Przedbórz, ul. Pocztowa	0,435
37	112935E	Przedbórz, ul. Poprzeczna	0,15
38	112936E	Przedbórz, ul. Kanałowa, ul. Turystyczna	0,650
39	112937E	Przedbórz, ul. Łazicka, ul. Spacerowa	1,025
40	112938E	Przedbórz, ul. Prześcianki	0,085
41	112939E	Przedbórz, ul. Spółdzielcza	0,056
42	112940E	Przedbórz, ul. Browarna	0,184
43	110207E	Przedbórz, ul. Korycińska	0,775

44	112452E	(Wąsosz) – gr. gm. Fałków – Zuzowy - Taras	4,837
45	112454E	Nosalewice – Wygwizdów – Wierzchlas – dr. pow. 3910E	4,734
46	112461E	Nosalewice – Zuzowy	1,288
47	112456E	Przyłanki – Miejskie Pola – droga pow. 3910E	3,115
48	112457E	dr. powiat. 3911E – Policzko – Gaj	1,870
49	112458E	Przedbórz – Policzko Stare	4,177
50	112459E	Góry Mokre – Mojżeszów	1,100
51	112460E	Faliszew – Józefów Stary (wyłączony odcinek przez las)	1,71
52	112462E	Przyłanki – Ludwików – Budy Nosalewickie – Nosalewice	6,247
53	112463E	dr. wojewódzka 742 – Wymysłów	1,63
54	112464E	Przedbórz – Wola Przedborska – gr. gm. Ręczno	2,003
55	112465E	Droga przez Chałupy	1,179
56	112466E	Góry Mokre – Góry Suche	1,000
57	112467E	droga krajowa nr 42 – Miejskie Pola	1,885
58	112468E	Żeleźnica – Stara Wieś	3,08
59	112469E	Żeleźnica – gr. woj. świętokrzyskiego (Krogulec)	0,983
60	112470E	droga przez Borową	1,740
61	112471E	Skotniki – Czermno	5,6
62	112472E	gr. woj. świętokrzyskiego – Reczków – do drogi nr 3921E (skrzyżowanie z drogą biegnącą w kierunku m. Taras)	10,7
63	112473E	gr. woj. Świętokrzyskiego (Dobromierz)-Góry Mokre – Zagacie – gr. woj. świętokrzyskiego	7,3
64	112474E	gr. woj. świętokrzyskiego – Sewerynów – Borowa – Góry Mokre	5,7
65	112477E 112478E	od drogi pow. 3911E – do wsi Kaleń droga przez Kaleń	0,647
66	112480E	Piskorzeniec –Wilki- Dąbrowa (od drogi powiatowej 3910E do wsi Piskorzeniec)	0,614
67	112479E	Borowa – Sewerynów – w kierunku Wojciechowa	0,93
68		Grobla	1,790
69		Policzko - Gaj	1

70		Policzko – Gaj – drugi łącznik	1
71	dz. nr ewid 510 obręb Góry Mokre	Góry Mokre (Parcelanty)	0,46
72	dz. nr ewid. 311, obręb Kaleń	Droga powiatowa Nr 3911E - Kaleń	0,47
73		Przedbórz, ul. Cicha	0,2
Łączna długość dróg			103,44

Tabela nr 24 - Wykaz dróg powiatowych na terenie Gminy Przedbórz⁵⁷

L. p.	Nr drogi	Nazwa drogi wg wykazu urzędowego	Długość docinka [km]
1.	3921E	Przedbórz (ul. Żarnowska) – Skotniki – Jaksonek – Radonia – Błogie Szlacheckie	12,335
2.	3920E	Przedbórz (ul. Częstochowska) – Wielgomłyny	1,308
3.	3920E	Przedbórz (ul. Częstochowska) – Wielgomłyny	0,407
4.	3910E	Przedbórz (ul. Kielecka) – Ruda Pilczycka	13,271
5.	3911E	od drogi 3910E – Góry Mokre	7,039
6.	3914E	Góry Mokre – Żeleźnica – gr. woj. święt.	7,030
Łączna długość dróg			41,390

Infrastruktura wodno – kanalizacyjna

Gmina Przedbórz rozbudowuje sukcesywnie kanalizację sanitarną. Długość sieci wodociągowej wynosi 113,7 km, natomiast sieci kanalizacyjnej 26,2 km (sieć kanalizacyjna znajduje się w mieście Przedbórz i wsi Wola Przedborska), liczba przyłączy kanalizacyjnych 667, szacowana liczba osób korzystających z kanalizacji 3 360 osób.

Według danych poziom skanalizowania gminy na terenie gminy wynosił 45 %, co w porównaniu z powiatem województwem łódzkim (63,4%) czy Polską (69,7%) dane GUS jest

⁵⁷ Tamże.

wartością niższą. Niewystarczający rozwój systemu odprowadzania ścieków na obszarach gmin miejsko -wiejskich i wiejskich jest problemem obserwowanym na terenie całego powiatu radomszczańskiego. Gmina w najbliższych latach planuje rozbudowę kanalizacji sanitarnej na obszarze wiejskim, tam, gdzie będzie to możliwe, mają na uwadze, że gmina leży w otulinie Przedborskiego Parku Krajobrazowego i obszarze Natura 2000.

Z kierunków rozwoju urbanistycznego gminy wynika, że najintensywniej z miejscowości objętych aglomeracją rozbudowuje się miasto, cechująca się najwyższym wskaźnikiem zaludnienia i gęstością zabudowy. Dlatego gmina zrealizowała projekt polegający na rozbudowie oczyszczalni ścieków w Przedborzu. Plany rozwojowe gminy przewidują, że będą przyjmowane ścieki nie tylko z miejscowości Przedbórz, ale także z miejscowości sąsiednich. Przewiduje się także rozbudowę układu kanalizacyjnego stosownie do potrzeb rozwojowych mieszkalnictwa.

Jak wynika z danych bilansowych zakłada się znaczne zwiększenie dopływu ścieków do oczyszczalni w perspektywie najbliższych 20 lat związane z rozwojem Gminy Przedbórz.

Z obecnych uwarunkowań wynika jednak, że obciążenie oczyszczalni będzie rosło na skutek lokalnego wzrostu gospodarczego.

Tabela nr 25 - Ludność korzystająca z oczyszczalni⁵⁸

Ogółem	2018	2019	2020	2021	2022
osoby	3360	3365	3262	3274	3288
%	46,6	47,2	47,9	48,8	49,5

Tabela nr 26 - Ludność korzystająca z oczyszczalni wg lokalizacji⁵⁹

Ogółem	2018	2019	2020	2021	2022
osoby	3360	3365	3262	3274	3288
W miastach	3200	3205	3106	3118	3120
Na wsi	160	160	156	156	168

Tabela nr 27 - Odsetek ludności korzystającej z instalacji wodociągowej⁶⁰

⁵⁸ www.stat.gov.pl

⁵⁹ Tamże.

⁶⁰ <https://svs.stat.gov.pl/1449/17/39>

Ogółem	2018	2019	2020	2021	2022
%	92,5	92,6	92,7	92,7	92,7

Tabela nr 28 - Odsetek ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej⁶¹

Ogółem	2018	2019	2020	2021	2022
%	38,5	38,5	38,4	38,3	38,1

Gospodarka odpadami

Zgodnie z art. 6c ust.1 i 2 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2021 r. poz. 888 ze zm.), gmina organizuje odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli wszystkich nieruchomości, na których zamieszkują oraz nie zamieszkują mieszkańcy.

Źródłem finansowania systemu odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych są opłaty za gospodarowanie odpadów komunalnych, wnoszone przez mieszkańców.

W przypadku nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy wysokość opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi stanowi iloczyn liczby mieszkańców zamieszkujących nieruchomość oraz stawki opłaty ustalonej odrębną uchwałą Rady Miejskiej.

Zbiórkę odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych w 2022 r. zadeklarowało 5535 osób. Liczba zamieszkałych na stałe osób w gminie w 2022 r., wyniosła 6846. Odbiór odpadów realizowała firma PAVER Sp. z o.o. z Włoszczowej.

W zakresie gospodarki odpadami dla gminy jest priorytetem uświadamianie mieszkańców w zakresie ograniczania ilości odpadów, selektywnej zbiórki.

Poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych:

Za 2022 r. 14,73%

Za 2021 r. 11,50%

Poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania:

Za 2022 r. 7,14%

Za 2021 r. 4,46%

⁶¹ <https://svs.stat.gov.pl/1449/17/39>

Tabela nr 29 - Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca⁶²

Jednostka miary	2019	2020	2021	2022
kg	230	2457	241	251

Tabela nr 30 - Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku⁶³

Gospodarstwa domowe	2019	2020	2021	2022
Tony	511,08	638,32	657,91	593,84

Tabela nr 31 - Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku⁶⁴

	2019	2020	2021	2022
Ogółem t	1 142,37	1 036,92	967,38	1 061,36
Ogółem na 1 mieszkańca kg	159,0	151,4	143,4	159,4
Z gospodarstw domowych t	1 018,42	944,79	759,45	768,39

Konkluzje: Analiza danych dotyczących gospodarki odpadami obszarze gminy pokazuje, że system wymaga poprawy zwłaszcza w kwestii osiągnięcia wymaganych poziomów recyklingu. Priorytetowym celem dla gminy w nadchodzących latach jest bardziej skuteczna edukacja mieszkańców w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, segregacji odpadów komunalnych oraz podejmowanie dalszych działań w celu ochrony i zapobiegania dewastacji środowiska.

⁶² <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/tablica>

⁶³ Tamże.

⁶⁴ Tamże.

Odnawialne źródła energii, zaopatrzenie w ciepło, energetyka, telekomunikacja

Głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń powietrza w Gminie Przedbórz jest emisja niską z indywidualnego ogrzewania lokali mieszkalnych (spalanie węgla kamiennego). Drugą co do znaczenia dla jakości powietrza grupą emisji jest emisja komunikacyjna z transportu kołowego. Największa emisja komunikacyjna zlokalizowana jest wzdłuż DK 42, gdzie szczególne znaczenie dla wielkości emisji komunikacyjnej ma zwiększający się z roku na rok tranzyt.

Gmina Przedbórz jako część powiatu radomszczańskiego leży w strefie łódzkiej, w której stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego. W przypadku zaniechania realizacji zadań zmierzających do ograniczenia emisji pyłów i gazów do atmosfery, jakość powietrza atmosferycznego może się stale pogarszać. Brak inwestycji w dziedzinie stosowania ekologicznych i alternatywnych źródeł energii przyczyni się do podwyższonej emisji zanieczyszczeń

pyłowych i gazowych. Brak działań związanych z termomodernizacją spowoduje wzmożone zapotrzebowanie na energię cieplną i w efekcie pogorszenie jakości powietrza w wyniku niskiej emisji. Wskaźnik motoryzacji w ostatnich latach wykazuje stałą tendencję wzrostową, stąd też brak realizacji zadań związanych z ograniczeniem emisji ze źródeł komunikacyjnych spowoduje zwiększone stężenia dwutlenku azotu, pyłów i węglowodorów aromatycznych, w tym przede wszystkim benzo(a)pirenu.

W mieście Przedbórz występuje zabudowa wielorodzinna, kamienice (głównie w centrum), zabudowa jednorodzinna oraz znajduje się 10 budynków zamieszkania zbiorowego (tzw. „bloki mieszkalne” – Spółdzielni Mieszkaniowej) Na terenie wiejskim powiatu dominuje zabudowa zagrodowa i jednorodzinna. Rozmieszczenie zabudowań w poszczególnych miejscowościach tworzy różnorodne układy dostosowane do lokalnych uwarunkowań. Przeważają układy liniowe, o zabudowie skupionej wzdłuż ciągów komunikacyjnych. Występuje tu także rozproszone osadnictwo wiejskie o jednorodnej funkcji zabudowy zagrodowej. W mieście funkcjonuje kotłownia należąca do spółdzielni mieszkaniowej. Budynki jednorodzinne w mieście i na obszarze wiejskim posiadają indywidualne źródła ciepła. Należy odnotować, że w ostatnich kilku latach dużą popularność zyskują odnawialne źródła energii, szczególnie pompy ciepła i instalacje fotowoltaiczne. Sprzyjały temu programy ze środków krajowych m.in. Mój prac, Czyste powietrze oraz fundusze unijne. Jeszcze w 2023 r. gmina realizuje projekt pn. Słoneczna energia dla Gminy Przedbórz. Dzięki inwestycji około 100 gospodarstw domowych uzyska wsparcie na zakup instalacji solarnych lub paneli fotowoltaicznych.

Energia odnawialna jest energią tania, przyjazną człowiekowi i środowisku. Odnawialne źródła są dostępne za darmo (energia słońca, wiatru, biogazu) lub po niewielkich kosztach (słoma, drewno).

Przykładowe korzyści wynikające z zastosowania różnych form odnawialnych źródeł energii:

a) ekonomiczno – społeczne - wprowadzenie niewyczerpalnych i tanich źródeł energii - w miejsce trudniej dostępnych i coraz droższych paliw kopalnych:

- zmniejszenie uzależnienia od obcych źródeł energii
- stworzenie warunków konkurencji między producentami energii (ceny energii wynikają z kosztów jej pozyskania)
- stworzenie nowych stanowisk pracy (redukcja bezrobocia w regionach rolniczych)
- zagospodarowanie nieużytków na produkcję rolną dla sektora paliwowo - energetycznego)
- wykorzystanie nadwyżek produkcji rolnej (zboż, ziemniaków, roślin oleistych oraz odpadów np. słomy)

b) ekologiczne:

- zredukowanie emisji zanieczyszczeń powietrza związanych z przetwarzaniem paliw kopalnych
- redukcja efektu cieplarnianego
- zmniejszanie ilości odpadów
- uregulowanie stosunków wodnych

c) zdrowotne:

- ograniczenie zachorowań wynikających z zanieczyszczeń środowiska.

Unia Europejska przewodzi globalnej walce ze zmianami klimatu, z której uczyniła swój najważniejszy priorytet. Zobowiązała się ona do zredukowania całkowitej emisji dwutlenku węgla w Europie o przynajmniej 20% do roku 2020 w porównaniu do poziomu emisji z roku 1990. Realizacja tego typu przedsięwzięć ma bezpośredni wpływ na osiągnięcie celów określonych w pakiecie klimatyczno-energetycznym do roku 2020 , tj.:

- ✓ redukcji emisji gazów cieplarnianych;
- ✓ zwiększenia udziału energii pochodzącej z źródeł odnawialnych;
- ✓ redukcji zużycia energii finalnej, co ma zostać zrealizowane poprzez podniesienie efektywności energetycznej,

a także do poprawy jakości powietrza na obszarach, na których odnotowano przekroczenia jakości poziomów dopuszczalnych stężeń w powietrzu i realizowane są programy (naprawcze) ochrony powietrza (POP) oraz plany działań krótkoterminowych (PDK).

Jakość powietrza wpływa bezpośrednio na jakość życia ludzi, dlatego tak ważne jest podjęcie działań, jakie będą wpływały na poprawę jego stanu. Powietrze jest rodzajem kapitału przyrodniczego, stanowiącego zasób odnawialny, ale możliwy do wyczerpania

(przypadki smogów w dużych miastach). Negatywne skutki presji na powietrze rzadko ograniczają się do bliskiego otoczenia źródła. Powietrze pozbawione naturalnych granic umożliwia rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń na duże odległości. Wyemitowane zanieczyszczenia, w zależności od ich charakteru, wysokości emitora, warunków meteorologicznych i topograficznych mogą przekraczać granice państw i kontynentów. Rodzaj źródła zanieczyszczenia i związane z nim warunki wprowadzenia substancji do atmosfery są głównymi czynnikami, determinującymi rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń.

Emisję do powietrza ze względu na źródło i sposób emisji ze źródła najczęściej dzieli się na:

- emisję ze źródeł punktowych - zorganizowaną emisję, powstającą podczas wytwarzania energii i w procesach technologicznych, posiadającą emitory o wysokości od kilku do kilkuset metrów,
- emisję ze źródeł liniowych - emisję z ciągów komunikacji samochodowej, kolejowej czy rzecznej, w której źródło emisji znajduje się blisko powierzchni ziemi,
- emisję ze źródeł powierzchniowych (określaną też jako emisja rozproszona, niska) - z indywidualnych systemów grzewczych, dużych odkrytych zbiorników, pożarów wielkoobszarowych,
- emisję ze źródeł rolniczych - upraw i hodowli zwierząt, emisję niezorganizowaną, powstającą wskutek pojedynczych pożarów, prac budowlanych.

Dzięki budowie instalacji odnawialnych źródeł energii uda się częściowo zredukować negatywny wpływ na środowisko przyrodnicze, dzięki solarom i fotowoltaice w gminach pojawi się możliwość ograniczenia wykorzystania konwencjonalnych paliw. Dzięki realizacji projektu stworzy się możliwość do wykorzystania energii słonecznej produkcji prądu na własne potrzeby oraz do wytwarzania ciepłej wody użytkowej. Wartością dodaną tego typu działań na pewno będzie także podniesienie poziomu wiedzy i świadomości ekologicznej mieszkańców. Zwiększenie wykorzystania energii odnawialnej pozytywnie wpłynie na obszary cenne przyrodniczo w dolinie Pilicy, w tym leżące w Naturze 2000.

Obszar rozciągający się wzdłuż doliny rzeki Pilicy, obejmuje tylko w województwie łódzkim trzy powiaty oraz kilkanaście gmin, wyróżnia się dużymi walorami przyrodniczymi oraz kulturowymi i w sposób szczególny jest rekomendowany do rozwoju turystyki, w tym przede wszystkim turystyki aktywnej – pieszej, konnej, wodnej, rowerowej, przyrodniczej i ekologicznej. Ten rejon jest już bardzo znany wśród kajakarzy. Jednakże infrastruktura pozostawia wiele do życzenia chcąc być konkurencyjnym na rynku usług turystycznych należy dołożyć starań, aby stworzyć odpowiednie warunki dla rozwoju turystyki kajakowej, które jest źródłem dochodu wielu podmiotów gospodarczych.

Na obszarze gminy nie ma sieci gazowej.

Nadajniki telefonii komórkowe na obszarze gminy⁶⁵:

Przedbórz, Łódzkie

ul. Mostowa 38A - komin kotłowni

Plus ID: BT33915

GSM900 LTE1800 LTE2600 LTE900 UMTS900.

Orange ID: 3455 (N!)

GSM900 LTE1800 LTE2100 LTE800.

T-Mobile ID: 23994 (N!)

GSM900 LTE1800 LTE2100 LTE800

Przedbórz, Łódzkie

ul. Radomszczańska 72 - maszt TSR Emitel.

T-Mobile ID: 28020 (N!)

GSM900 LTE1800 LTE2100 LTE800 LTE900 .

Orange ID: 88017 (N!)

GSM900 LTE1800 LTE2100 LTE800 UMTS900.

Ludwików - gm. Przedbórz, Łódzkie, własna wieża

Orange ID: 88201 (N!)

GSM900 LTE800.

T-Mobile ID: 26965 (N!)

wieża Orange

GSM900 LTE800.

Play ID: RDM4407

wieża Orange

GSM900 LTE1800 LTE2100 LTE800 UMTS900.

Zarządzanie Gminą

⁶⁵ <http://beta.btsearch.pl/?>

dataSource=locations&network=&standards=&bands=¢er=51.085477%2C19.866202&zoom=14

Zarządzanie gminą wymaga koordynacji wielu działań oraz odpowiedzialności za dobrobyt społeczności lokalnej. Rada gminy, wójt. oraz urzędnicy i pracownicy administracji samorządowej odgrywają kluczową rolę w procesie zarządzania gminą i realizacji jej celów. Efektywne zarządzanie gminą ma na celu poprawę jakości życia mieszkańców, rozwój infrastruktury i społeczności lokalnych.

Gmina jest podstawową jednostką administracji publicznej na poziomie lokalnym w wielu krajach.

Zarządzanie gminą obejmuje wiele obszarów działania, takich jak:

- ❖ Zarządzanie finansowe: Odpowiedzialność za budżet gminy, zarządzanie dochodami i wydatkami, planowanie inwestycji, pozyskiwanie funduszy zewnętrznych itp.;
- ❖ Planowanie przestrzenne: Tworzenie planów zagospodarowania przestrzennego, rozwoju infrastruktury, kontroli i nadzoru nad budową i użytkowaniem nieruchomości;
- ❖ Edukacja: Zapewnienie odpowiednich warunków do funkcjonowania szkół, przedszkoli i innych placówek oświatowych;
- ❖ Opieka zdrowotna: Zapewnienie dostępu do podstawowej opieki zdrowotnej, wspieranie działań profilaktycznych, prowadzenie programów zdrowotnych itp.;
- ❖ Bezpieczeństwo i porządek publiczny: Organizacja służb odpowiedzialnych za utrzymanie porządku i bezpieczeństwa na terenie gminy, współpraca z policją i strażą pożarną;
- ❖ Gospodarka komunalna: Zarządzanie infrastrukturą komunalną, w tym wodociągami, kanalizacją, utrzymaniem dróg, parków, ścieżek rowerowych itp.;
- ❖ Kultura i sport: Wsparcie dla działań kulturalnych i sportowych na terenie gminy, organizacja imprez, festiwali, konkursów itp.;
- ❖ Sprawy społeczne: Prowadzenie programów wsparcia dla osób potrzebujących, opieka nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi, działania z zakresu integracji społecznej;
- ❖ Ochrona środowiska: Wspieranie inicjatyw związanych z ochroną przyrody, gospodarką odpadami, ochroną zasobów naturalnych;
- ❖ Pozyskiwanie funduszy i współpraca z zewnętrznymi instytucjami: Starania o dotacje i środki finansowe z różnych źródeł, współpraca z władzami centralnymi, organizacjami pozarządowymi i innymi partnerami.

Struktura organizacyjna

Wykaz stanowisk w Urzędzie Miejskim w Przedborzu⁶⁶

⁶⁶ https://przedborz.biuletyn.net/fls/bip_pliki/2023_07/BIPF600312A14A35BZ/Wykaz_stanowisk_w_Urzedzie_Miejskim_w_Przedborzu.pdf

Struktura organizacyjna:

Burmistrz Miasta;

Zastępca Burmistrza Miasta;

Sekretarz Miasta ;

Skarbnik Miasta.

Referaty:

Referat Organizacyjny;

Finansowo-Budżetowy;

Referat Infrastruktury, Rolnictwa, Środowiska i Zamówień Publicznych;

Referat Spraw Obywatelskich;

Urząd Stanu Cywilnego;

Samodzielne stanowiska:

- Samodzielne stanowisko ds. obsługi rady;

- Samodzielne stanowisko ds. oświaty i kultury;

- Samodzielne stanowisko ds. kultury fizycznej, pożytku publicznego i działalności gospodarczej;

- Samodzielne stanowisko ds. promocji;

- Samodzielne stanowisko ds. gospodarki gruntami;

- Samodzielne stanowisko ds. gospodarki lokalowej;

- Informatyk.

Tabela nr 32 - Jednostki organizacyjne gminy

L.p.	Nazwa jednostki	Adres
1.	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Przedborzu	97-570 Przedbórz ul. Częstochowska 25
2.	Publiczna Szkoła Podstawowa im. Kazimierza Wielkiego w Przedborzu	97-570 Przedbórz ul. Mostowa 35
3.	Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Górach Mokrych	97-570 Przedbórz Góry Mokre 94 A
4.	Przedszkole Samorządowe w Przedborzu	97-570 Przedbórz ul. Mostowa 39
5.	Miejski Dom Kultury w Przedborzu	97-570 Przedbórz ul. Rynek 15
6.	Muzeum Ludowe w Przedborzu	97-570 Przedbórz ul. Kielecka 9

7.	Miejska Biblioteka Publiczna im. Marii Konopnickiej w Przedborzu	97-570 Przedbórz ul. Mostowa 29
8.	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Przedborzu	97-570 Przedbórz ul. Pocztowa 30
9.	Środowiskowy Dom Samopomocy w Gaju	97-570 Przedbórz Gaj 1

Sytuacja finansowa

Stabilna sytuacja finansowa gminy jest kluczowa dla zapewnienia skutecznego funkcjonowania jej instytucji, świadczenia usług publicznych i zaspokojenia potrzeb mieszkańców. Do kluczowych części poprawnej polityki finansowej można zaliczyć:

- Dobra planifikacja budżetowa: Gmina powinna prowadzić skrupulatną analizę swoich potrzeb i zasobów, opracowując realistyczne i zrównoważone budżety. Planowanie wieloletnie w postaci WPF może pomóc w lepszym zrozumieniu długoterminowych potrzeb i skutków finansowych;
- Efektywne zarządzanie finansami: Gmina powinna skrupulatnie monitorować wydatki i dochody, unikając deficytu budżetowego i zadłużenia ponad miarę. Wdrażanie systemów kontroli i audytów finansowych może pomóc w zapobieganiu nadużyciom i błędom
- Dywersyfikacja źródeł dochodów: Wieloźródłowy dochód pomaga zminimalizować ryzyko związanego z jednym rodzajem dochodów, np. podatków lokalnych. Gmina powinna poszukiwać różnych źródeł finansowania, takich jak dotacje, fundusze europejskie czy dochody z różnych podatków;
- Efektywne wykorzystanie zasobów: Optymalne wykorzystanie zasobów, zarówno ludzkich, jak i materialnych, przyczynia się do efektywności gminy. Inwestowanie w rozwój infrastruktury, edukację i zdrowie może przynieść długoterminowe korzyści finansowe;
- Zadłużenie kontrolowane: Gmina powinna unikać nadmiernego zadłużenia, które może prowadzić do trudności w obsłudze długów w przyszłości. Planowanie inwestycji z uwzględnieniem zdolności kredytowej gminy może zapobiec problemom finansowym;
- Współpraca z innymi jednostkami samorządu terytorialnego: Współpraca i wymiana doświadczeń z innymi gminami mogą przynieść korzyści finansowe poprzez realizację wspólnych projektów, zakup zbiorczy czy dzielenie się zasobami;

- Transparentność i partycypacja społeczna: Otwartość w kwestiach finansowych i zaangażowanie społeczności lokalnej w proces podejmowania decyzji dotyczących budżetu sprawiają, że mieszkańcy są bardziej świadomi i aktywnie uczestniczą w życiu gminy;
- Inwestycje w rozwój lokalny:

Świadome inwestowanie w projekty mające na celu rozwój gospodarczy może generować dodatkowe źródła dochodów dla gminy. Stabilna sytuacja finansowa gminy to proces długofalowy, który wymaga staranności, odpowiedzialności i zaangażowania wszystkich zaangażowanych stron, zarówno w administracji samorządowej, jak i w społeczności lokalnej.

Poniżej znajduje się krótka charakterystyka sytuacji budżetowej gminy Przedbórz za 2022 i 2021 r.

Plan i wykonanie budżetu za 2022 r.

Planowany budżet początkowy był budżetem deficytowym. Deficyt wynosił 1 311 622,65 zł czyli planowane dochody ogółem były niższe od planowanych wydatków ogółem. Po dokonanych zmianach według przedstawionych wyżej Uchwał Rady Miejskiej w Przedborzu i Zarządzeń Burmistrza Miasta Przedborza w ciągu roku ostateczny plan na 31 grudnia 2022r.

ustalono według Zarządzenia Burmistrza Miasta Przedborza Nr 0050.151.2022 z dnia 30 grudnia 2022 r. przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela nr 33 - Plan i wykonanie budżetu za 2022 r.⁶⁷

Treść	Plan	Wykonanie	%
Dochody ogółem	49 448 119,89	51 978 237,89	105,12
W tym:			
Dochody bieżące	41 856 209,78	44 471 503,83	106,25
Dochody majątkowe	7 591 910,11	7 506 734,06	98,88
Wydatki ogółem	51 744 859 94	49 048 138,40	94,79
W tym:			
Wydatki bieżące	40 687 030,56	38 817 670,20	95,41

⁶⁷ Raport o stanie Gminy Przedbórz za 2022 r.

Wydatki majątkowe	11 057 829,38	10 230 468,20	92,52
Deficyt	- 2 296 740,05	-	
Nadwyżka	-	2 930 099, 49	

W związku z niewykonaniem wydatków bieżących w kwocie 1 869 360,36 zł i wydatków majątkowych w kwocie 827 361,18 zł do wysokości zakładanego planu oraz wyższym wykonaniem planowanych dochodów o kwotę 2 530 118,00 zł, przy założonym deficycie 2 296 740,05 zł wynik budżetu za 2022 rok zamknął się nadwyżką w kwocie 2 930 099,49 zł.

Plan i wykonanie budżetu za 2021 r.

Planowany budżet początkowy był budżetem deficytowym. Deficyt wynosił 1 014 468,00 zł czyli planowane dochody ogółem były niższe od planowanych wydatków ogółem. Po dokonanych zmianach ostateczny plan na 31 grudnia 2021r. ustalono według Zarządzenia Burmistrza Miasta Przedborza Nr0050.132.2021 z dnia 31 grudnia 2021 r. przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela nr 34 - Plan i wykonanie budżetu za 2021 r.⁶⁸

Treść	Plan	Wykonanie	%
Dochody ogółem	37 454 779,31	40 057 439,12	106,95
W tym:			
Dochody bieżące	35 422 625,85	36 437 193,06	102,86
Dochody majątkowe	2 032 153,46	3 620 246 06	178,15
Wydatki ogółem	38 119 910,59	37 015 537, 67	97,10
W tym:			
Wydatki bieżące	33 676 418,65	32 730 281,79	97, 19
Wydatki majątkowe	4 443 491,94	4 285 255,88	96,44
Deficyt	- 665 131,28	-	
Nadwyżka	-	3 041 901,45	

W związku z niewykonaniem wydatków bieżących w kwocie 946 136,86 zł i wydatków

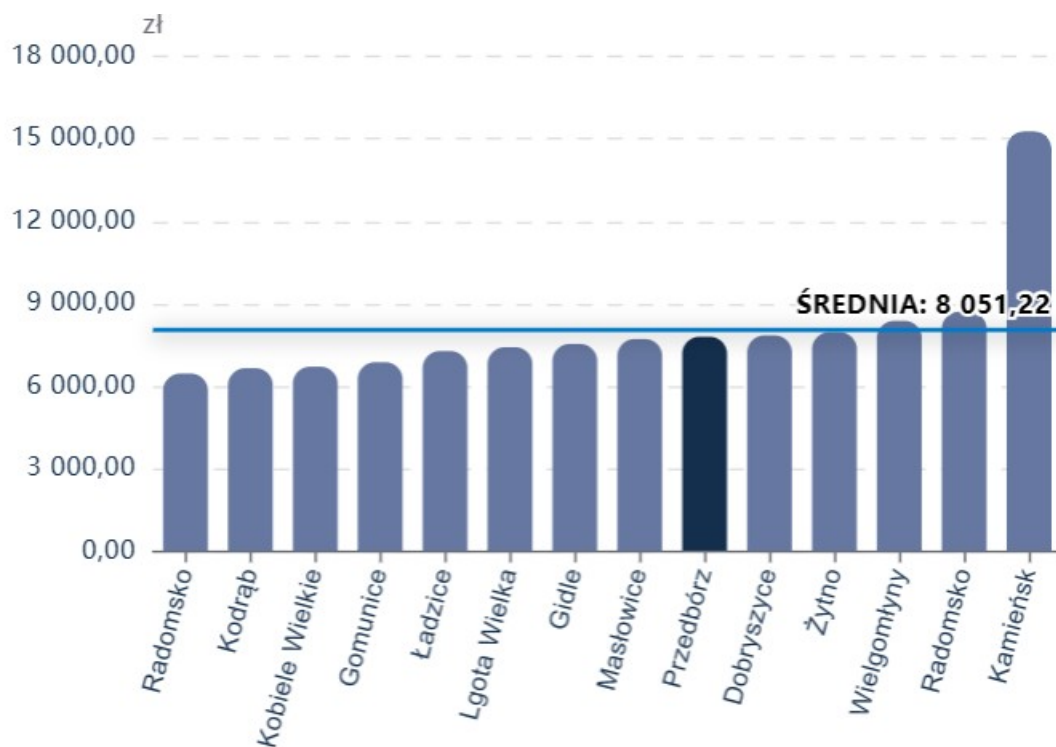
⁶⁸ Raport o stanie Gminy Przedbórz za 2021 r.

majątkowych w kwocie 158 236,06 zł do wysokości zakładanego planu oraz wyższym wykonaniem planowanych dochodów o kwotę 2 602 659,81 zł, przy założonym deficycie 665 131,28 zł wynik budżetu za 2021 rok zamknął się nadwyżką w kwocie 3 707 032, 73 zł.

Konkluzje: Sytuacja finansowa samorządów jest bardzo zróżnicowana. Jest to związane z lokalnymi uwarunkowaniami, na które wpływ mają przede wszystkim dochody. To one determinują możliwości rozwoju, inwestycji. Bardzo ważnym aspektem jest skuteczne pozyskiwanie dofinansowań na projekty. Należy zauważyć, że Przedbórz plasuje się w połowie stawki, jeśli chodzi o gminy powiatu radomszczańskiego:

Porównanie z innymi gminami

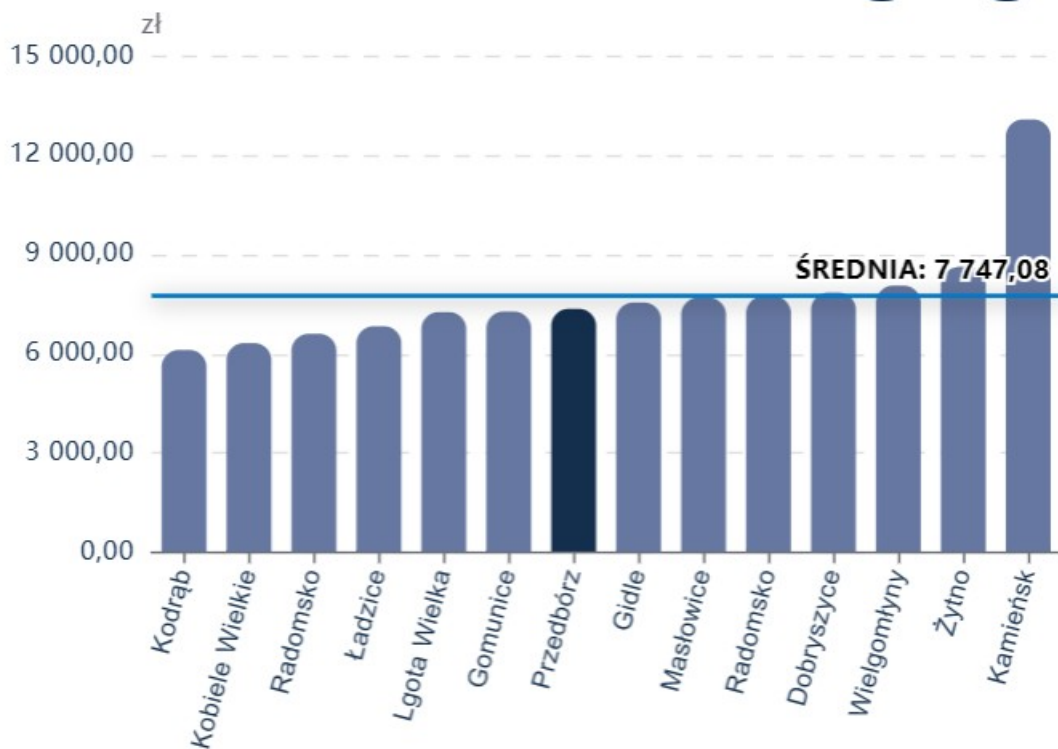
Wykres nr 7 - Dochody ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca [zł] w 2022 r.⁶⁹

Wykres nr 8 - Wydatki ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca [zł] w 2022 r.⁷⁰

⁶⁹ <https://svs.stat.gov.pl/1449/17/34>

⁷⁰ <https://svs.stat.gov.pl/1449/17/35>

Kluczowe projekty zrealizowane w latach 2016 – 2023

1. Budowa oczyszczalni ścieków w Przedborzu wraz z modernizacją odcinka kanalizacji sanitarnej, działanie 5.3. Gospodarka wodno-kanalizacyjna, Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020;
2. Słoneczna energia dla Gminy Przedbórz, działanie 4.1. Odnawialne źródła energii, Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020;
3. Termomodernizacja budynku Urzędu Miejskiego przy ul. Pocztovej w Przedborzu i budynku Szkoły Podstawowej w Górach Mokrych, działanie 4.2. Termomodernizacja budynków, Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020;
4. Przeciwdziałanie degradacji doliny cieku spod ochotnika poprzez budowę ekotonowej strefy buforowej w celu ograniczenia symptomów eutrofizacji kąpieliska miejskiego w Przedborzu, działanie 5.4. Ochrona przyrody, Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020;
5. Zastosowanie systemu inteligentnego LEDowego oświetlenia na terenie Gminy Przedbórz, działanie 4.3. Ochrona powietrza, Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020;

6. Przedbórz zaprasza – zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne nad zalewem, działanie 6.2. Rozwój gospodarki turystycznej, Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020;
7. Rewitalizacja zabytkowego parku przy ulicy Trytwa w Przedborzu, działanie 5.4. Ochrona przyrody, Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020;
8. Budowa punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych na terenie miasta Przedbórz, działanie 5.2. Gospodarka odpadami, Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020;
9. Modernizacja ledowego oświetlenia na terenie Gminy Przedbórz, działanie 4.3. Ochrona powietrza, Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020;
10. Zagospodarowanie miejsca rekreacji w miejscowości Przedbórz, dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020;
11. Przebudowa byłej strażnicy na pomieszczenia służące do wypoczynku i rekreacji wraz z terenem przyległym w miejscowości Nosalewice, dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020;
12. Poprawa atrakcyjności turystycznej terenów nadpilicznych wraz z rewitalizacją parku przy ul. Krakowskiej, , dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020;
13. „Remont drogi gminnej nr 112472E od drogi powiatowej nr P3921E do miejscowości Zuzowy”, Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg;
14. „Remont dróg gminnych – ul. Rzemieśnicza, Sportowa, Stefana Żeromskiego w Przedborzu”, Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg;
15. „Remont dróg gminnych – ul. Kazimierza Wielkiego, Mariana Wnuka, Krzywa w Przedborzu”, Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg;
16. „Remont drogi gminnej Nr 112458E i Nr 112457E od skrzyżowania z drogą powiatową Nr P3910E do skrzyżowania z drogą powiatową P3911E (Przedbórz-Policzko-Gepnerów)”, Rządowy Fundusz Polski Ład;
17. „Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Przedbórz”, Rządowy Fundusz Polski Ład;
18. „Budowa drogi w miejscowości Wymysłów”, Rządowy Fundusz Polski Ład;
19. „Modernizacja odcinka drogi gminnej od ul. Cmentarnej w Przedborzu do miejscowości Józefów k. Gór”, Rządowy Fundusz Polski Ład;

20. „Rozbudowa sieci wodociągowej wraz z modernizacją drogi na odcinku Góry Mokre-Góry Suche”, Rządowy Fundusz Polski Ład;
21. Remont drogi gminnej nr 112474E od skrzyżowania z drogą powiatową P3910E w miejscowości Borowa do skrzyżowania z drogą nr P3911E w miejscowości Góry Mokre – Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg;
22. Budowa drogi gminnej w miejscowości Kaleń – ze środków budżetu Województwa Łódzkiego, pochodzących z tytułu wyłączenia z produkcji gruntów rolnych;
23. Termomodernizacja budynku Samorządowego Przedszkola w Przedborzu – WFOŚiGW w Łodzi, Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych;
24. Budowa odcinka drogi gminnej – ul. Klonowa oraz budowa ulic: Słonecznej, Modrzewiowej i Brzozowej w Przedborzu, Rządowy Fundusz Polski Ład;
1. Budowa drogi w miejscowości Wymysłów, Rządowy Fundusz Polski Ład;
2. Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Przedbórz, Rządowy Fundusz Polski Ład;
3. Remont drogi gminnej Nr 112458E i Nr 112457E od skrzyżowania z drogą powiatową Nr P3910E do skrzyżowania z drogą powiatową P3911E (Przedbórz – Policzko – Gepnerów), Rządowy Fundusz Polski Ład;
4. Remont dróg gminnych - ul. Kazimierza Wielkiego, Mariana Wnuka, Krzywa w Przedborzu, Rządowy Fundusz rozwoju Dróg;
5. Remont dróg gminnych - ul. Rzemieślnicza, Sportowa, Stefana Żeromskiego w Przedborzu, Rządowy Fundusz rozwoju Dróg;
6. „Rozbudowa sieci wodociągowej wraz z modernizacją drogi na odcinku Góry Mokre-Góry Suche”, Rządowy Fundusz Polski Ład;
7. Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Żeleźnica – Budżet Województwa Łódzkiego.

Planowane priorytetowe projekty na lata 2024 – 2032

Nazwa zadania: Poprawa efektywności energetycznej na terenie gminy	
Opis	Zgodnie z realizacją pakietu klimatycznego Polska i gminy są zobowiązane do redukcji emisji CO ₂ , likwidacji źródeł niskiej emisji, przechodzenia z paliwa konwencjonalnego na odnawialnego źródła energii, termomodernizację obiektów - docieplenia ścian, dachów, wymianę instalacji wewnętrznych. Poprawa jakości powietrza, ochrona atmosfery to kluczowe obszary wymagające szybkiej interwencji w naszym kraju. Na poziomie gminy tym ważniejsze jest promowanie ekologicznych źródeł ciepła, stosowanie odnawialnych źródeł energii. Jest to konieczne do przeciwdziałania mającemu bardzo negatywny wpływ na nasze zdrowie zjawisku niskiej emisji. Ponadto Unia

	<p>Europejska w ramach tzw. polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030 wskazała istotne postulaty: Najważniejsze cele na 2030 r.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ograniczenie o co najmniej 40% emisji gazów cieplarnianych (w stosunku do poziomu z 1990 r.) - zapewnienie co najmniej 32% udziału energii ze źródeł odnawialnych w całkowitym zużyciu energii - poprawa efektywności energetycznej o co najmniej 32,5% <p>Planowane projekty obejmować będzie głęboką termomodernizację docieplenia, wymianę stolarki okiennej, drzwiowej, wymianę źródeł ciepła na ekologiczne, wymianę i budowę oświetlenia wewnętrznego i ulicznego zgodnie z zaleceniami wynikającymi z audytów energetycznych oraz audytów oświetleniowych. Planowane prace będą dotyczyć w szczególności budynków użyteczności publicznej oraz budynków prywatnych, jeśli dostępne fundusze będą przewidywać takie wsparcie, zakup sprzętu w celu kontroli jakości powietrza.</p>
Źródła finansowania	Budżet Gminy, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, fundusze strukturalnie z perspektywy na lata 2021 – 2027.

Nazwa zadania: Wymiana źródeł ciepła na ekologiczne

Opis	<p>Projekt zakłada przeprowadzenie wymiany starych, nieekologicznych źródeł ciepła w budynkach jednorodzinnych na terenie gminy. Wiele z tych budynków wymaga także termomodernizacji, co w rezultacie przyczyni się do znacznego zmniejszenia emisji zanieczyszczeń, poprawy efektywności energetycznej obiektów oraz oszczędności w ich funkcjonowaniu. Projekt będzie miał również pozytywny wpływ na ochronę powietrza i środowiska naturalnego. Istotnym aspektem jest również fakt, że dzięki realizacji tego projektu nastąpi redukcja emisji szkodliwych gazów cieplarnianych, co przyczyni się do bardziej zrównoważonego i przyjaznego dla środowiska gminy. Wprowadzenie nowoczesnych, bardziej ekologicznych źródeł ciepła będzie miało korzystny wpływ na jakość powietrza, zdrowie mieszkańców oraz ogólną jakość życia w regionie.</p> <p>Projekt ma na celu stworzenie bardziej ekologicznego i zrównoważonego środowiska dla mieszkańców gminy poprzez modernizację i efektywne wykorzystanie energii w budynkach jednorodzinnych. Jest to ważny krok w kierunku ochrony środowiska, oszczędzania energii i redukcji negatywnego wpływu na klimat, co przyniesie długoterminowe korzyści dla społeczności lokalnej.</p>
Źródła finansowania	Budżet Gminy, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, fundusze strukturalnie z perspektywy na lata 2021 – 2027.

Nazwa zadania: Drogi - remonty, modernizacje, przebudowy rozbudowy, budowy, dróg gminnych i wewnętrznych

Opis	Gmina planuje inwestycje związane z infrastrukturą drogową. Układ drogowy na terenie gminy jest przeciążony poprzez zwiększające się z roku na rok natężenie ruchu, co sprawia, że stan nawierzchni dróg lokalnych wymaga ciągłych modernizacji i remontów. Ponadto ważnym aspektem jest poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Planowane są bieżące prace modernizacyjne obejmujące poprawę nawierzchni dróg lokalnych, w zależności od potrzeb, budowy, przebudowy, w tym także chodników, dróg dla rowerów, budowa parkingów dla samochodów, rowerów, budowa stacji ładowania pojazdów elektrycznych.
Źródła finansowania	Budżet Gminy, Budżet Samorządu Województwa Łódzkiego, Budżet Państwa w ramach planowanych dotacji, fundusze strukturalnie z perspektywy na lata 2021 – 2027.

Nazwa projektu: Rozbudowa infrastruktury kanalizacyjnej

Opis	<p>W ramach projektu planowane jest budowa sieci kanalizacji zbiorczej w wybranych miejscowościach w gminie. Aktualnie w na obszarze gminy kanalizacja obejmuje tylko miasto Przedbórz i miejscowość Wola Przedborska.</p> <p>Realizacja projektu będzie oddziaływać pozytywnie na korzyści społeczno – ekonomiczne takie jak:</p> <ul style="list-style-type: none">• poprawa stanu uporządkowania gospodarki wodno - ściekowej,• zmniejszenie marginalizacji terenów wiejskich,• poprawa standardu życia mieszkańców obszarów wiejskich, <p>poprawa stanu infrastruktury technicznej. W celu uporządkowania gospodarki ściekowej na obszarze gminy, konieczne będzie przeprowadzenie prac obejmujących budowę nowej infrastruktury. Projekt przyczyni się do zwiększenia odsetka ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków oraz do podniesienia jakości życia mieszkańców gminy.</p>
Źródła finansowania	Budżet Gminy, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w, fundusze strukturalnie z perspektywy na lata 2021 – 2027.

Nazwa zadania: Usuwanie wyrobów zawierających azbest

Opis	Polska jest pierwszym i jedynym krajem w Unii Europejskiej, która podjęła wyzwanie wycofania z użytkowania wyrobów zawierających azbest. Od 2009 r. realizujemy Program Oczyszczania Kraju z Azbestu do 2032 r. Główne cele Programu
-------------	--

	<p>Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 to:</p> <ul style="list-style-type: none"> - usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest; - minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju; - likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko. <p>W ramach projektu planowane jest sukcesywne usuwanie wyrobów azbestowych w budynków prywatnych na terenie gminy poprzez zdjęcie, składowanie i usunięcie wyrobów azbestowych.</p>
Źródła finansowania	Budżet Gminy, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi.

Nazwa projektu: Słoneczna energia w Gminie Przedbórz - kolejne etapy

Opis	<p>Poprawa jakości powietrza, ochrona atmosfery to kluczowe obszary wymagające szybkiej interwencji w naszym kraju. Na poziomie gminy tym ważniejsze jest promowanie ekologicznych źródeł ciepła, stosowanie odnawialnych źródeł energii. Jest to konieczne do przeciwdziałania mającemu bardzo negatywny wpływ na nasze zdrowie zjawisku niskiej emisji. Ponadto Unia Europejska w ramach tzw. polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030 wskazała istotne postulaty:</p> <p>Najważniejsze cele na 2030 r.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ograniczenie o co najmniej 40% emisji gazów cieplarnianych (w stosunku do poziomu z 1990 r.) - zapewnienie co najmniej 32% udziału energii ze źródeł odnawialnych w całkowitym zużyciu energii - poprawa efektywności energetycznej o co najmniej 32,5%. Planowane są działania w stosunku do budynków gminnych oraz budynków prywatnych. Planuje się projekty polegające na instalacjach OZE dedykowanych produkcji energii elektrycznej i ciepłej na własne potrzeby obejmujące pompy ciepła, solary, fotowoltaikę, budowę elektrowni wodnej nad zalewem w miejscowości Przedbórz.
Źródła finansowania	Budżet Gminy, fundusze strukturalnie z perspektywy na lata 2021 – 2027.

Nazwa zadania: Doposażenie placówek oświatowych

Uzasadnienie	<p>Poprawa jakości kształcenia ogólnego w zakresie wsparcia kompetencji uczniów zgodnych z listą poniżej jest ważna z punktu widzenia rozwoju dzieci i młodzieży: porozumiewania się w języku ojczystym; porozumiewania się w językach obcych; kompetencji matematycznych i podstawowych kompetencji naukowo-technicznych; kompetencji informatycznych; umiejętności uczenia się; kompetencji społecznych i obywatelskich; inicjatywności i przedsiębiorczości; świadomości i ekspresji kulturalnej. Wymienione kompetencje kluczowe uważane są za jednakowo ważne, ponieważ każda z nich może przyczynić się do samorealizacji i udanego życia w społeczeństwie wiedzy. Istotnym elementem nauczania eksperymentalnego jest obecnie szczególnie istotne, ponieważ pozwala na wykształcenie się u uczniów cech, które nie są pobudzane za pomocą kształcenia</p>
---------------------	--

	<p>teoretycznego, tj. kreatywność, ciekawość poznania nowych zagadnień. W ramach projektu zwiększy się dostęp do usług edukacji, zwłaszcza w zakresie dostępu do sprzętu mającego na celu wsparcie kompetencji ogólnych, stanowiących fundament do nauczania eksperymentalnego. Zakupione środki trwałe będą odpowiadać na potrzeby nauczania w dziedzinach kluczowych, dzięki temu uczniowie będą mogli w łatwiejszy i efektywniejszy sposób zrozumieć i zapamiętać otrzymywaną wiedzę. Wzrost aktywności fizycznej u dzieci i młodzieży jest bardzo ważny, ponieważ z badań UNICEFU wynika, że polskie dzieci tyją najszybciej w Europie i w ciągu ostatniej dekady liczba osób z nadwagą podwoiła się.</p>
Opis	<p>Planowane jest doposażenie placówek edukacyjnych w sprzęt komputerowy, pomoce dydaktyczne do nauki języków obcych i pozostałych kompetencji kluczowych, w tym sprzęt do nauczania eksperymentalnego, doświadczalnego. Ponadto planuje się organizację dodatkowych zajęć z zakresu kształtowania kompetencji kluczowych wśród uczniów. Kompetencja jest kombinacją wiedzy, umiejętności i przyjmowanej postawy. Kompetencje kluczowe to kompetencje, które wspierają rozwój osobisty, włączanie w życie społeczne, aktywne obywatelstwo i możliwość znalezienia zatrudnienia. Planowane działania będą obejmować: promowanie i wdrażanie wolontariatu w szkołach, wsparcie młodzieżowych inicjatyw obywatelskich, Kształtowanie postaw nastawionych na przedsiębiorczość, wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z terenów wiejskich, zapewnienie wsparcia dla uczniów poprzez stypendia, wsparcie procesów planowania kariery ze względu na zmieniające się potrzeby rynku pracy w szczególności uczniów klas starszych szkół podstawowych (prowadzenie doradztwa zawodowego), wsparcie, organizacja pozalekcyjnych kół naukowych i zainteresowań, np. warsztaty teatralne, fotograficzne, kursy języków obcych, kółko teatralne, zajęcia plastyczne, zajęcia rozwijające oraz wyrównujące nauka gry na instrumentach, robotyka, programowanie itp.</p>
Źródła finansowania	<p>Budżet Gminy, fundusze strukturalnie z perspektywy na lata 2021 – 2027.</p>

Nazwa projektu: Poprawa stanu infrastruktury oświatowej

Opis	<p>Poprawa stanu infrastruktury oświatowej jest kluczowa dla zapewnienia wysokiej jakości edukacji i odpowiednich warunków nauki dla uczniów. Należy mieć tutaj na uwadze zarówno bazę stricte oświatową, jak również przyszkolną infrastrukturę sportową. Planowane zadania inwestycyjne będą obejmować m.in.: budowę, rozbudowę lub modernizację obiektów szkolnych, w tym o charakterze sportowym i rekreacyjnym m.in. boiska, place zabaw, siłownie i inne, oświetlenie obiektów sportowych, budowę zaplecza socjalnego przy obiektach sportowych, doposażenie obiektów sportowych oraz sportowców (np. piłki, materace, stroje sportowe itp.).</p>
-------------	---

Źródła finansowania	Budżet Gminy, fundusze strukturalnie z perspektywy na lata 2021 – 2027.
----------------------------	---

<u>Nazwa projektu: Zagospodarowanie turystyczne, rozbudowa infrastruktury sportowej i rekreacyjnej</u>	
Opis	Planowana jest realizacja inwestycji mających na celu rozbudowę infrastruktury nad zalewem i w dolinie Pilicy dla celów turystyki i rekreacji. Celem długofalowym jest zagospodarowanie terenu wokół zalewu w Przedborzu poprzez budowę kompleksu - rekreacyjno - sportowego. Gmina stawia na rozwój zalewu i zamierza inwestować w jego rozwój. Przewiduje się budowę nowej infrastruktury sportowej m.in. skatepark, ścieżka rowerowa, park linowy, itp.
Źródła finansowania	Budżet Gminy, fundusze strukturalnie z perspektywy na lata 2021 – 2027.

<u>Nazwa projektu: Rewitalizacja przestrzeni na obszarze gminy i miasta Przedbórz</u>	
Opis	W ramach projektu planuje się Kompleksowe projekty odnoszące się do wszystkich sfer: materialno-przestrzennej, społecznej, gospodarczej oraz środowiskowej poprzez: a) przebudowę, prace konserwatorsko-restauratorskie, remont wielorodzinnych budynków mieszkalnych; b) prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane, modernizację prowadzące do przywrócenia lub nadania obiektom nowych funkcji, wraz z możliwością zakupu sprzętu i wyposażenia niezbędnego do realizacji celu projektu; c) zagospodarowanie przestrzeni publicznej, w szczególności tworzenie lub modernizacja terenów zielonych (np. parki, parki kieszonkowe, skwery, zieleńce), inwestycje w przestrzeń publiczną związane z adaptacją miast do zmian klimatu w celu zmniejszenia tzw. miejskiej wyspy ciepła (np. zwiększanie powierzchni biologicznie czynnej i nowe nasadzenia drzew) lub adaptacją tych przestrzeni do potrzeb starzejącego się społeczeństwa (np. wprowadzanie elementów małej architektury, w szczególności ławek z oparciami, ogólnodostępnych toalet publicznych, ogólnodostępnych punktów poboru wody, usuwanie barier architektonicznych, podnoszenie poziomu bezpieczeństwa).
Źródła finansowania	Budżet Gminy, fundusze strukturalnie z perspektywy na lata 2021 – 2027.

<u>Nazwa zadania: Promocja gminy - Podniesienie atrakcyjności Gminy Przedbórz</u>	
Opis	Gmina zamierza kontynuować i rozwijać aktywność w obszarze promocji, organizacji wydarzeń, festynów. Są one ukierunkowane na promocję gminy, integrację mieszkańców i gości odwiedzających gminę. Zadanie przewiduje szeroki katalog możliwych działań wśród nich można wymienić organizację festynów, pikników i innych wydarzeń o charakterze kulturalnym i rozrywkowym.

	<p>Udział gminy w wydarzeniach o charakterze wojewódzkim i ogólnopolskim. Planowane działania będą obejmować:</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizację cyklicznych imprez turystyczno – kulturalnych, - współpracę przy opracowaniu i przygotowaniu przewodników, map, folderów turystycznych, - wspieranie inicjatyw turystycznych i organizacji podejmujących działania o charakterze turystycznym, - współpracę z organizacjami turystycznymi, - wykorzystanie dostępnych środków zewnętrznych do finansowania przedsięwzięć turystycznych, - utworzenie punktu informacji turystycznej i promocji gminy.
Źródła finansowania	Budżet Gminy, fundusze strukturalnie z perspektywy na lata 2021 – 2027.

Nazwa zadania: Informatyzacja usług publicznych

Opis	<p>Cyfryzacja usług publicznych jest potrzebna i ważna, gminy stoją przed wyzwaniem dostosowania swoich urzędów do wymagań i konieczności realizacji części zadań w formie on-line. Jednak część społeczeństwa nadal czuje się wykluczona cyfrowo. W ramach podejmowanych działań będą realizowane szkolenia, doradztwo dla seniorów, niepełnosprawnych, wykluczonych cyfrowo. Planuje się doposażenie jednostek gminnych w sprzęt, a jeśli programy pomocowe to umożliwi być może tak że wsparcie zakupu urządzeń dla mieszkańców, którzy sami nie są w stanie ponieść takiego wydatku. Założeniem jest, aby podnieść jakość wyposażenia jeśli chodzi o urządzenia cyfrowe, o komputery, oprogramowanie i jakość usług elektronicznych oferowanych mieszkańcom. Dodatkowym elementem będzie organizacja szkoleń dla pracowników zakresie wykorzystania i stosowania e-usług.</p>
Źródła finansowania	Budżet Gminy, fundusze strukturalnie z perspektywy na lata 2021 – 2027.

Nazwa zadania: Rozwój kompetencji pracowników administracji samorządowej i jednostek podległych

Opis	<p>Nieustannie zachodzące zmiany, de facto we wszystkich sferach życia, wymuszają na jednostkach konieczność stałego podnoszenia poziomu wykształcenia, ciągłego poszerzania swoich kompetencji, w celu przystosowania się do zmiennej i nieprzewidywalnej rzeczywistości, a także sprawnego wykorzystywania wielu możliwości, jakich dostarczają nowoczesne technologie. Z tym powiązana jest koncepcja <i>uczenia się przez całe życie określana jest obecnie jako lifelong learning</i> i odnosi się do wszelkiej, trwającej przez całe życie, aktywności, mającej na celu rozwój wiedzy i umiejętności w perspektywie osobistej, obywatelskiej, społecznej oraz zorientowanej na zatrudnienie. Szkolenia będą organizowane dla pracowników urzędu i jednostek podległych na podstawie bieżących potrzeb po analizie i rozpoznaniu potrzeb szkoleniowych. Szkolenia będą dotyczyć</p>
-------------	---

	zarówno aspektów miękkich, kompetencyjnych oraz tych związanych z wykonywaniem obowiązków dotyczące prawa zamówień publicznych, prawa budowlanego, gospodarki odpadami, funduszy unijnych.
Źródła finansowania	Budżet Gminy, fundusze strukturalnie z perspektywy na lata 2021 – 2027.

Spis map

1. Mapa nr 1 - Przedbórz na tle powiatu radomszczańskiego;
2. Mapa nr 2 – Gmina i Miasto Przedbórz;
3. Mapa nr 3 - Sołectwa;
4. Mapa nr 4 Przedbórz;
5. Mapa nr 5 - historyczny układ urbanistyczny Przedborza strefy ochrony historycznego układu urbanistycznego Przedborza;
6. Mapa nr 6 - historyczny układ urbanistyczny Przedborza poszczególne obiekty i zespoły wpisane do rejestru zabytków województwa łódzkiego oraz ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz rekomendowane do wpisania do rejestru zabytków;
7. Mapa nr 7 Formy ochrony przyrody;
8. Mapa nr 8 Lokalizacja form ochrony przyrody na obszarze gminy Przedbórz;
9. Mapa nr 9 – Dorzecza;
10. Mapa nr 10 – Mapa hydrologiczna gminy Przedbórz;
11. Mapa nr 11 – Jednolite części wód podziemnych na których zlokalizowana jest gmina Przedbórz;
12. Mapa nr 12 – Mapa zagrożenia powodziowego;

Spis tabel

1. Tabela nr 1 - Liczba ludności w latach 2018 – 2022;
2. Tabela nr 2 - Liczba mieszkańców w wieku w wieku poprodukcyjnym;
3. Tabela nr 3 - Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej);
4. Tabela nr 4 – Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców;
5. Tabela nr 5 - Przyrost naturalny;

6. Tabela nr 6 – Liczba uczniów i oddziałów w szkołach;
7. Tabela nr 7 - Publiczna Szkoła Podstawowa im. Kazimierza Wielkiego w Przedborzu;
8. Tabela nr 8 - Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Górach Mokrych;
9. Tabela nr 9 - Samorządowe Przedszkole w Przedborzu;
10. Tabela nr 10 - Niepubliczne Przedszkole Gumiś;
11. Tabela nr 11 - Podmioty gospodarcze wg grup rodzajów działalności PKD 2007;
12. Tabela nr 12 - Podmioty wg sektorów własnościowych;
13. Tabela nr 13 - Podgrupa: Podmioty wg klas wielkości;
14. Tabela nr 14 - Struktura użytkowania użytków rolnych;
15. Tabela nr 15 - Struktura indywidualnych gospodarstw rolnych w gminie Przedbórz;
16. Tabela nr 16 - Struktura indywidualnych gospodarstw rolnych w gminie Przedbórz (stan na 2023 r.);
17. Tabela nr 17 – Liczba bezrobotnych w latach 2018 – 2022;
18. Tabela nr 18 - Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci;
19. Tabela nr 19 - Korzystający ze świadczeń rodzinnych;
20. Tabela nr 20 - Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wielu;
21. Tabela nr 21 - Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego;
22. Tabela nr 22 - Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku w %;
23. Tabela nr 23 – Ambulatoryjna opieka zdrowotna - porady lekarskie;
24. Tabela nr 24 - Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków w Gminie Przedbórz;
25. Tabela nr 25 - Ludność korzystająca z oczyszczalni;
26. Tabela nr 26 - Ludność korzystająca z oczyszczalni wg lokalizacji;
27. Tabela nr 27 - Odsetek ludności korzystającej z instalacji wodociągowej;
28. Tabela nr 28 - Odsetek ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej;
29. Tabela nr 29 - Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca;
30. Tabela nr 30 - Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku;
31. Tabela nr 31 - Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku;
32. Tabela nr 32 - Jednostki organizacyjne gminy;
33. Tabela nr 33 - Plan i wykonanie budżetu za 2022 r.
34. Tabela nr 34 - Plan i wykonanie budżetu za 2021 r.

Spis wykresów

1. Wykres nr 1 - Liczba ludności w latach 2018 – 2022;
2. Wykres nr 2 - Liczba mieszkańców w wieku w wieku poprodukcyjnym;
3. Wykres nr 3 - Przyrost naturalny;
4. Wykres nr 4 - Liczba urodzeń i zgonów w latach 2018-2022;
5. Wykres nr 5 - Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą 2018 – 2022;
6. Wykres nr 6 – Gospodarstwa rolne;
7. Wykres nr 7 - Dochody ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca [zł] w 2022 r.;
8. Wykres nr 8 - Wydatki ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca [zł] w 2022 r.